

Lilia IONIȚĂ
Tatiana SĂVVA

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

STUDIU

EXPERTIZA ANTICORUPȚIE 2019-2020

EFICIENȚĂ, COSTURI, IMPACT

Acest studiu a fost elaborat cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în cadrul proiectului **"Lupta cu corupția prin consolidarea integrității în Republica Moldova"** implementat cu suportul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei. Toate opiniile aparțin autorilor și nu reprezintă neapărat poziția oficială a PNUD Moldova sau a instituției finanțatoare.

CHIȘINĂU 2021

STUDIU
Expertiza Anticorupție
2019 - 2020:
Eficiență, costuri, impact

CUPRINS

SUMAR EXECUTIV	4
METODOLOGIA REALIZĂRII STUDIULUI	6
I. CONSTATĂRI GENERALE: EȘANTION, FACTORI DE RISC, INTERESE	9
I.1. Eșantionul REA 2019-2020	9
I.2. Factorii de risc: pondere și răspândire	13
I.3. Riscuri de corupție	16
I.4. Promovarea intereselor	18
I.5. Particularitățile EA în 2019-2020	19
II. EFICIENȚA EXPERTIZEI ANTICORUPȚIE	22
II.1. Analiza eficienței	22
II.2. Riscuri de corupție anticipate vs. manifestări de corupție materializate	26
III. TIPOLOGIA INTERESELOR PRIVATE PROMOVATE ÎN PROIECTE	29
III.1. Considerații generale	29
III.2. Gestiunea patrimoniului public	30
III.3. Parteneriatele public-private	35
III.4. Prejudicierea mediului ambiant	37
III.5. Scutirea de taxe	40
III.6. Achizițiile publice	42
III.7. Proiecte "COVID"	46
III.8. Caracter electoral	48
IV. CONCLUZII. RECOMANDĂRI	51
ANEXE: Studii de caz potrivit tipologiei intereselor promovate în proiecte	54
N.1. Proiecte "COVID".....	54
N.2. Gestiunea patrimoniului public	72
N.3. Prejudicierea mediului ambiant.....	90
N.4. Scutiri de taxe	100
N.5. Caracter electoral.....	129
N.6. Parteneriate public-private	141
N.7. Achizițiile publice.....	145

ABREVIERI

CNA	Centrul Național Anticorupție
EA	Expertiza anticorupție
Legea 82	Legea integrității, nr. 82/2017
Legea 100	Legea cu privire la actele normative, nr. 100/2017
Metodologie	Metodologia de efectuare a expertizei anticorupție
REA	Raport de expertiză anticorupție

SUMAR EXECUTIV

Expertiza anticorupție (EA) este un instrument de prevenire a corupției aplicat de CNA de circa 15 ani, începând cu anul 2006. EA urmărește identificarea în proiectele de acte legislative și normative a riscurilor de corupție, a factorilor care le generează, precum și înaintarea recomandărilor pentru înlăturarea lor. Categoriile factorilor care determină apariția riscurilor de corupție se referă la deficiențele proiectului sub aspectul formulării, coerenței legislative, al transparenței și accesului la informații, al exercitării drepturilor și obligațiilor persoanei, al exercitării atribuțiilor autorității publice, al mecanismelor de control, al răspunderii și sancțiunilor.

În perioada supusă analizei de prezentul Studiu - **2019-2020**, CNA a efectuat expertiza anticorupție a **1448 proiecte de acte normative**. Ponderea cea mai mare a revenit proiectelor de **HG – 768**, urmate de proiectele de legi – **577 și 103 acte departamentale**. Cât privește distribuția numărului de proiecte pe ani s-a atestat că **cele mai multe proiecte de acte normative au fost promovate în anul 2020**.

Din perspectiva **autorilor** proiectelor s-a atestat că **deputații au preluat întâietatea** în promovarea proiectelor actelor normative, iar cel mai frecvent, intențiile lor normative au vizat **domeniul I** (tendință constantă în ultimii 10 ani) – **146 proiecte și domeniul V – 86 de proiecte**. Totodată, în anul 2020 (an pre-electoral) a crescut numărul inițiativelor legislative ale Președintelui.

Din perspectiva autorilor și domeniilor de expertiză, specific pentru perioada de referință, în special anul **2020** s-a atestat:

- **creșterea practic de 3 ori** a proiectelor promovate în **Domeniul V** "Muncă, asigurare socială, ocrotirea sănătății și familiei". Augmentarea în cauză este semnificativă și în raport cu perioadele analizate în studiile anterioare consacrate EA, atunci când domeniul social era în topul preocupărilor nor-

mative mai mult în preajma alegerilor;

- au fost inițiate mai multe proiecte și în **Domeniul II** "Economie și comerț" comparativ cu perioadele precedente, fundamentarea fiind necesitatea susținerii sectorului de afaceri și a angajaților din acest sector.
- o creștere pentru **Domeniul IV**, inițiativele promovate în acest sector, de asemenea fiind un răspuns la provocările din sistemul educației și domeniul cultură care au fost generate de pandemia Covid-19 și restricțiile inerente.

În 2019 a început să **crească** numărul actelor normative ale Guvernului care au **eludat expertiza anticorupție**, ponderea acestora atingând **30% în 2020**.

În perioada 2019-2020 are loc **creșterea ponderii** a 4 factori de risc: **lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; prejudicierea intereselor contrar interesului public; lacunele de drept și norme irealizabile**. Totodată pentru anul 2020 se observă o scădere a ponderii factorului "formulări lingvistice ambigui".

Topul **riscurilor de corupție** detectate de experții CNA în proiectele de legi este practic neschimbat și arată astfel:

1. abuz de serviciu;
2. depășire a atribuțiilor de serviciu;
3. conflict de interese și/sau favoritism;
4. corupere pasivă;
5. corupere activă;
6. exercitarea influenței necorespunzătoare;
7. trafic de influență.

În anul 2020 se proiectează câteva aspecte interesante care decurg din constatările REA:

- s-a triplat numărul proiectelor purtătoare a riscului manifestărilor de **"evaziune fiscală"**, precum și a acțiunilor de **"escrocherie"**;
- a crescut numărul proiectelor care pot duce

la: **nerespectarea regimului cadourilor, încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, trafic de influență și exercitarea influențelor necorespunzătoare.**

Din perspectiva domeniilor vulnerabile la corupție se constată că:

- sunt mai vulnerabile la riscuri de corupție domeniile **"Economie și comerț" (II), "Buget și finanțe" (III)**, precum și **domeniul IV "Educație, cultură, culte și mass-media"**;
- cel mai pregnant riscurile **abuzului de serviciu** și a **depășirii atribuțiilor de serviciu** se poate manifesta în **domeniile II** (economie și comerț) și **III** (buget și finanțe)
- în 2020 riscul **coruperii pasive și coruperii active** a fost detectat cel mai frecvent în proiectele actelor normative din **domeniul IV "Educație, cultură, culte și mass-media"** și **domeniul V "Muncă, asigurare socială, ocrotirea sănătății și familiei"**;
- riscul **influențelor necorespunzătoare** s-a atestat mai frecvent în cazul proiectelor care au intervenit pe **domeniul III "Buget și finanțe"**.

Evaluarea **eficienței recomandărilor REA** denotă păstrarea gradului relativ înalt de acceptare, recomandările fiind acceptate în proporție de **63%**.

Factorii de risc înlăturați mai frecvent din proiectele actelor normative, ca și în cazul constatărilor precedentelor Studii, sunt cei care pot fi remediați mai ușor și țin de **de coerența legislativă și formularea lingvistică a proiectelor**. O tendință încurajatoare este disponibilitatea autorilor proiectelor actelor normative de a renunța/remedia factorii de risc care țin de **costurile exagerate a normelor**, eliminarea **normelor de blanchetă**, a prevederilor care stabilesc **atribuții excesive sau atribuții paralele ale entităților publice**, precum și reglementarea în proiecte a **mecanismelor de control**.

Cât privește riscurile de corupție, în anii **2019-2020** atestăm reticența autorilor de a elimina riscurile de corupție care privesc:

- darea și luarea de mită (sectorul privat);
- utilizarea neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului;
- obținerea frauduloasă a fondurilor din asistența externă;

- delapidarea fondurilor și/sau a patrimoniului.

Tipologia intereselor private și proiectelor generatoare de costuri nejustificate a fost grupată în 7 categorii, după cum urmează:

- Gestiunea patrimoniului public (schimbarea destinației terenurilor și utilizarea suprafețelor nelocuibile);
- Parteneriatele public-private;
- Scutirea de taxe;
- Protecția mediului ambiant;
- Achizițiile publice;
- Caracter electoral;
- Proiecte "COVID".

Analiza proiectelor, potrivit tipologiei intereselor promovate, arată că procesul de legiferare rămâne a fi afectat de carențe substanțiale în partea ce ține de suficiența argumentării soluțiilor normative, în special, argumentarea economico-financiară. Rămâne valabilă constatarea precedentului Studiu că proiectele actelor normative nu sunt supuse de fiecare dată analizei impactului de reglementare (atunci când este necesar), precum și nu conțin setul de acte necesare impus pentru anumite categorii de proiecte.

Sinteza **costurilor proiectelor promotoare de interese** (atunci când a fost posibilă evaluarea, în special pentru prima categorie de proiecte) denotă următoarele:

1. Costuri evitate - Valoarea totală a costurilor calculate pe proiecte respinse sau retrase:

1, 539 miliarde lei

2. Costuri iminente - Valoarea totală a costurilor pe proiectele adoptate:

2,54 miliarde lei

Concluziile și recomandările Studiului au fost formulate pentru a înlătura deficiențele de ordin general ale procesului de creație normativă din Republica Moldova, precum și deficiențele din domeniile vulnerabile care au intrat în tipologia proiectelor promotoare de interese. De altfel, o parte din recomandările prezentului Studiu reiterează recomandările cercetărilor anterioare la subiect.

METODOLOGIA REALIZĂRII STUDIULUI

Prezentul Studiu este consacrat analizei impactului expertizei anticorupție pe parcursul a 2 ani: 2019-2020 și este al treilea Studiu în acest format care își propune să analizeze activitatea de expertiză a CNA din mai multe perspective.

Studiul analizează fenomenul promovării prin proiectele actelor normative a intereselor particulare/private/corporatiste în detrimentul interesului public și modul în care REA ale CNA pot contribui la stoparea promovării intereselor cauzatoare de prejudicii. De asemenea, Studiul prezintă și evaluarea costului prejudiciilor cauzate prin proiectele actelor normative calificate drept promoatoare de interese.

Studiul se referă la **două mari categorii de acte: Hotărârile Guvernului și legile, inițiate atât de Guvern cât și deputații în Parlament**. Pentru a acoperi subiectele de analiză a prezentului studiu, aceste categorii de proiecte au fost analizate prin aplicarea unui șir de filtre, după cum urmează:

- a. autorii actelor normative;
- b. domeniile EA;
- c. stadiul actelor: aprobate și publicate în Monitorul Oficial, retrase/respinse/devenite nule;
- d. calitatea actelor: pasibile sau nepasibile de EA;
- e. statutul actelor: acte remise și supuse EA și acte care au eludat EA
- f. factori de risc și riscuri de corupție.

O serie de constatări ale Studiului vizează **eficiența EA a CNA** pentru perioada 2019-2020. Eficiența a fost măsurată prin raportarea numărului riscurilor de coruptibilitate formulate în REA la numărul recomandărilor acceptate și riscurilor eliminate de către autori din textul proiectelor aprobate/adoptate, retrase, respinse sau declarate nule.

Tipologia intereselor private promovate prin proiectele de acte normative a fost dedusă de experții CNA în baza experienței de efectuare a EA pe par-

cursul a 14 ani - 2006-2020 - și se referă la domeniile/sectoarele cadrului normativ în cadrul cărora cel mai frecvent a fost depistată promovarea intereselor cauzatoare de prejudiciu interesului public. Tipologia pentru Studiul de față a fost parțial revăzută, ținând cont de evoluția domeniilor. Astfel, pentru obiectivele prezentului document, au fost identificate următoarele domenii vulnerabile:

Gestiunea patrimoniului public (schimbarea destinației terenurilor și utilizarea suprafețelor nelocuibile);

- Parteneriatele public-private;
- Scutirile de taxe;
- Protecția mediului;
- Achizițiile publice;
- Caracter electoral
- Proiecte "COVID".

Evaluarea costului prejudiciilor cauzate prin proiectele actelor normative promoatoare de interese s-a efectuat în baza unor **repere metodologice special elaborate** pentru obiectul acestui Studiu. Potrivit acestor repere, a fost stabilit că evaluarea prejudiciului în cadrul procesului de EA are caracteristici diferite și este în dependență de domeniul evaluat/tipologia actelor. Respectiv, fiecare act normativ poate avea diferite tipuri de costuri care se calculează individual, în dependență de procesele, resursele, tipul de activități sau ulterioarele efecte ale actului expertizat. Totuși, reperele metodologice au identificat și au fixat un șir de etape comune pentru toate domeniile care trebuie parcurse de experți și care urmează să faciliteze identificarea valorii prejudiciului potențial și anume:

- A. selectarea acțiunilor generatoare de costuri;
- B. identificarea costurilor reale ale acțiunilor planificate în baza metodelor de identificare a costurilor;
- C. identificarea efectelor preconizate în

urma realizării acțiunilor;

D. segregarea mijloacelor din totalul costurilor identificate cu caracter de prejudiciu;

E. stabilirea prejudiciului din costul total calculat, în dependență de elementele confirmate.

Vom nota că toate calculele efectuate și prezentate în cadrul acestui document se referă exclusiv

la studiile de caz arătate în **Anexa** la prezentului document și care a fost construită, potrivit fiecărei categorii din tipologia intereselor. Anexa conține evaluarea costurilor pentru exemplele din proiectele actelor normative, atunci când aceasta a fost posibilă, și lista datelor/informațiilor absente care au împiedicat evaluarea costurilor, atunci când evaluarea a fost imposibilă.

I. CONSTATĂRI GENERALE: EȘANTION, FACTORI DE RISC, INTERESE

Studiul de față reprezintă o continuare a activităților anterioare de analiză și sinteză a procesului de expertiză anticorupție a proiectelor actelor normative, activitate desfășurată de CNA pe parcursul a circa 15 ani. Studiul își propune să cuantifice și să evalueze rezultatele expertizei anticorupție în **perioada 2019-2020** (în continuare – expertiza sau, după caz, EA).

Studiile anterioare privind expertiza anticorupție au acoperit succesiv două perioade: **2010-2015¹**, **2016-2018²** și au oferit un set de constatări privind:

- calitatea și integritatea procesului de creație normativă din Republica Moldova, proces analizat prin prisma expertizei anticorupție și prin aplicarea a mai multe filtre: categoria autorilor, domeniilor, interesele promovate, tipologia acestor interese etc.;
- eficiența expertizei anticorupție: gradul de acceptare a recomandărilor formulate de experții CNA de către autorii proiectelor actelor normative;
- costurile proiectelor promotoare de interese și cu potențial de prejudiciere a interesului public;
- (in)evoluțiile în domeniile și pe sectoarele criticate de experții CNA etc.

Documentele invocate supra au inclus, de asemenea, recomandări punctuale adresate autorităților publice din Republica Moldova, abilitate cu drept de inițiere și aprobare/adoptare a actelor normative care au fost și sunt necesare pentru remedierea curenților și inadvertențelor detectate în cadrul exercițiului de EA.

Reamintim că EA a fost introdusă în anul 2006 ca o expertiză obligatorie pentru toate proiectele de acte normative (*cu excepția a) documentelor de*

¹A se vedea [Studiul "Procesul legiferării intereselor: quid prodest \(cine profită\)? Constatările expertizei anticorupție"](#), Chișinău, 2017.

²A se vedea [Studiul privind expertiza anticorupție 2016-2018: eficiență, costuri, impact](#), Chișinău, 2020

politici; b) actelor cu caracter individual de remanieri de cadre; c) decretelor Președintelui Republicii Moldova; d) dispozițiilor Guvernului; e) hotărârilor Guvernului de aprobare a avizelor asupra proiectelor de legi și decrete ale Președintelui Republicii Moldova; f) tratatelor internaționale, actelor de acordare a deplinului puteri și de exprimare a consimțământului Republicii Moldova de a fi legată prin tratat internațional), astfel încât, înainte de transmiterea proiectului definitivat către Ministerul Justiției pentru întocmirea expertizei juridice, autorii proiectelor urmau să solicite efectuarea expertizei anticorupție din partea CNA.

Evoluțiile ulterioare ale cadrului normativ, au modificat abordarea din 2006, aspect care a fost analizat în [Studiul precedent](#). În principal este vorba de noile prevederi ale Legii integrității, [nr.82/2017³](#) și ale Legii cu privire la actele normative, [nr. 100/2017⁴](#).

³Art.25 prevede că expertiza anticorupție este o măsură de control al integrității în sectorul public care ține de responsabilitatea CNA. Art. 27 al aceleiași legi prevede că expertiza anticorupție se face în baza Metodologiei de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor de acte legislative și normative, aprobată de Colegiul Centrului Național Anticorupție, care stabilește obiectivele și etapele efectuării expertizei anticorupție, descrierea tipologiei factorilor de risc care determină apariția riscurilor de corupție și structura detaliată a raportului de expertiză anticorupție.

⁴ Articolul 35 din Legea cu privire la actele normative, nr. 100/2017 prevede că "(1) Expertiza anticorupție este obligatorie pentru toate proiectele actelor normative, inclusiv pentru proiectele actelor normative elaborate de deputații în Parlament, și are menirea de a: a) asigura corespunderea prevederilor proiectului standardelor anticorupție naționale și internaționale; b) preveni apariția unor reglementări care ar favoriza corupția, prin elaborarea anumitor recomandări în vederea revizuirii reglementărilor respective sau în scopul diminuării efectelor negative ale acestora [...] Expertiza anticorupție este efectuată conform metodologiei aprobate de către Centrul Național Anticorupție. [...] După recepționarea raportului de expertiză anticorupție, autorul proiectului completează nota informativă la proiect cu informația privind constatările acestei expertize și, după caz, include în sinteză obiecțiile și propunerile Centrului Național Anticorupție".

Adoptarea [Legii 100/2017](#) a adus schimbări, inclusiv conceptuale, a cadrului normativ privitor la procesul și etapa de efectuare a expertizei anticorupție. Astfel, așa cum am menționat în Studiul anterior: "Chiar dacă Legea 100/2017 a statuat obligativitatea expertizei anticorupție, totuși, în contrast cu reglementările precedente, autorii proiectelor actelor normative, pot remite proiectul spre expertiză la orice etapă (dar nu în versiunea definitivată și după avizarea cu toate instituțiile interesate), totodată fiind, aparent, scutiți de obligația de a argumenta luarea în considerare sau ignorarea recomandărilor formulate în REA. [...] O astfel de abordare pare să submineze substanțial din eficiența, pertinența și impactul REA, deoarece versiunea expertizată de CNA și versiunea definitivată a proiectelor ar putea să fie consistent diferite, inclusiv la nivel conceptual. În același timp, oferirea latitudinii și discreției autorilor în a include sau nu constatările EA în sinteza avizelor la proiectele promovate, amplifică și mai mult riscul ignorării constatărilor și recomandărilor REA și diminuează substanțial eforturile de prevenire a corupției și asigurării integrității în cadrul sectorului public."

Pentru a diminua efectul negativ al acestei prevederi, [Studiul anterior](#) a recomandat de a revizui prevederile Legii 100/2017, recomandare care este valabilă și în contextul prezentului Studiu, deoarece aceasta încă nu a fost valorificată, Legea 100/2017 nefiind revizuită.

Întru executarea celor 2 legi menționate mai sus, în 2017 CNA a elaborat și a aprobat o nouă [Metodologie detaliată](#)⁵ privitor la efectuarea expertizei anticorupție care stabilește obiectivele și etapele efectuării expertizei anticorupție a proiectelor de acte legislative și normative, tipologia factorilor de risc care determină apariția riscurilor de corupție și descrierea lor, tipologia riscurilor de corupție, precum și structura detaliată a raportului de expertiză anticorupție.

De asemenea, din 2017 CNA asigură elaborarea REA în cadrul unui soft modernizat, care asigură elaborarea rapoartelor într-un format standardizat și care oferă posibilitatea colectării unui volum însemnat de date statistice prin prisma autorilor proiectelor expertizate, a categoriilor de proiecte (legi sau HG), a domeniilor de reglementare, a riscurilor de corupție, a factorilor de risc, a eficienței

⁵Metodologia a fost aprobată prin hotărârea Colegiului CNA nr.6 din 20 octombrie 2017.

activității de expertiză etc. Toate datele sintetizate, prezentate în secțiunile de mai jos se bazează anume pe informațiile generate de modulul statistic al softului de efectuare a expertizei anticorupție "E-expertiza".

Capitolul de față se concentrează pe generalizarea și evaluarea următoarelor aspecte:

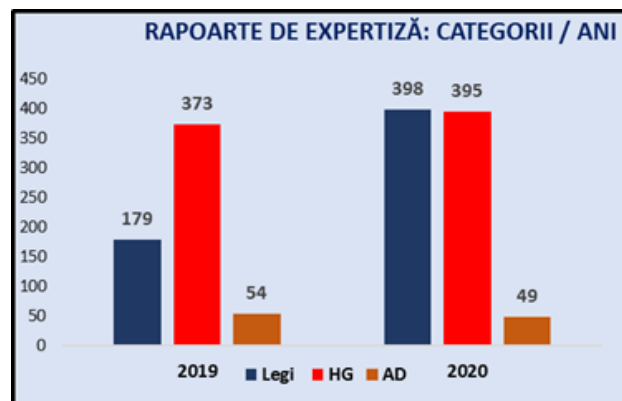
- eșantionul REA în perioada 2019-2020 în aspect comparat: pe ani, autori, domenii (secțiunea 1.1);
- ponderea și răspândirea factorilor de risc în proiectele supuse EA prin aplicarea filtrelor similare: ani, domenii, autori (secțiunea 1.2);
- categoriile riscurilor de corupție identificate (secțiunea 1.3);
- promovarea în proiectele actelor normative a intereselor private cu potențial de prejudiciere a interesului public (secțiunea 1.4), și
- descrierea particularităților EA în 2019-2020, ținând cont de evoluțiile politice și impactul pandemiei COVID 2019 asupra procesului normativ din Republica Moldova (secțiunea 1.5.).

1.1. Eșantionul REA 2019-2020

În perioada supusă analizei (2 ani), CNA a efectuat expertiza anticorupție a **1448** proiecte de acte normative, dintre care:

- **768** HG,
- **577** legi și
- **103** acte departamentale.

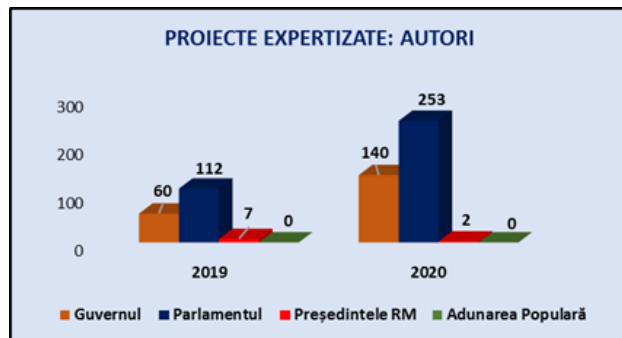
Distribuția proiectelor de acte normative pe ani și categorii poate fi vizualizată și în Figura nr. 1 de mai jos.

Poate fi observat că numărul proiectelor supuse EA a crescut în 2020, comparativ cu anul 2019,

situație determinată de fluctuațiile politice din 2019 (formarea și apoi restructurarea majorității parlamentare, respectiv, succesiunea a 2 Guverne) și, relativa stabilitate din 2020. Specific anului 2020 este numărul, practic egal al HG și legilor, în timp ce actele departamentale au fost transmise spre expertiză cu o intensitate aproape constantă.

Șablonul electronic e-Expertiza permite urmărirea proiectelor de legi din perspectiva autorilor (a se vedea **Figura nr. 2** de mai jos).

Astfel, poate fi observat că în perioada supusă analizei, cei mai activi promotori ai **proiectelor de legi** au fost deputații în Parlament, în timp ce Guvernul a fost mai puțin prezent în câmpul de legiferare, comparativ cu perioadele precedente (2010-2015 și 2016-2018), ținând cont de faptul că a elaborat și prezentat spre expertiză mai puține proiecte de legi. Totodată, trebuie evidențiat că în perioada 2019-2020 CNA nu a expertizat nici un proiect de lege promovat de Adunarea Populară a UTA Găgăuzia.

Așa cum a fost menționat și în evaluările anterioare, expertiza anticorupție a proiectelor actelor normative este desfășurată în baza a **cinci domenii de expertiză** care derivă din Clasificatorul general al legislației după cum urmează:

Domeniul I "Drept constituțional și administrativ, justiție și afaceri interne"

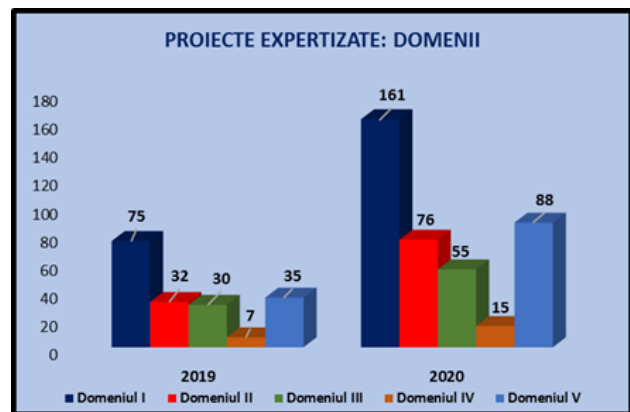
Domeniul II "Economie și comerț"

Domeniul III "Buget și finanțe"

Domeniul IV "Educație și învățământ, cultură, culte și mass-media"

Domeniul V "Muncă, asigurare socială, ocrotirea sănătății și familiei"

Conform **Figurii 3** de mai sus, din perspectiva domeniilor de expertiză observăm păstrarea trendu-

lui descris și în studiile precedente⁶ că majoritatea proiectelor sunt din **Domeniul I "Drept constituțional și administrativ, justiție și afaceri interne"** - **236 proiecte** în perioada de referință.

Totuși, pentru anii 2019-2020, în special fiind vorba de anul 2020, se atestă:

- creșterea semnificativă (practic de 3 ori) a proiectelor promovate în **Domeniul V "Muncă, asigurare socială, ocrotirea sănătății și familiei"**. Trebuie menționat că această augmentare este semnificativă și în raport cu perioadele analizate în studiile anterioare ale EA, atunci când domeniul social era în topul preocupărilor normative mai mult în preajma alegerilor. De asemenea e necesar de ține cont de specificul anului 2020 – un an pandemic (COVID19), care a influențat puternic caracterul inițiativelor legislative, atenția autorilor fiind îndreptată spre consolidarea sistemului de sănătate, precum și oferirea sprijinului social persoanelor care au fost afectate de restricțiile pandemice impuse pentru activitățile în sectorul public și privat.
- au fost inițiate mai multe proiecte și în **Domeniul II "Economie și comerț"** comparativ cu perioadele precedente, fundamentarea fiind necesitatea susținerii sectorului de afaceri și a angajaților din acest sector.

⁶ [Studiul privind expertiza anticorupție 2016-2018: eficiență, costuri, impact](#) a reținut inter alia " [...]majoritatea proiectelor actelor expertizate de CNA în perioada de referință au fost din domeniul I Drept constituțional și administrativ, justiție și afaceri interne (479 de proiecte), fiind urmat de domeniile "Buget și finanțe" (163 de proiecte) și "Muncă, asigurare socială, ocrotirea sănătății și familiei" (162 de proiecte). Surprinzător, comparativ cu perioada precedentă (2010-2015) domeniul II "Economie și comerț" a fost mai puțin abordat în inițiativile normative, atât ale Guvernului, cât și ale deputaților".

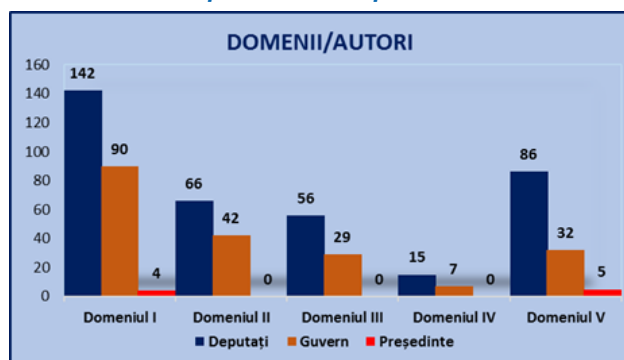
- o creștere pentru **Domeniul IV**, inițiativele promovate în acest sector, de asemenea fiind un răspuns la provocările din sistemul educației și domeniul cultură care au fost generate de pandemia Covid19 și restricțiile inerente.

Analiza proiectelor prin prisma autorilor raportat la domeniile de expertiză denotă mai multe diferențe comparativ cu studiile precedente⁷:

- deputații au preluat întâietatea în promovarea proiectelor actelor normative;
- cel mai frecvent, intențiile normative ale **deputaților** au vizat **domeniul I** (tendință constantă în ultimii 10 ani) – **146 proiecte** și **domeniul V** – **86 de proiecte**;
- majoritatea proiectelor **Guvernului** au vizat **domeniul I** – **90 proiecte**, fiind urmat de domeniul II – 42 proiecte;
- a crescut numărul inițiativelor legislative a Președintelui, în perioada de referință fiind înregistrate 9 inițiative dintre care 4 au vizat **domeniul I** și 5 **domeniul V**, domeniul social. Cu referință la acest trend reținem că anul 2020 a fost anul alegerilor prezidențiale, respectiv, în lumina constatărilor studiilor precedente, promovarea unor proiecte cu tentă socială pare să fi fost iminentă.

Figura 4.

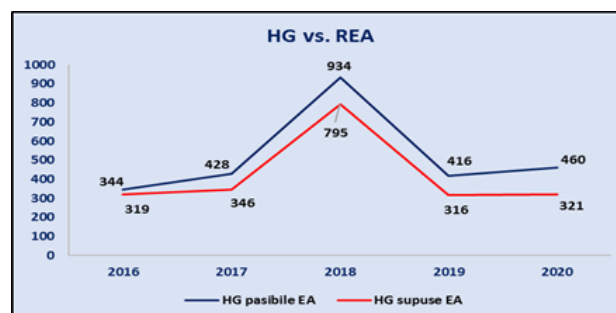
Domeniile proiectelor supuse EA: autori

⁷ Conform [Studiului privind expertiza anticorupție 2016-2018: eficiență, costuri, impact](#) [...] preocupările celor mai proeminenți actori ai procesului de legiferare (Guvernul și Parlamentul) sunt, în mare parte, similare, cu unele excepții minore. Deputații au promovat mai multe proiecte decât Guvernul în domeniul "Educație și învățământ, cultură, culte și mass-media", în timp ce Guvernul a intervenit cu mai multe inițiative pe domeniul "Economie și comerț". De remarcat faptul că în domeniul social (domeniul V de expertiză) s-a înregistrat un număr egal de inițiative ale deputaților și Guvernului.

În 2019-2020 CNA a continuat procesul de monitorizare a paginilor web și a ședințelor Guvernului în vederea identificării proiectelor care erau pasibile EA, dar autorii au evitat/ezitat să le transmită pentru efectuarea expertizei anticorupție. Astfel, pe partea ce ține de proiectele emanație a Guvernului s-a atestat următorul tablou statistic:

Figura 5. HG pasibile de REA vs. REA

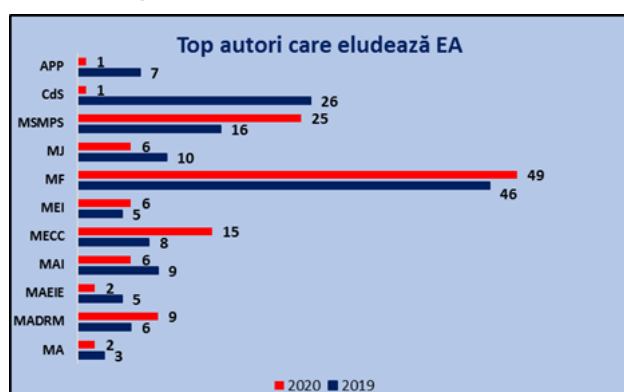
Studiile precedente⁸ au atestat anumite ameliorări privitor la transmiterea spre expertiză a proiectelor HG, decalajul fiind nesemnificativ. Însă, urmărirea în dinamică pe parcursul a 5 ani (2016-2020), arată că disparitățile se amplifică: în **2019 nu** au fost transmise spre expertiză **100 (24%)** proiecte pasibile de expertiză, iar în **2020 – 139 proiecte (30%)**. O potențială explicație pentru aceste diferențe în 2020 ar fi necesitatea unor intervenții normative urgente/exceptionale, dictate de situația pandemică, însă pentru anul 2019 nu pot fi identificate argumente plauzibile care ar justifica eludarea etapei de expertiză anticorupție, chiar dacă în acest an s-au produs mai multe metamorfoze la nivel de guvernare.

Din perspectiva autorilor nemijlociți ai proiectelor actelor normative care au evitat să le transmită spre expertiza anticorupție, notăm păstrarea tendinței identificate anterior, potrivit căreia majoritatea proiectelor nesupuse EA sunt inițiative ale Ministerului Finanțelor ("campion" în eludarea EA

⁸ [Studiul privind expertiza anticorupție 2016-2018: eficiență, costuri, impact](#) a reținut: "[...] în pofida trendului negativ atestat în perioada 2010-2014, "în anul 2015 doar 12 proiecte (2%) emanație de la autoritățile guvernamentale au fost promovate în lipsa REA". Spre regret, începând cu anul 2016 trendul, iarăși, atestă un declin. Observăm că în 2016 – 25 (7%) din HG pasibile EA au fost aprobate în lipsa REA, iar în 2017 această creștere este și mai substanțială – 82 HG (19%) au fost aprobate fără REA. O ușoară ameliorare cu 4% poate fi observată în 2018, atunci când doar 15% a HG au fost aprobate în lipsa REA.

și în 2019 și în 2020) și ale Cancelariei de Stat (CdS) în 2019. De asemenea, observăm că în 2019 majoritatea proiectelor promovate de Agenția Proprietății Publice (APP) nu au fost însoțite de REA. O tendință negativă se atestă și în cazul proiectelor inițiate de MADRM, MSMPS și MECC care în 2020 au promovat mai multe proiecte fără REA. Pentru detalii a se vedea Figura 6 de mai jos.

Figura 6. Autori care eludează EA

Chiar dacă în unele cazuri, așa cum am enunțat supra, eludarea EA ar fi fost justificată de urgențe pandemice (valabil pentru anul 2020), totuși, această stare de fapt trezește îngrijorări rezonabile, suspiciuni de promovare a unor interese sau norme cu potențial de coruptibilitate. O asemenea prezumție pare a fi valabilă, în condițiile în care au eludat EA proiecte care reglementau domenii vulnerabile la riscuri de corupție, cum ar fi de exemplu:

2019

- HG privind redistribuirea unor alocații aprobate prin Legea bugetului de stat pentru anul 2019 (Autor MF);
- HG cu privire la modificarea Regulamentului cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale și vamale la importul mijloacelor de transport cu destinație specială, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 474/2016 (autor MF);
- HG cu privire la alocarea mijloacelor financiare (autor MSMPS);
- HG cu privire la aprobarea Metodologiei de calculare a tarifelor la serviciile prestate de Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, precum și a Nomenclatorului serviciilor prestate de Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor și a tarifelor la acestea (autor MADRM);
- HG cu privire la organizarea secțiilor de votare din străinătate (autor MAEIE);
- HG pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea procedurii de implementare a

proiectelor de renovare/dotare a instituțiilor de educație timpurie și a Regulamentului cu privire la organizarea procedurii de implementare a proiectelor de renovare/construcție a blocurilor sanitare în instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal (autor MSMPS)

- HG privind angajarea răspunderii asupra proiectului de lege cu privire la modificarea art. 10 din Legea bugetului de stat pentru anul 2019 nr. 303/2018 (autor MF)
- HG pentru angajarea răspunderii asupra proiectului lege privind declararea utilității publice pentru lucrările de interes național de construcție a Terminalului Vamal Centru și a zonei rezervate de extindere (autor MF);
- HG pentru modificarea anexei nr.18 la Hotărârea Guvernului nr. 351/2005 cu privire la aprobarea listelor bunurilor imobile proprietate publică a statului și la transmiterea unor bunuri imobile (autor MAI)
- HG cu privire la transmiterea unui bun imobil și încheierea unui contract (autor APP)
- HG pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1001/2001 cu privire la declararea mărfurilor de către agenții economici din raioanele de est ale Republicii Moldova (autor MF)
- HG cu privire la constatarea consultării independente a potențialului fidejutor consumator (autor MJ)
- HG privind angajarea răspunderii asupra proiectului de lege pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură (autor MJ);

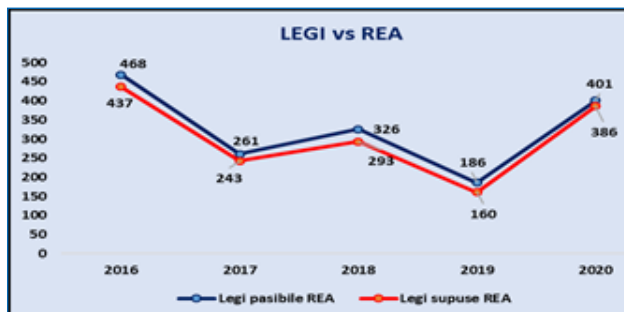
2020

- HG pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvoltărilor practicilor ilegale (autor MJ)
- HG cu privire la interzicerea exportului unor produse (autor MF)
- HG pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea materialului biologic (autor MAI)
- HG cu privire la transmiterea unor bunuri (autor MEI)
- HG cu privire la Oficiul de Gestionare a Programelor de Asistență Externă (autor MF)
- HG cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior (autor MECC)
- HG cu privire la transmiterea unor imobile (autor CdS)

Cât privește **proiectele de legi** plasate pe pagina web a Parlamentului, observăm o tendință diametral opusă celei constatate în privința actelor normative promovate de Guvern și o ameliorare

în raport cu constatările⁹ Studiului precedent: în 2019 din cele 186 proiecte de acte normative pasibile de EA, au eludat expertiza 26 de proiecte, iar în 2020 doar 15 proiecte (4%) de legi nu au trecut prin filtrul expertizei anticorupție.

Figura 7. Legi pasibile de REA vs. REA

Cu titlu de exemplu a proiectelor de legi care au eludat EA am putea invoca:

2019

- Proiectul legii privind modificarea unor acte legislative (Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii – art.12, 13; Legea nr.909/1992 privind protecția socială a cetățenilor care au avut de suferit de pe urma catastrofei de la Cernobil – art.7; s.a.;
- Proiectul legii pentru modificarea Legii nr. 131/2015 privind achizițiile publice (art.89)
- Proiectul legii privind modificarea unor acte legislative (Legea nr. 291/2016 cu privire la organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc – art.18; Codul fiscal al RM – art.295)
- Proiectul legii pentru interpretarea unor prevederi din Legea cu privire la Procuratură;
- Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative (Legea privind Institutul Național al Justiției nr.152/2006 – art.28; Legea cu privire la Procuratură nr.3/2016 – art.20);

2020

- Proiectul de lege pentru modificarea Codului aerian nr.301 din 21.12.2017 (art.5, 6, 7, ș.a.)
- Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Legea cu privire la actele normative – art.III; Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii – art.24)
- Proiectul de lege cu privire la instituirea unor

⁹ [...] dacă în 2015 doar 5% a proiectelor de legi au fost promovate fără REA, în anii următori acest procentaj este în creștere pînă la **7% (22 și, respectiv, 18 proiecte) în 2016 și 2017, iar în 2018 decalajul se dublează** comparativ cu anul 2015 și **ajunge la 10% (33 proiecte)** din proiectele de legi care sunt examinate fără a fi solicitată efectuarea expertizei anticorupție.

măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative (Codul muncii – art.73, 95, 104 ș.a.; Legea privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar – art.1; s.a)

- Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Codul de procedură civilă nr.225/2003 – art.236, 389; Codul administrativ nr.116/2018 – art.226, 240; ș.a.)
- Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr.1530/1993 privind ocrotirea monumentelor (art.7, 10, 11, ș.a.)

În contextul analizelor anterioare a impactului și eficienței expertizei anticorupție vom readuce în atenția autorilor actelor normative necesitatea respectării etapei de expertiză anticorupție și lichidării discrepanței în creștere dintre proiectele Guvernului pasibile EA și cele nesupuse expertizei. Accentuăm că etapa respectivă a procesului normativ – expertiza anticorupție - este în măsură să detecteze la faza incipientă orice derapaje ale procesului (transparență, fundamentare, inclusiv economico-financiară, promovare de interese etc.), să anticipeze riscurile de corupție și, implicit, să împiedice producerea manifestărilor de corupție: abateri disciplinare și de etică, contravenții și infracțiuni.

I.2. Factorii de risc: pondere și răspândire

Așa cum a fost descris în Studiul precedent pentru perioada 2016-2018, **Metodologia de efectuare a EA**, prevede că **factori de risc** sunt **prevederile proiectului conținutul cărora poate genera, la aplicare, apariția riscurilor de corupție**. Anexa nr.4 a Metodologiei include lista/tipologia a **37 factori de risc** divizați în 2 categorii:

- factori de risc generați de limbajul defectuos al proiectului și
- factori de risc generați de lipsa în proiect a mecanismelor de prevenire a corupției.

Cele 2 categorii, la rândul său, sunt divizate în VII grupuri a factorilor de risc, după cum urmează:

- I. Formulări lingvistice
- II. Coerența legislativă
- III. Transparența și accesul la informație
- IV. Exercițarea drepturilor și obligațiilor persoanelor

V. Exercițarea atribuțiilor entității publice

VI. Mecanisme de control

VII. Răspundere și sancțiuni

Tabelul mai jos prezintă statistic activitatea de identificare a factorilor de risc în proiectele supuse EA pe parcursul anilor 2016-2021. Potrivit analizei datelor din tabelul de mai jos deducem constatările din Studiile anterioare că magnitudinea factorilor de risc este mai intensă în două grupuri generice: "coerență legislativă" și "exercițarea atribuțiilor entităților publice", urmate de grupul "formulări lingvistice".

Se păstrează tendința potrivit căreia cei mai frecvenți factori de risc sunt:

■ **FORMULĂRILE AMBIGUE CARE ADMIT INTERPRETĂRI ABUZIVE (VARIAZĂ DE LA 12% LA 14%)**

(formularea conținută în reglementare care are sens neclar sau echivoc și astfel permite interpretări abuzive);

■ **CONCURENȚA NORMELOR DE DREPT**

(VARIAZĂ DE LA 10% LA 15%)

(incompatibilitate a prevederilor din proiect cu alte prevederi ale proiectului, alte prevederi ale legislației naționale sau internaționale);

■ **LACUNELE DE DREPT (VARIAZĂ DE LA 8% LA 11%)**

(omisiunea legiuitorului de a reglementa aspecte ale relațiilor sociale, existența cărora rezultă din realitatea obiectivă sau din alte prevederi ale aceluiași act);

■ **ATRIBUȚII CARE ADMIT DEROGĂRI ȘI INTERPRETĂRI ABUZIVE (VARIAZĂ DE LA 10% LA 22%)**

(atribuții ale entităților publice care sînt formulate de o manieră ambiguă, determinând posibilitatea de a le interpreta diferit în diferite situații, inclusiv de a le interpreta în versiunea preferată sau de a deroga de le ele);

■ **LIPSA/AMBIGUITATEA PROCEDURILOR ADMINISTRATIVE (VARIAZĂ DE LA 8% LA 14%)**

Tabel nr. 1 Numărul și ponderea factorilor de risc în proiectele supuse REA

FACTORI DE RISC		2016	2017	2018	2019	2020
I. FORMULĂRI LINGVISTICE						
1.	Introducerea termenilor noi care nu au o definiție în legislație sau în proiect	0 (0%)	42 (1%)	42 (1%)	21 (1%)	21 (0,6%)
2.	Utilizarea neuniformă a termenilor	167 (5%)	133 (3%)	126 (3%)	49 (2%)	102 (3%)
3.	Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	380 (12%)	538 (14%)	600 (14%)	281 (15%)	375 (11%)
II. COERENȚA LEGISLATIVĂ						
4.	Norme de trimitere defectuoase	120 (4%)	141 (4%)	132 (3%)	44 (2%)	81 (2%)
5.	Norme de blanchetă defectuoase	25 (1%)	37 (1%)	15 (0,4%)	5 (0,2%)	8 (0,2%)
6.	Concurența normelor de drept	484 (15%)	428 (11%)	437 (10%)	197 (10%)	334 (10%)
7.	Lacună de drept	0 (0%)	311 (8%)	468 (11%)	235 (12%)	442 (13%)
III. TRANSPARENȚA ȘI ACCESUL LA INFORMAȚIE						
8.	Insuficiența accesului la informația despre actul subordonat legii	0 (0%)	10 (0,2%)	7 (0,2%)	4 (0,2%)	1 (0%)
9.	Lipsa/insuficiența transparenței entităților publice	86 (3%)	40 (1%)	92 (2%)	64 (3%)	61 (2%)
10.	Lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public	48 (1%)	33 (1%)	36 (1%)	17 (1%)	19 (0,5%)

IV. EXERCITAREA DREPTURILOR ȘI OBLIGAȚIILOR PERSOANEI						
11.	Costuri exagerate în raport cu beneficiul public	0 (0%)	7 (0,2%)	14 (0,3%)	3 (0,2%)	7 (0,2%)
12.	Promovarea intereselor contrar interesului public	87 (3%)	140 (4%)	101 (2%)	33 (1,7%)	40 (1%)
13.	Prejudicierea intereselor contrar interesului public	0 (0%)	95 (2%)	148 (3%)	92 (4,8%)	170 (5%)
14.	Cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/Obligații excesive	139 (4%)	95 (2%)	69 (2%)	17 (0,8%)	27 (1%)
15.	Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/ obligațiilor	81 (2%)	53 (1%)	43 (1%)	15 (0,7%)	29 (1%)
16.	Limitarea neîntemeiată a drepturilor omului	0 (0%)	47 (1%)	32 (1%)	7 (0,4%)	23 (0,7%)
17.	Prevederi discriminatorii	0 (0%)	79 (2%)	73 (2%)	21 (1%)	50 (1,5%)
18.	Atribuții excesive, improprie sau contrare statutului entității/persoanei private	0 (0%)	49 (1%)	24 (0,6%)	7 (0,3%)	11 (0,3%)
19.	Stimularea concurenței neloiale	0 (0%)	28 (1%)	20 (0,5%)	9 (0,5%)	18 (0,5%)
20.	Norme irealizabile	0 (0%)	35 (0,1%)	44 (1%)	31 (1,6%)	74 (2%)
V. EXERCITAREA ATRIBUȚIILOR ENTITĂȚII PUBLICE						
21.	Atribuții extensive de reglementare	0 (0%)	74 (2%)	49 (1%)	11 (1%)	22 (0,6%)
22.	Atribuții excesive, improprie sau contrare statutului entității publice	0 (0%)	136 (3%)	128 (3%)	43 (2,2%)	58 (1,7%)
23.	Atribuții paralele	40 (1%)	31 (1%)	28 (1%)	10 (0,5%)	29 (0,9%)
24.	Nedeterminarea entității publice responsabile/ subiectului la care se referă prevederea	0 (0%)	51 (1%)	26 (1%)	14 (0,7%)	41 (1%)
25.	Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive	719 (22%)	385 (10%)	416 (10%)	217 (11%)	353 (10%)
26.	Stabilirea unui drept al entității publice în loc de o obligație	0 (0%)	60 (1%)	48 (1%)	14 (0,7%)	44 (1,3%)
27.	Cumularea defectuoasă a competențelor ce trebuie exercitate separat	30 (1%)	10 (0,3%)	13 (0,3%)	9 (0,5%)	13 (0,4%)
28.	Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice	61 (2%)	74 (2%)	63 (1%)	29 (1,5%)	96 (2,8%)
29.	Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	255 (8%)	368 (9%)	582 (14%)	326 (17%)	642 (19%)
30.	Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/ prelungirea nejustificată a termenilor	193 (6%)	141 (4%)	95 (2%)	46 (2,4%)	78 (2,3%)
VI. MECANISME DE CONTROL						
31.	Lipsa/insuficiența mecanismelor de control și supraveghere (ierarhic, intern, public)	125 (4%)	94 (2%)	57 (1%)	12 (0,6%)	12 (0,3%)
32.	Lipsa/insuficiența mecanismelor de contestare	28 (1%)	27 (1%)	11 (0,3%)	4 (0,2%)	8 (0,2%)
VII. RĂSPUNDERE ȘI SANCTIUNI						
33.	Confundarea/dublarea tipurilor de răspundere juridică pentru aceeași încălcare	2 (0,1%)	8 (0,2%)	5 (0,1%)	2 (0,1%)	3 (0,1%)
34.	Temeiuri neexhaustive pentru survenirea răspunderii	11 (0,3%)	8 (0,2%)	14 (0,3%)	2 (0,1%)	16 (0,5%)

35.	Lipsa responsabilității clare pentru încălcări	60 (2%)	50 (1%)	61 (1%)	21 (1%)	43 (1,3%)
36.	Lipsa sancțiunilor clare	68 (2%)	43 (1%)	50 (1%)	11 (0,5%)	26 (0,8%)
37.	Dezechilibru dintre încălcare și sancțiune	0 (0%)	9 (0,2%)	12 (0,3%)	1 (0%)	5 (0,1%)

(reglementarea lacunară sau confuză a mecanismelor aplicate în activitatea entităților publice).

Analiza datelor pentru perioada 2019-2020 a scos în evidență creșterea ponderii a 4 factori de risc: **lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; prejudicierea intereselor contrar interesului public; lacunele de drept și norme irealizabile.** Totodată pentru anul 2020 observăm o scădere a ponderii factorului **”formulări lingvistice ambigue”**, aspect apreciabil, în contextul în care formulările ambigue sunt generatoare de alți factori de risc și, în consecință, potențiale manifestări de corupție.

Vom accentua încă o dată că abundența factorilor de risc în proiectele actelor normative reprezintă oportunitățile de abuz care afectează considerabil calitatea actelor normative, nu asigură previzibilitatea normelor și, respectiv, afectează comportamentul subiecților vizați de actele normative.

1.3. Riscuri de corupție

Metodologia și, respectiv, Anexa nr. 3 la aceasta stabilesc conexiunea dintre factorii de risc (așa cum sunt descriși în secțiunea de mai sus) și riscurile de corupție generate de aceștia. Trebuie

să se rețină că **riscurile de corupție** sunt evenimente posibile de producere a unei manifestări de corupție prin care va fi afectată realizarea obiectivelor entității publice, iar interesul public va fi afectat de interese private. Altfel spus, prevederile proiectelor actelor normative care conțin/promovează factori de risc pot genera, fie chiar generează **manifestări de corupție¹⁰: acte de corupție sau conexe lor, sancționate de Codul penal și Codul contravențional, precum și fapte coruptibile care sunt sancționate disciplinar sau contravențional.** Lista manifestărilor de corupție, așa cum este stabilită de Legea 82/2017 și reprezintă, în linii mari, riscurile de corupție.

Analiza activității de EA în perioada 2019-2020 a reconfirmat constatarea Studiului precedent, potrivit căruia ”riscurile de corupție, numărul și ponderea acestora, sunt intrinsec legate de factorii de risc, detectarea cărora poate să ducă la apariția inerentă a riscurilor de corupție”. **Tabelul nr. 2** detaliază riscurile de corupție identificate de

¹⁰ [Legea 82/2017](#) stabilește că manifestări de corupție sunt: actele de corupție și cele conexe lor a căror sancționare este prevăzută de Codul penal și Codul contravențional, precum și faptele coruptibile care constituie contravenții și abateri disciplinare. Lista actelor de corupție, celor conexe lor și a faptelor coruptibile este detaliată în art. 44-46 ale Legii 82/2017.

Tabel nr. 2 Numărul riscurilor de corupție identificate în proiectele supuse REA

Riscuri de corupție	2017	2018	2019	2020
Corupere activă	377	412	230	358
Dare de mită	60	108	38	17
Corupere pasivă	384	411	230	362
Luare de mită	59	110	37	15
Trafic de influență	224	251	110	200
Abuz de serviciu	625	586	305	543
Depășire a atribuțiilor de serviciu	457	449	248	432
Conflict de interese și/sau favoritism	490	510	257	382
Îmbogățire ilicită	33	55	47	90
Utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului	57	98	46	35
Delapidarea fondurilor și/sau a patrimoniului	68	76	21	18
Exercitarea influenței necorespunzătoare	234	242	128	288

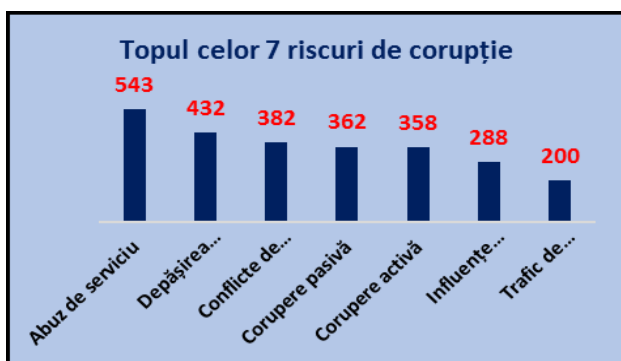
Nerespectare a regimului juridic al cadourilor	5	20	29	80
Încălcarea regimului juridic al limitărilor de publicitate în funcția publică	4	2	-	-
Încălcarea regimului juridic al incompatibilităților în funcția publică	1	7	1	6
Încălcarea regimului juridic al restricțiilor în ierarhie în funcția publică	6	2	-	1
Încălcarea normelor privind intoleranța față de incidentele de integritate	0	-	-	-
Încălcarea normelor de etică și deontologie	0	0	-	-
Încălcarea normelor privind angajarea și promovarea agenților publici în baza de merit și de integritate profesională	5	1	-	-
Scurgere a informațiilor cu accesibilitate limitată	17	10	10	3
Spălare a banilor proveniți din infracțiuni	31	-	1	1
Evaziune fiscală	34	9	15	90
Escrocherie	35	20	25	72
Fals în acte publice	14	26	12	3
Obținere frauduloasă a fondurilor din asistență externă	-	-	12	-
Generale	1018	1078	484	669

experții CNA în procesul de efectuare a expertizei anticorupție în anii 2017-2018.

Sinteza datelor din **Tabelul nr. 2** arată păstrarea unei relative stabilități și frecvențe de apariție a câteva categorii distincte de riscuri de corupție. Topul a 7 riscuri de corupție în actele normative expertizate de CNA variază nesemnificativ de la an la an și arată astfel:

1. abuz de serviciu;
2. depășirea atribuțiilor de serviciu;
3. conflict de interese și/sau favoritism;
4. corupere pasivă;
5. corupere activă;
6. exercitarea influenței necorespunzătoare;
7. trafic de influență.

Figura 8. Topul riscurilor de corupție

Analiza în dinamică a numărului riscurilor de corupție identificate în REA demonstrează unele evoluții "curioase" pentru anul 2020 și anume:

- s-a triplat numărul proiectelor purtătoare a riscului manifestărilor de "evaziune fiscală",

precum și a acțiunilor de "escrocherie";

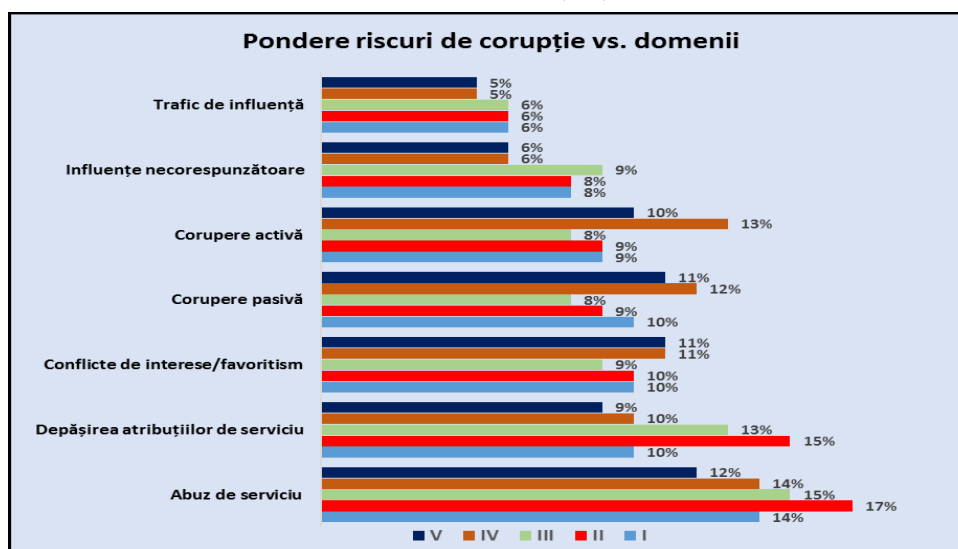
- a crescut numărul proiectelor care pot duce la: nerespectarea regimului cadourilor, încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, trafic de influență și exercitarea influențelor necorespunzătoare.

Tendențele respective ar putea fi explicate atât prin categoria, cât și de domeniile în care au intervenit majoritatea proiectelor, inclusiv ca răspuns la urgențele pandemice. În același timp, tendințele ar putea fi explicate și prin calitatea autorilor inițiativelor și interesele urmărite de aceștia. Astfel, privite din perspectiva domeniilor în care s-au manifestat mai pregnant riscurile de corupție în 2020, atestăm distribuția reflectată în tabelul de mai jos:

Figura 9 de mai sus arată că:

- sunt mai vulnerabile la riscuri de corupție **domeniile "Economie și comerț" (II), "Buget și finanțe" (III)**, precum și **domeniul IV "Educație, cultură, culte și mass-media"**;
- cel mai pregnant riscurile **abuzului de serviciu** și a **depășirii atribuțiilor de serviciu** se poate manifesta în **domeniile II** (economie și comerț) și **III** (buget și finanțe)
- în 2020 riscul **coruperii pasive și coruperii active** a fost detectat cel mai frecvent în proiectele actelor normative din **domeniul IV "Educație, cultură, culte și mass-media" și domeniul V "Muncă, asigurare socială, ocrotirea sănătății și familiei"**;

Figura 9. Riscuri de corupție și domenii

- riscul **influențelor necorespunzătoare** s-a atestat mai frecvent în cazul proiectelor care au intervenit pe domeniul **III "Buget și finanțe"**.

Vom reitera constatările din studiile precedente că "aceste riscuri de corupție (chiar dacă sunt virtuale la nivel de proiect), odată ce actele normative vor fi adoptate și puse în aplicare, sunt de natură să creeze situații reale și teren fertil pentru comiterea faptelor prejudiciabile menționate mai sus. Din această perspectivă, rolul preventiv al expertizei anticorupție, a recomandărilor acestora care trebuie luate în considerare, este unul extrem de important. Pe termen lung remedierea și excluderea riscurilor de corupție din proiectele actelor normative pot să contribuie în mod substanțial la diminuarea nivelului corupției și crearea unui climat de integritate veritabil".

I.4. Promovarea intereselor

Analiza promovării intereselor prin proiectele actelor normative este un element constant urmărit în REA de la lansarea activității de expertiză anticorupție.

Potrivit Anexei nr. 1 la Metodologie: "Orice proiect promovează un anumit interes: interese generale, interesele unui grup sau individuale, însă **nu orice interes promovat printr-un anumit proiect se face cu respectarea interesului public**".

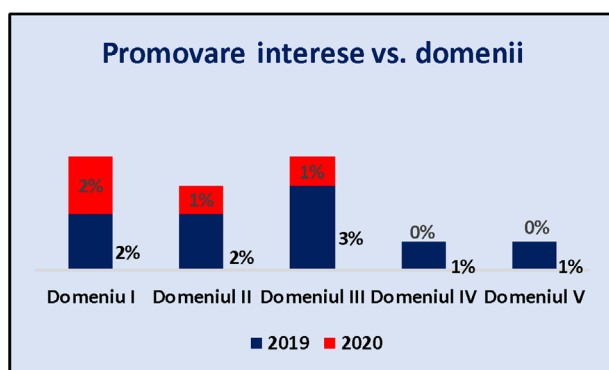
Subsecvent în **Anexa nr. 5 a Metodologiei "Descrierea detaliată a factorilor de risc"**

statuează că: **Promovarea intereselor contrar interesului public** reprezintă avansarea prin lege a intereselor private (personale sau de grup), în detrimentul interesului general al societății recunoscut de stat în vederea asigurării bunăstării și dezvoltării ei. Pericolul acestui factor de risc rezidă în faptul că **în cazul adoptării proiectului, va avea loc o legalizare a realizării unor interese private, în pofida și în detrimentul intereselor legitime ale altor subiecți de drept.** Promovarea proiectelor ce conțin asemenea factori de risc **constituie favorizări abuzive ale persoanelor fizice și juridice la obținerea unor beneficii, fiindu-le oferit ajutor în virtutea unor motive subiective (legături de rudenie, prietenie sau o altă afinitate cu responsabilul de elaborarea proiectului).** Deseori, acest factor de risc poate fi tratat ca o modalitate de discriminare a tuturor celorlalți subiecți de drept aflați într-o situație juridică similară, dar care nu pot beneficia de efectele pozitive ale prevederilor proiectului, ce servește intereselor individului sau ale grupului favorizat (spre ex.: promovarea proiectelor de derogare de la legea generală, pentru a scuti de taxe sau impozite unii agenți economici concreți; promovarea proiectelor de iertare a datoriilor sau scoatere din domeniul public exclusiv al statului a unui bun în interesul unor agenți economici).

În perioada 2019-2020 experții CNA au calificat drept **promotoare de interese 73 proiecte** de acte normative supuse EA, ceea ce reprezintă

doar 5% din totalul celor 1448 proiecte de acte supuse expertizei. În context vom menționa că se menține tendința de descreștere a numărului actelor normative purtătoare de interese¹¹. Pentru perioada de referință (2019-2020), sinteza proiectelor promoțoare de interese private contrar interesului public general demonstrează următoarea distribuție pe domenii:

Figura 10. Interese și domenii

Potrivit informațiilor din diagramă observăm că cel mai proeminent fenomenul promovării intereselor s-a evidențiat în textul proiectelor promovate în domeniul III "Buget și finanțe" (4%) și în domeniul I "Justiție și drepturile omului". De asemenea, observăm că domeniul II "Economie și comerț" la fel a constituit un domeniu în care s-au înregistrat mai multe proiecte promoțoare de interese, trend atestat și de studiile precedente.

Observăm tendința descreșterii în continuare a proiectelor promoțoare de interese ca și în **Studiul precedent** care a reținut că "[...]numărul proiectelor care au promovat/promovează interese private este în continuă descreștere și am putea admite că această stare de fapt se datorează, inclusiv, expertizei anticorupție. Or, autorii promotori de interese (cel mai frecvent obscure) vor evita să le includă în proiectele de acte normative care urmează să treacă filtrul expertizei anticorupție,

¹¹ Conform datelor din studiul precedent se constata: cel mai frecvent interesele private au fost promovate contrar interesului public prin **proiectele de legi**, cele mai multe fiind înregistrate **în 2016: 34% din proiectele de legi expertizate**, tendința respectivă fiind în scădere în următorii ani, ajungând în 2018 la o pondere de doar 10%. În partea ce ține de **HG** la fel atestăm diminuarea ponderii proiectelor promoțoare de interese: **de la 21% în 2016 până la doar 3% în 2018**. Un tablou similar se desprinde și privitor la actele departamentale: de la 28% până la 7%.

un obiectiv al căreia este detectarea și înlăturarea intereselor private din proiecte".

Din perspectiva detectării proiectelor care promovează interese este importantă respectarea etapei de prezentare a proiectelor spre expertiza anticorupție. Ținând cont de faptul că în perioada de referință (2019-2020) mai multe proiecte aprobate de Guvern nu au trecut EA (a se vedea **Figura 5** de mai sus), iar ponderea acestora a crescut pînă la 30% în 2020, am putea admite că în anumite situații autorii deliberat au omis etapa EA. Vom nota că justificarea omiterii EA prin urgențe pandemice nu poate fi invocată în cazul a mai multe proiecte, care nu au avut nici o conexiune cu acțiunile de răspuns la provocările COVID-19 în Republica Moldova.

Vom reitera în context o constatare principală a **Studiului** anterior: "[...] *urgențele afectează substanțial calitatea nu doar a rapoartelor de expertiză, dar și a proiectelor actelor normative, care, fără a trece filtrul expertizei anticorupție, sunt de natură să genereze, dar chiar și generează riscuri de corupție și acte de corupție. Orice proiect care este promovat în ritm alert provoacă suspiciuni privitor la potențiale interese opace, care denaturează esența și scopul actelor normative. Din această perspectivă, pentru a asigura calitatea actelor normative, eliminarea intereselor și a riscurilor manifestărilor de corupție este importantă respectarea termenelor legale de consultare, avizare și expertiză a proiectelor de acte normative, așa cum este stabilit de Legea 100/2018.*

1.5. Particularitățile EA în 2019-2020

Perioada analizată de prezentul Studiu a fost marcată de mai multe evenimente produse nu doar la nivel național, dar și în întreaga lume. Astfel, în 2019 în Republica Moldova a avut loc alternarea la putere a 3 Guverne și constituirea a câteva majorități parlamentare. Evident că aceste schimbări au influențat calitatea, eficiența și previzibilitatea actelor normative, inclusiv a intensității și activității de EA.

Datele din secțiunile de mai sus arată că în 2019 a început să crească numărul actelor normative ale Guvernului care au eludat expertiza anticorupție, ponderea acestora atingând 30% în 2020.

Anul 2020 a fost un an atipic pentru întreaga lume, deoarece toate țările s-au confruntat cu provocările generate de pandemia COVID-19, autoritățile tuturor statelor fiind nevoite să intervină cu mai multe soluții inedite, inclusiv de ordin normativ pentru a răspunde în mod adecvat problemelor generate de pandemia globală. Autoritățile din Republica Moldova, de asemenea au intervenit cu mai multe inițiative normative centrate pe subiectul pandemiei.

Potrivit datelor CNA, în 2020 au fost supuse EA – **15 proiecte de acte normative** care au propus reglementări legate de subiectul COVID-19, fiind atestată următoarea **distribuție din perspectiva domeniilor**:

■ Domeniul I "Justiție"	0
■ Domeniul II "Economie"	2
■ Domeniul III "Finanțe"	6
■ Domeniul IV "Educație"	1
■ Domeniul V "Social"	6

Așa cum poate fi observat din datele de mai sus, majoritatea proiectelor au avut în vizor **remediarea problemelor de ordin financiar, social și sanitar**, distribuția respectivă fiind justificată de natura relațiilor sociale care trebuiau reglementate în contextul pandemic. Cu titlu de exemplu, invocăm proiectele: *cu privire la modificarea Codului muncii și Legii privind indemnizațiile pentru incapacitatea temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale; cu privire la modificarea art.58 din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice; pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020; privind instituirea unor măsuri vizând amânarea rambursării creditelor și a altor plăți aferente, contractate de persoane fizice de la organizații creditare nebancale; cu privire la moratoriul asupra controlului de stat la întreprinderile micro, mici și mijlocii; cu privire la instituirea vacanței fiscale pentru unele categorii de întreprinderi etc.*

Din perspectiva autorilor care au inițiat proiectele actelor normative supuse EA, atestăm că majoritatea **12 (80%)** au fost emanația **deputaților**, iar **3(20%)** au fost elaborate și promovate de Guvern.

Expertiza anticorupție a proiectelor promovate

pe segmentul instituirii măsurilor de reacție și protecție în legătură cu starea excepțională și starea de urgență în sănătatea publică a arătat că majoritatea proiectelor au conținut **factori de risc**:

- Norme irealizabile (în 9 din cele 15 proiecte expertizate);
- Lacune de drept (8 proiecte);
- Lipsa ambiguitatea procedurilor administrative (8 proiecte);
- Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive (3 proiecte).

În mare parte factorii de risc enunțați au fost detectați în proiectele de legi promovate de deputații în Parlament. O atare situație este explicabilă prin faptul că ponderea cea mai mare a proiectelor a revenit deputaților (în special celor din opoziție), precum și de faptul că legiuitorii sunt mai optimiști și generoși la redactarea proiectelor de legi, în contrast cu Guvernul care vine cu o abordare mai tehnică și pragmatică. Or, anume Guvernul în situații de criză este autoritatea care deține informația operativă și la zi privind starea bugetului și cunoaște mai bine posibilitățile acoperirii financiare a costurilor iminente pentru asemenea categorii de proiecte.

REA au scos în evidență legătura causală dintre factorii de risc și potențialele riscuri de corupție, care ar fi devenit iminente odată cu adoptarea proiectelor. Este vorba în special de: riscuri generale de corupție (14 din 15 proiecte), abuz de serviciu și depășire a atribuțiilor de serviciu (5 proiecte); conflicte de interese și/sau favoritism și influențe necorespunzătoare (3 proiecte); precum și riscul de utilizare neconformă a fondurilor sau patrimoniului (2 proiecte). Analiza în coroborare a factorilor de risc și riscurilor de corupție identificate arată că atunci când un proiect conține factori de risc ca: norme irealizabile, lacune de drept și ambiguitate a procedurilor administrative corespunzător sporește probabilitatea riscurilor de corupție, în special care implică abuzul sau depășirea atribuțiilor de serviciu.

Pentru a exemplifica procesul de expertiză a proiectelor cu tentă specifică din 2020 (etape de expertiză care se aplică tuturor proiectelor de acte normative conform Metodologiei CNA), reproducem mai jos un extras din **Raportul de expertiză**¹² la proiectul de lege privind unele măsuri econo-

¹² Raportul de expertiză nr. ELO20/6549 din 10.04.2020

mice și sociale anti-criză aplicabile pentru micșorarea impactului generat de pandemia COVID-19

(înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de un grup de deputați în Parlament):

Art. VII alin. (1) și (3) din proiect	
Art. VII - Pentru întreaga perioadă de aplicare a stării de urgență, la cererea persoanelor fizice și agenților economici obligați să își sisteze sau limiteze activitatea în conformitate cu prevederile hotărârilor Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr. 7 din 13.03.2020 și nr. 9 din 15.03.2020 și a hotărârilor Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică emise după aprobarea și intrarea în vigoare a Hotărârii Parlamentului nr. 55 din 17.03.2020 "privind declararea stării de urgență": (1) Băncile comerciale: a) vor amâna plata ratelor de credit și/sau a dobânzilor, cu extinderea termenului contractului de credit cu o perioadă cel puțin egală cu perioada stării de urgență; b) nu vor calcula și nu vor aplica dobânzi, comisioane sau penalități de întârziere, sau alte plăți pentru extinderea termenelor contractului de credit; (3) Aplicarea moratorului pentru plățile aferente creditelor bancare și nebancale datorate.	
Obiecții: Între alineatele aceluiași articol există o inconsecvență: pe de o parte se stabilește că băncile vor amâna plata ratelor de credit și/sau a dobânzilor fără a aplica penalități de întârziere, iar pe de altă parte, se prevede aplicarea moratorului pentru plățile aferente creditelor bancare și nebancale datorate. [...] nu este clar dacă băncile sunt obligate să amâne plata ratelor sau este necesară aplicarea moratorului în acest sens. Referitor la aplicarea moratorului, proiectul este lacunar, deoarece nu se reglementează moratoriul respectiv: cine este competent să dispună aplicarea moratorului, perioada, condițiile etc. [...] conflictul este un impediment în aplicarea corectă a prevederilor legislative și creează premise pentru aplicarea normei „convenabile” [...] conex contradicției dintre norme, se identifică și omisiunea de a reglementa aspecte ale relațiilor sociale, existența cărora rezultă din prevederile aceluiași act. Pericolul [...] constă în incertitudinea pe care o creează în relațiile sociale, îndeosebi cele referitoare la mecanismele de realizare a drepturilor, de îndeplinire a obligațiilor, ambiguitatea atribuțiilor funcționarilor publici și a procedurilor administrative de care ei sunt responsabili etc., situații în care autoritățile responsabile de executarea legii respective se pot prevala de această deficiență pentru a comite abuzuri.	
Recomandări: Se recomandă excluderea contradicțiilor dintre prevederile alin. (1) și (2) ale art. VII din proiect. Se recomandă completarea art. VII alin. (2) din proiect cu prevederi certe, astfel încât să fie clar regimul juridic al moratorului propus.	
Factori de risc: <ul style="list-style-type: none">• Lacună de drept• Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative• Concurența normelor de drept• Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevedere	Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none">• Legalizarea actelor de:<ul style="list-style-type: none">- abuz de serviciu- depășire a atribuțiilor de serviciu

Rezumând cele enunțate în cadrul acestei secțiuni, atestăm că instituirea stării de urgență în 2020 a impulsionat activitatea de creație normativă a deputaților, în special a celor din opoziție. În pofida bunelor intenții declarate în proiectele de legi, EA a atestat abundența de norme irealizabile, lacune de drept și norme care generau ambiguitate administrativă, care la rândul lor ar fi condus la acțiuni de abuz în serviciu sau depășire a atribuțiilor de serviciu, fie la riscul utilizării neconforme a fondurilor sau

patrimoniului. În context, trebuie să se rețină că procesul de legiferare este un proces meticolos, care urmează să ia în calcul nu doar necesitatea de a interveni cu soluții prompte și benefice, dar și necesitatea ca aceste soluții să fie bine calibrate și să ia în calcul toate riscurile pe termen lung: sociale, financiare, dar în mod special, riscurile încurajării manifestărilor de corupție. Dacă vor fi ignorate aceste riscuri, intențiile nobile declarate pot eșua și afecta grav credibilitatea autorităților publice.

II. EFICIENȚA EXPERTIZEI ANTICORUPȚIE

Prezentul capitol oferă analiza eficienței expertizei anticorupție în anii 2019-2020, studii de caz privind relevanța și importanța expertizei anticorupție pentru activitatea de combatere a corupției, precum și unele constatări privind modul lor de sincronizare.

Reamintim că modulul statistic al sistemului electronic **"E-expertiza"** permite măsurarea eficienței înlăturării factorilor de risc și riscurilor de corupție din proiectele actelor normative prin raportarea/contrapunerea versiunii expertizate de CNA cu versiunea adoptată a proiectului de act normativ. De asemenea, în procesul de măsurare a eficienței, afară de proiectele actelor normative adoptate, sunt luate în calcul și proiectele care

au fost respinse, declarate nule sau retrase de către autorii proiectelor. În cazul respectiv, se consideră că obiecțiile și recomandările REA au fost luate în considerare și au dus la respingerea/retragerea proiectelor.

II.1. Analiza eficienței

Tabelul nr. 3 prezintă analiza în evoluție, timp de 5 ani, a gradului de luare în considerare a factorilor de risc, oferind un tablou statistic al numărului de factori remediați și cotei de acceptare a acestora.

Tabel nr.3 Numărul și ponderea factorilor de risc înlăturați din proiectele supuse REA

FACTORI DE RISC		2016	2017	2018	2019	2020
I. FORMULĂRI LINGVISTICE						
1.	Introducerea termenilor noi care nu au o definiție în legislație sau în proiect	-	18 (62%)	11 (55%)	8 (80%)	3 (37%)
2.	Utilizarea neuniformă a termenilor	108 (79%)	84 (82%)	54 (75%)	18 (78%)	22 (71%)
3.	Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive	207 (79%)	288 (74%)	205 (66%)	98 (69%)	81 (63%)
II. COERENȚA LEGISLATIVĂ						
4.	Norme de trimitere defectuoase	58 (70%)	74 (73%)	53 (74%)	12 (63%)	23 (73%)
5.	Norme de blanchetă defectuoase	12 (63%)	19 (76%)	2 (67%)	0 (0%)	2 (100%)
6.	Concurența normelor de drept	237 (72%)	195 (70%)	143 (64%)	64 (70%)	65 (62%)
7.	Lacună de drept	-	149 (69%)	148 (59%)	57 (58%)	93 (63%)
III. TRANSPARENȚA ȘI ACCESUL LA INFORMAȚIE						
8.	Insuficiența accesului la informația despre actul subordonat legii	-	6 (75%)	2 (50%)	1 (33%)	1 (100%)
9.	Lipsa/insuficiența transparenței entităților publice	37 (60%)	18 (60%)	24 (54%)	18 (60%)	10 (38%)
10.	Lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public	24 (63%)	14 (64%)	9 (45%)	3 (37%)	5 (45%)

IV. EXERCITAREA DREPTURILOR ȘI OBLIGAȚIILOR PERSOANEI						
11.	Costuri exagerate în raport cu beneficiul public	-	0 (0%)	6 (100%)	1 (100%)	1 (100%)
12.	Promovarea intereselor contrar interesului public	30 (53%)	47 (55%)	33 (72%)	6 (50%)	7 (70%)
13.	Prejudicierea intereselor contrar interesului public	-	38 (65%)	51 (64%)	27 (71%)	50 (67%)
14.	Cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/ Obligații excesive	60 (61%)	43 (73%)	21 (60%)	5 (71%)	6 (75%)
15.	Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/ obligațiilor	34 (56%)	20 (59%)	14 (67%)	1 (17%)	4 (57%)
16.	Limitarea neîntemeiată a drepturilor omului	-	11 (65%)	9 (56%)	0 (0%)	6 (75%)
17.	Prevederi discriminatorii	-	30 (71%)	28 (68%)	3 (60%)	8 (61%)
18.	Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității/persoanei private	-	19 (63%)	11 (73%)	1 (33%)	3 (100%)
19.	Stimularea concurenței neloiale	-	12 (67%)	6 (67%)	2 (40%)	7 (78%)
20.	Norme irealizabile	-	21 (81%)	14 (67%)	8 (61%)	8 (44%)
V. EXERCITAREA ATRIBUȚIILOR ENTITĂȚII PUBLICE						
21.	Atribuții extensive de reglementare	-	19 (63%)	7 (50%)	2 (33%)	2 (50%)
22.	Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității publice	-	59 (73%)	35 (60%)	11 (92%)	15 (75%)
23.	Atribuții paralele	20 (71%)	13 (54%)	4 (33%)	3 (100%)	5 (83%)
24.	Nedeterminarea entității publice responsabile/ subiectului la care se referă prevederea	-	19 (58%)	7 (50%)	5 (56%)	9 (82%)
25.	Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive	322 (63%)	170 (69%)	141 (66%)	57 (59%)	82 (63%)
26.	Stabilirea unui drept al entității publice în loc de o obligație	-	28 (70%)	22 (81%)	7 (78%)	14 (64%)
27.	Cumularea defectuoasă a competențelor ce trebuie exercitate separat	19 (79%)	3 (60%)	1 (33%)	1 (100%)	2 (29%)
28.	Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice	30 (65%)	32 (76%)	29 (83%)	8 (47%)	23 (68%)
29.	Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative	114 (56%)	178 (72%)	182 (58%)	106 (65%)	130 (63%)
30.	Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/ prelungirea nejustificată a termenilor	87 (60%)	66 (65%)	32 (68%)	15 (62%)	25 (76%)
VI. MECANISME DE CONTROL						
31.	Lipsa/insuficiența mecanismelor de control și supraveghere (ierarhic, intern, public)	43 (52%)	46 (63%)	15 (54%)	3 (60%)	1 (100%)
32.	Lipsa/insuficiența mecanismelor de contestare	14 (74%)	12 (63%)	3 (75%)	1 (100%)	3 (75%)
VII. RĂSPUNDERE ȘI SANȚIUNI						
33.	Confundarea/dublarea tipurilor de răspundere juridică pentru aceeași încălcare	1 (100%)	4 (100%)	2 (67%)	0 (0%)	0 (0%)

34.	Temeiuri neexhaustive pentru survenirea răspunderii	7 (87%)	4 (80%)	6 (75%)	0 (0%)	4 (80%)
35.	Lipsa responsabilității clare pentru încălcări	32 (74%)	24 (80%)	20 (57%)	6 (46%)	6 (55%)
36.	Lipsa sancțiunilor clare	31 (65%)	23 (79%)	12 (41%)	1 (33%)	0 (0%)
37.	Dezechilibru dintre încălcare și sancțiune	-	1 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (50%)
Total		1527 (66%)	1809 (70%)	1362 (63%)	559 (63%)	728 (63%)

Analiza datelor din tabelul de mai sus reconfirmă **gradul înalt de eficiență a REA**, ceea ce semnifică că autorii proiectelor expertizate țin cont de recomandările REA, iar proiectele de acte normative nu vor încuraja/favoriza la nivel de reglementări apariția manifestărilor de corupție. Astfel, în 2019-2020 a rămas neschimbată cota **eficienței EA în volum de 63%** recomandări acceptate.

Datele tabelului arată următoarele particularități pentru perioada supusă analizei:

- în **2019**, comparativ cu perioadele precedente, **a scăzut gradul de remediere/eliminare** a factorilor de risc ce țin de:
 - lipsa sancțiunilor clare;
 - lipsa responsabilității clare pentru încălcări
 - temeieri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice;
 - atribuții extensive de reglementare;
 - stimularea concurenței neloiale;
 - atribuții excesive, improprie sau contrare statutului entității/persoanei **private**;
 - derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor, precum și factorii privind lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public/actul subordonat legii;
 - în **2020** s-a atestat diminuarea gradului de acceptare a obiecțiilor/recomandărilor privitor la
 - introducerea termenilor noi care nu au o definiție în legislație sau în proiect;
 - lipsa/insuficiența transparenței entităților publice;
 - lipsa/insuficiența accesului la informația de interes public;
 - norme irealizabile;
 - cumularea defectuoasă a competențelor ce trebuie exercitate separat.

Cu referire la categoriile factorilor de risc înlăturați cu mai multă deschidere de către autori din proiectele actelor normative, observăm că devine constantă tendința potrivit căreia cel mai facil sunt înlăturați factorii care țin de **coerența legislativă** și **formularea lingvistică** (cu unele deficiențe în 2020 referitor la factorii privind "introducerea termenilor noi care nu au o definiție") a proiectelor.

O tendință încurajatoare este disponibilitatea autorilor proiectelor actelor normative de a renunța/remedia factorii de risc care țin de **costurile exagerate a normelor**, eliminarea **normelor de blanchetă**, a prevederilor care stabilesc **atribuții excesive sau atribuții paralele ale entităților publice**, precum și reglementarea în proiecte a **mecanismelor de control**.

Reiterăm faptul că remedierea și înlăturarea la nivel de reglementări a factorilor de risc este un mijloc eficient de prevenție a corupției, însă este important ca autoritățile să fie receptive și să acționeze vizionar la elaborarea, promovarea și aprobarea actelor normative, să anticipeze riscurile pe termen lung și la nivel de aplicare și să întreprindă toate acțiunile necesare de eradicare și eliminare a factorilor de risc.

Așa cum a fost menționat mai sus, factorii de risc din proiectele supuse REA sunt catalizatori ai riscurilor de corupție, expres stabilite de Metodologia CNA. Modulul electronic aplicat pentru măsurarea eficienței înlăturării riscurilor de corupție din proiectele expertizate demonstrează situația din **Tabelul nr. 4** de mai jos.

Tabel nr. 4 Numărul și ponderea riscurilor de corupție înlăturate din proiectele actelor normative supuse REA

RISCURI DE CORUPȚIE	2017	2018	2019	2020
Corupere activă	167 (67%)	137 (61%)	70 (62%)	79 (62%)
Dare de mită	30 (77%)	47 (70%)	5 (36%)	6 (60%)
Corupere pasivă	170 (67%)	135 (60%)	69 (62%)	81 (63%)
Luare de mită	31 (76%)	49 (71%)	4 (31%)	5 (56%)
Trafic de influență	96 (64%)	91 (68%)	29 (60%)	48 (69%)
Abuz de serviciu	282 (69%)	194 (63%)	102 (67%)	129 (66%)
Depășire a atribuțiilor de serviciu	216 (67%)	155 (66%)	72 (62%)	107 (66%)
Conflict de interese și/sau favoritism	208 (64%)	172 (65%)	89 (67%)	81 (65%)
Îmbogățire ilicită	16 (84%)	10 (59%)	16 (64%)	16 (67%)
Utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului	17 (55%)	27 (51%)	8 (38%)	8 (57%)
Obținere frauduloasă a fondurilor din asistența externă	1 (50%)	5 (71%)	1 (12%)	-
Delapidarea fondurilor și/sau a patrimoniului	29 (62%)	28 (64%)	1 (11%)	5 (33%)
Exercitarea influenței necorespunzătoare	102 (64%)	84 (67%)	50 (73%)	72 (71%)
Nerespectare a regimului juridic al cadourilor	4 (80%)	4 (67%)	15 (79%)	16 (73%)
Încălcarea regimului juridic al limitărilor de publicitate în funcția publică	-	0 (0%)	-	-
Încălcarea regimului juridic al incompatibilităților în funcția publică	6 (67%)	0 (0%)	1 (100%)	-
Încălcarea regimului juridic al restricțiilor în ierarhie în funcția publică	3 (60%)	0 (0%)	-	-
Încălcarea normelor privind intoleranța față de incidentele de integritate	-	-	-	-
Încălcarea normelor de etică și deontologie	-	-	-	-
Încălcarea normelor privind angajarea și promovarea agenților publici în baza de merit și de integritate profesională	-	-	-	-
Scurgere a informațiilor cu accesibilitate limitată	0 (0%)	2 (50%)	5 (71%)	2 (100%)
Spălare a banilor proveniți din infracțiuni	18 (82%)	-	-	-
Evaziune fiscală	17 (81%)	3 (75%)	4 (80%)	16 (67%)

Escrocherie	16 (67%)	2 (100%)	15 (83%)	15 (75%)
Fals în acte publice	2 (33%)	8 (53%)	1 (20%)	1 (100%)
Generale	512 (72%)	381 (65%)	148 (65%)	120 (60%)
TOTAL (ponderea)	68 %	64%	63%	64%

Reieșind din datele reproduse mai sus, observăm menținerea în **2019-2020** a tendinței de acceptare a recomandărilor REA în limite comparabile cu anii precedenți, i.e. – **64%**. În același timp, reținem că gradul de acceptare a recomandărilor REA de eliminare a riscurilor de corupție este comparabil și corelat direct cu gradul de înlăturare a factorilor de risc din proiecte. Totuși, nici în perioada 2019-2020 nu a fost atinsă performanța anului 2017, când gradul de remediere a riscurilor de corupție a fost de 68%, dimpotrivă **în 2019 s-a atestat o scădere pînă la 63%** (cu 5 puncte procentuale). În context menționăm că diminuarea eficienței eliminării riscurilor de corupție din proiectele actelor normative continuă să genereze mai multe îngrijorări.

În anii **2019-2020** constatăm reticența autorilor de a elimina riscurile de corupție care privesc:

- darea și luarea de mită (sectorul privat);
- utilizarea neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului;
- obținerea frauduloasă a fondurilor din asistența externă;
- delapidarea fondurilor și/sau a patrimoniului.

Reiterăm faptul că reținerea autorilor de a înlătura normele care provoacă riscuri de corupție, respectiv, tolerarea tacită a probabilității transformării riscurilor atestate la nivel de proiect în acțiuni reale de corupție, este alarmantă. În condițiile în care Republica Moldova urmează să beneficieze în continuare de asistență externă consistentă, acceptarea prezenței în proiectele actelor normative a riscurilor legate de gestionarea patrimoniului public, inclusiv riscurilor deturnării frauduloase a asistenței externe pune în joc imaginea Republicii Moldova în fața partenerilor de dezvoltare și afectează credibilitatea autorităților publice responsabile.

II.2. Riscuri de corupție anticipate vs. manifestări de corupție materializate

Expertiza anticorupție reprezintă un mijloc eficient pentru detectarea potențialelor infracțiuni de corupție încă de la faza de elaborare și promovare a proiectelor actelor normative. Prezentul Studiu își propune să analizeze tentativ conexiunea dintre acțiunile de prevenție și acțiunile de combatere desfășurate de CNA. Or, este evident că diminuarea corupției poate să se producă atunci când are loc conjugarea eforturilor, inclusiv a subdiviziunilor CNA.

Riscurile anticipate în REA trebuie să fie analizate și prevenite inclusiv prin acțiuni de investigare, combatere. În același timp, REA pot servi și ca material probator în cauzele de corupție în proces de investigare, în special atunci când REA au semnalat asupra actelor normative îndreptate spre favorizarea sau legalizarea unor manifestări de corupție.

Astfel, **în perioada 2019-2020**, Direcția legislație și expertiză anticorupție a transmis spre investigare Direcției combatere rapoartele de expertiză la **4 proiecte de acte normative** care, prin esența lor, promovau interese și prejudiciau interesul public. Toate cele 4 proiecte au vizat **domeniul II "Economie și comerț"** și aveau ca scop schimbarea destinației terenurilor, reorganizarea unor întreprinderi etc. Din perspectiva autorilor notăm că doar **1 a fost inițiat de un deputat în Parlament**, în timp ce alte **3 proiecte** au fost promovate de **Guvern** (autori nemijlociți fiind APP, MEI și MADRM).

Un proiect de interes, care este la intersecția domeniilor CNA de prevenție și combatere a corupției, este proiectul **Legii privind declararea utilității publice pentru lucrările de interes național de construcție, amenajare și acces la complexul arenei polivalente de interes național**, inițiat de MEI și avea ca scop:

"a asigura complexul arena polivalentă de interes național cu căile necesare de acces și ieșire, pentru a respecta normele de siguranță, prevăzute de legislația în vigoare pentru un complex cultural, proiectat pentru desfășurarea evenimentelor cu un număr de vizitatori de aproximativ 6.000 persoane și pentru a permite dezvoltarea corectă și utilă a zonei. În procesul de realizare a proiectului au fost depistate un șir de terenuri, pe teritoriul administrativ al com. Stăuceni, situate în adiacența terenului destinat arenei polivalente de interes național".

REA al CNA¹³ a reținut că:

" [...] deși scopul proiectului este de a asigura complexul arena polivalentă de interes național, cu căile necesare de acces și ieșire, întru respectarea normelor de siguranță prevăzute de legislația în vigoare pentru un complex cultural, proiectat pentru desfășurarea evenimentelor cu un număr mare de vizitatori, **se atestă că realizarea acestuia prin inițierea exproprierii bunurilor imobile enunțate în proiect poate compromite interesul public.** [...]

Existența unor norme cu potențial coruptibil în conținutul proiectului va denatura sensul real al scopului proiectului - identificarea unui mecanism legal, transparent și predictibil de restituire a bunurilor imobile respective în domeniul public al statului, cu formarea unui bun imobil consolidate sub formă de drum public, fiind luat în considerare de a exclude riscul periclitării interesului public. [...]

Deși teoretic prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, **soluțiile propuse de acesta contravin legislației în vigoare și principiului statului de drept, ceea ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție.** În special, se atestă norme contradictorii cu art. 127 alin. (4) din Constituție, art. 9 alin. (2) lit.e) al Legii nr. 29/2019 delimitării proprietății publice, art.13 alin.(1) lit.g) al Legii nr.121/2011 privind administrarea și deetizarea proprietății publice, art. 471, art. 539 ale Codului civil vizavi de legalitatea intervenției soluției propuse, de a dispune exproprieria și despăgubirea proprietarilor bunurilor imobile

¹³Raport de expertiză nr. ELO19/6160 din 25.11.2019

din contul mijloacelor financiare dezafectate de la bugetul public național, **fapt ce poate prejudicia interesul public**".

Constatările REA au fost transmise Direcției combatere a CNA, urmând a fi confirmate prin date și probe suplimentare, urmare a unor activități speciale de investigații în cadrul dosarului penal aflat în administrarea Procuraturii Anticorupție. Totodată, trebuie menționat că proiectul legii respective nu a fost ulterior promovat, un motiv fiind și expertiza anticorupție care a semnalat riscurile de corupție.

Pentru a nu prejudicia activitățile pe alte dosare operative, vom nota că problemele de coruptibilitate invocate în alte 3 REA se află în prezent în examinarea Direcției combatere a CNA, urmând a fi investigate toate circumstanțele, inclusiv stabilirea promotorilor intereselor prejudiciabile din spatele proiectelor actelor normative.

Așa cum a fost menționat mai sus, constatările REA privind riscurile de corupție care se pot transforma în manifestări/infracțiuni de corupție, urmează a fi tratate cu maximă diligență de către toți decidenții. Există un șir de manifestări de corupție care apar constant în statistica cauzelor penale pornite de CNA și despre care se menționează de fiecare dată în REA. Cu titlu de exemplu notăm că în 2019 și 2020, experții anticorupție ai CNA au semnalat frecvent legalizarea prin proiectele actelor normative a acțiunilor de abuz/depășire a atribuțiilor de serviciu, exces de putere, riscuri care nu au fost eliminate de fiecare dată de către autorii proiectelor. Potrivit datelor din **rapoartele de activitate ale CNA** se poate observa că o bună parte din aceste riscuri virtuale s-au transformat în acțiuni reale de corupție:

- 48 (în 2019) și 39 (în 2020) cauze penale pentru abuz de putere sau abuz de serviciu;
- 22 (în 2019) și 9 (în 2020) cauze pentru exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu.

Pentru a valida repetat conexiunea dintre riscuri anticipate și cauze penale înregistrate, reamintim că **în 2020 REA au stabilit triplarea** riscului producerii acțiunilor de **escrocherie** (a se vedea în acest sens constatarea din **secțiunea 1.3**

a capitolului I din prezentul Studiu). Potrivit [Raportului de activitate al CNA pentru anul 2020](#) se menționează că **escrocheria în 2020** a intrat în topul celor mai frecvente acțiuni de corupție, **plasându-se pe locul 3 (97 infracțiuni)**, în contrast cu anul 2019, când această componentă de infracțiune nici nu a fost amintită în statistica cauzelor administrate de CNA¹⁴.

Datele și constatările acestei secțiuni reconfirmă încă o dată necesitatea de a manifesta maximă atenție și diligență la recomandările REA. Expertiza anticorupție anticipează multe comportamente ilicite, inclusiv poate detecta interesele opace în textele proiectelor. Remedierea de către autori prevederilor proiectelor cu risc pronunțat de coruptibilitate contribuie la diminuarea a multiple costuri ulterioare, atunci când riscurile virtuale se transformă în acțiuni reale de corupție. Astfel pot fi evitate costuri considerabile umane, logistice și temporale (necesare pentru investigarea, urmărirea penală și examinarea judiciară a cauzelor de corupție), precum și costuri financiare importante (repararea prejudiciului, compensarea victimelor actelor de corupție). În final, calitatea actelor normative adoptate, care vor fi filtrate de prevederi coruptibile, poate contribui la sporirea gradului de încredere în autoritățile publice și consolidarea angajamentului de integritate pentru întreaga societate.

¹⁴A se vedea pag. 10-11 din [Raportul de activitate al CNA](#) pentru anul 2019.

III. TIPOLOGIA INTERESELOR PRIVATE PROMOVATE ÎN PROIECTE

III.1 Considerații generale

Obiectivul principal al acestui Studiu a fost nu atât să identificăm interesele, acest lucru fiind făcut foarte bine pe parcursul anilor în rapoartele de expertiză anticorupție, ci mai degrabă să încercăm să identificăm costul acestora, și, eventual, să vedem care au fost costurile evitate ca urmare a faptului că unele din proiectele expertizate nu au fost adoptate.

Specificul proiectelor expertizate, ne-a determinat să punem un accent mai mare pe 7 categorii tematice:

- **Gestiunea patrimoniului public (schimbarea destinației terenurilor și utilizarea suprafețelor nelocuibile);**
- **Parteneriatele public-private;**
- **Scutirile de taxe;**
- **Protecția mediului ambiant;**
- **Achizițiile publice;**
- **Caracter electoral;**
- **Proiecte "COVID".**

Astfel, acest capitol are drept obiectiv să evalueze costurile prejudiciilor care au fost sau pot fi cauzate prin proiectele promovate de interese. Acest exercițiu continuă să fie o provocare majoră, în condițiile lipsei de transparență în procesul decizional, lipsei transparenței bugetare, a deciziilor Guvernului și deputaților care au promovat proiectele actelor normative, de multe ori, cu ignorarea cadrului legal, în special, atunci când în joc au fost interesele particulare/de grup/corporatiste etc. și în lipsa unor documente și informații esențiale pentru evaluarea costurilor (pentru detalii a se vedea secțiunea "Costuri" pentru exemplele incluse la **Anexa** Studiului).

Anexa Studiului prezintă exemple a REA pe marginea proiectelor calificate ca promovate de interese, care au fost sistematizate în dependență de tipologia intereselor, definită în cadrul prezentului document. Trebuie să menționăm,

că acestea sunt doar o parte din proiectele purtătoare de interese și nu acoperă integral toate proiectele de acte normative supuse EA și calificate de experții CNA ca promovate de interese.

Factorii de risc atestați în aceste proiecte s-au referit la:

- argumentare insuficientă;
- promovare de interese;
- prejudicierea interesului și bugetului public;
- conținut ambiguu;
- discreție excesivă;
- conflicte ale normelor de drept;
- lipsa analizei impactului de reglementare;
- lipsa fundamentării economico-financiare;
- îngrădirea cetățenilor la servicii publice gratuite;
- lipsa sancțiunilor administrative;
- formulări lingvistice ambigue și defectuoase.

În cele ce urmează sunt descrise categoriile de riscuri și prejudicii ce pot apărea prin gestionarea ineficientă a veniturilor și cheltuielilor publice, separat. **Doar cu titlu de exemplu, dintre proiectele analizate, cu implicări economice directe, a fost proiectele de parteneriate publice private, unde valoarea totală a patrimoniului statului în acești doi ani a constituit peste 2.4 miliarde lei**. Cea mai frecventă argumentare din partea deputaților, este ca aceste parteneriate publice private vor ajuta la rezolvarea unor probleme sociale, vor contribui la dezvoltarea turismului și antreprenoriatului. Mai mult, aceste modificări au survenit în afara cadrului de activitate al Guvernului, fără respectarea cadrului legal și drept precursor pentru ca proprietatea statului să fie cumpărată la preț nominal sau înstrăinată. Valoarea totală a pierderilor constatate a fost de 1,7 miliarde lei, iar peste alte 700 mil.lei, au un înalt risc de înstrăinare.

În urma analizei costurilor pentru proiectele de acte normative listate în **Anexa** Studiului, s-a optat pe separarea proiectelor de acte normative în trei categorii:

Acte normative cu elemente de cost pasibile identificării și evaluării costurilor Costurile intereselor din aceste proiecte au fost evaluate și calculate conform metodologiei prezentate (a se vedea secțiunea "costuri" din studiile de caz prezentate în anexa prezentului Studiu).

Acte normative cu elemente de cost, dar care nu pot fi identificate și evaluate. În mare parte, pentru a efectua identificarea costurilor aferente acestor acte normative, au fost necesare informații suplimentare care lipsesc în documentele prezentate (de exemplu: valorile inițiale ale unei caracteristici (numărul beneficiarilor de patenta de întreprinzător pe anul x, mijloacele financiare acumulate în urma aplicării amenzilor pentru operațiuni fără utilizarea aparatului de casă) sau valori de bază ale acestora (capacitatea cilindrică la un automobil, valoarea amenzilor pasibile anulării ale unui agent economic etc.). Cel mai elocvent exemplu în acest caz sunt modificările care într-un mod sau altul afectează mediul înconjurător: modificările la Codul subsolului, Codul silvic, modificări ce țin de gestiunea deșeurilor, gestiunea apelor. În lipsa unor estimări ale costului resurselor naturale și evaluării impactului de mediu și social-istoric, este practic imposibil să fie evaluat care vor fi efectele monetare și de imagine pe acest sector. Aici se adaugă, că, pe lângă valoarea economică directă utilizarea pădurilor și subsolului și resurselor de apă limitate ale țării, pot surveni efecte indirecte de mediu, sănătate, acces, sustenabilitate, care, din păcate, sunt neglijate.

Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite

sectoare, pierderi de imagine etc. Unul din cazurile cele mai relevante se referă la modificările Legii privind achizițiile publice, unde fiecare decizie fragmentară, lacună informațională, capacitatea scăzută de a gestiona problemele sectoriale, face ca la această etapă, în lipsa unui exercițiu mare de evaluare, să putem estima indirect aceste costuri.

Trebuie să menționăm că procesul decizional, așa cum a fost remarcat și în Studiul anterior, continuă să fie afectat de lipsa transparenței sistemice, de curenți substanțiale la capitolul argumentării soluțiilor normative, în special, argumentarea economico-financiară. Proiectele actelor normative nu sunt supuse de fiecare dată analizei impactului de reglementare (atunci când este necesar), precum și nu conțin setul de acte necesare impus pentru anumite categorii de proiecte. Sinteza costurilor proiectelor promoțoare de interese (atunci când a fost posibilă evaluarea, în special pentru prima categorie de proiecte) denotă următoarele:

1. Costuri evitate - Valoarea totală a costurilor calculate pe proiecte respinse sau retrase:

1, 539 miliarde lei

2. Costuri iminente - Valoarea totală a costurilor pe proiectele adoptate:

2,54 miliarde lei

În pofida dificultăților descrise mai sus, EA poate produce efecte perceptibile și cuantificabile, iar acest exercițiu este în măsură să stopeze promovări de interese și să prevină prejudicierea interesului și bugetului public. Este important să menționăm că valoarea mare a costurilor iminente a fost numărul mare de decizii controversate legate de gestiunea patrimoniului public, parteneriate publice private.

III.2. Gestiunea patrimoniului public

Una din cele mai importante resurse de dezvoltare ale autorităților publice o constituie terenurile. Din păcate, modul în care sunt administrate terenurile nu asigură utilizarea acestora în cel mai bun mod

pentru a satisface necesitățile de dezvoltare ale acestora, în special, a municipiului Chișinău. Potrivit informațiilor publice larg diseminate, gestiunea terenurilor municipale are loc, mai ales în ultimii ani în spațiul „informal”, cu preluări abuzive a terenurilor de domeniu public și privat, se atestă gestiunea ineficientă a terenurilor din proprietatea municipală, decizii controversate ale Consiliului Municipal Chișinău, decizii controversate ale Agenției Proprietății Publice și alte APC.¹⁵

Descrierea problemei: Caracteristic APC și APL este existența precondițiilor de apariție a corupției, sau așa numitele lacune administrative, cadrul legal, practici care permit ca tranzacțiile cu terenurile autorităților publice să aibă loc într-un cadru informal, cu reguli impuse ad-hoc. Printre cele mai importante riscuri de corupție identificate în REA sunt: lipsa transparenței în gestiunea terenurilor, lipsa unei strategii de gestiune a fondului funciar, lacunele cadrului normativ actual, care permit darea în arendă a terenurilor, fără organizarea licitațiilor publice, la solicitarea directă. Principalele riscuri de corupție la privatizarea terenurilor apar ca urmare a utilizării resurselor administrative, fie prin trafic de influență, fie prin inactivitate administrativă (neîndeplinirea sarcinilor de bază ale direcției

¹⁵ <https://www.anticoruptie.md/ro/investigatii/bani-publici/cum-se-pierd-terenurile-publice-din-chisinau-afacerea-terenuri-pentru-familii-nou-create>

responsabile).¹⁶ Deci cum se pierd terenurile publice? Cele mai frecvente sunt cazurile de schimbare a destinației acestora și utilizarea în schemele de parteneriat public privat.

A. Proiecte prin care se propune schimbarea destinației terenurilor, pentru realizarea unor obiective socio-economice. Un exemplu în acest sens este proiectul de hotărâre a Guvernului a fost elaborat întru realizarea prevederilor Art. XX, alin.(2) al Legii nr. 302/2018 pentru modificarea unor acte legislative și Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice și are drept scop asigurarea administrării eficiente a terenurilor domeniului public și domeniului privat al statului”.

Nota informativă aferentă acestui proiect de hotărâre de guvern, argumenta necesitatea aprobării acestor modificări, prin faptul va contribui la creșterea veniturilor la buget. Din păcate, proiectul nu are date despre cum vor crește veniturile la buget, dacă acesta ar fi fost adoptat și cum urmează să fie gestionare riscurile pentru mediu. În schimb, pierderile efective pentru această hotărâre sunt de minim 4,4 mil. lei.

Exemplu: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului (Hotărârea Guvernului nr.161/2019, Hotărârea Guvernului nr. 222/2019, Anexa nr.9 Hotărârea Guvernului nr.351/2005)

¹⁶ <https://cna.md/public/files/Expert-Grup-Evaluarea-impactului-coruptiei-asupra-bunei-guvernari-in-Administratia-Publica-a-mun-Chib0237.pdf>

Autorul proiectului:	Guvernul, Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative: “Prezentul proiect de hotărâre a Guvernului a fost elaborat întru realizarea prevederilor Art. XX, alin.(2) al Legii nr. 302/2018 pentru modificarea unor acte legislative și Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice și are drept scop asigurarea administrării eficiente a terenurilor domeniului public și domeniului privat al statului”. Totodată, autorul a mai precizat că: “Prin proiectul dat se propune modificarea Listelor terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 161/2019 cu o serie de bunuri imobile (terenuri) identificate ulterior aprobării de Guvern a Hotărâri nr.161/2019. Respectiv, se propune completarea: - Listei terenurilor proprietate publică a statului, domeniul public, din administrarea Agenției Proprietății Publice (Anexa nr. 1) cu 209 bunuri imobile, dintre care 53 terenuri cu destinație agricolă care figurează în Anexă la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului;</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se promovează interesul public de a asigura administrarea/gestionarea eficientă a terenurilor domeniului public și privat al statului, prin modificarea listelor terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice, cu o serie de bunuri imobile (terenuri), ceea ce este conform interesului public.

<p>Riscuri identificate:</p>	<p>Nota informativă nu relevă informații despre toate intervențiile proiectului în cadrul normativ în vigoare, ceea ce generează neclarități în privința motivului și scopului unor modificări. Proiectul a fost elaborat de către Agenția Proprietății Publice întru realizarea prevederilor Art. XX, alin.(2) al Legii nr. 302/2018 pentru modificarea unor acte legislative și Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice și are drept scop asigurarea administrării eficiente a terenurilor domeniului public și domeniului privat al statului. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia.</p> <p>Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și acesta este în conformitate cu interesul public. Proiectul în redacția parvenită la efectuarea expertizei anticorupție nu conține factori de risc și riscuri de corupție, lipsa indicării cuantumului mijloacelor financiare și disponibilitatea acestora rezultat din diferența de preț care urmează a fi compensat în/din bugetul de stat la efectuarea schimbului de terenuri enunțate prezintă o ambiguitate care riscă să determine un caracter declarativ al proiectului, iar scopul acestuia să nu fie atins.</p>
<p>Statutul proiectului:</p>	<p>aprobat</p>
<p>Evaluare costuri:</p>	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Reieșind din argumentele prezentate de către autor în nota informativă, implementarea prevederilor proiectului nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare de la bugetul public național. Potrivit notei informative: “Realizarea proiectului implică cheltuieli financiare pentru lucrări de formare și înregistrare în registrul bunurilor imobile a dreptului de administrare al Agenției Proprietății Publice asupra terenurilor specificate în anexe la HG nr. 161/2019. De asemenea, în situațiile în care în procesul schimbului de bunuri conform HG nr. 222/2019 vor fi determinate diferențe de preț, mijloacele financiare urmează să fie achitate în sau din bugetul de stat”. Acest proiect este unul abuziv asupra proprietății statului, mai ales în contextul în care se schimbă suprafețe nelocuibile cu suprafața de peste 1400 m.p din proprietatea statului de pe str. Armenească, Centrul Chișinăului pe 666m.p de pe Strada Decebal 99. Pe lângă diferența de preț pe care aceste proprietăți le au pe piață, dar chiar și preț nominal, este o diferență semnificativă de suprafață. Pierderile efective în acest caz sunt de minim 74.3 mii euro (din contul diferenței de suprafață efectivă, la preț nominal) și poate depăși 230 mii euro dacă calculăm această diferență la preț de piață (din contul zonei, accesului la infrastructură etc.)</p>

B. Proiecte prin care se admite utilizarea arendei ca etapă precursoare a privatizării terenurilor. Privatizarea terenurilor are loc în urma licitațiilor publice sau în cazurile prevăzute de lege, în baza contractului dearendă. Având în vedere că anual în contractele de parteneriat public privat sunt utilizate sau puse drept garant terenuri publice (doar pentru cazurile studiate în jur de 100 ha teren în zone rezidențiale sau din domeniul public), iar municipalitatea sau instituția

publică dă înarendă acest teren agentului economic în baza contractului anterior dearendă, putem presupune că ratările minime înregistrate în acest caz sunt de 170 milioane lei, sau aproape 10% din valoarea totală a parteneriatelor publice private încheiate în perioada 2019 - 2020.

***Exemplu:** Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la transmiterea înarendă*

Autorul proiectului:	Guvernul Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului:	<i>În nota informativă se menționează că „proiectul hotărârii de Guvern a fost elaborat urmare a solicitărilor parvenite de la SRL „Grand Oil”, SRL „Palan” și Melihova Ala privind transmiterea în arendă a porțiunilor de teren de 5,0 ha, 2,7024 ha și 2,5974 ha din terenul cu nr. cadastral 0131120002, cu suprafața de 89,2417 ha, proprietate publică a statului, domeniul public, aflat în folosința Î.S. „CVC Mileștii Mici” în scopul amplasării și amenajării complexelor agroindustriale (pentru obiective de infrastructură a agriculturii) și turistic”.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la transmiterea în arendă a unor terenuri a fost elaborat în vederea transmiterii în arendă a unor porțiuni de teren din terenul cu numărul cadastral 0131120002, proprietate publică a statului. Se propune atribuirea a trei porțiuni de teren în arendă unor solicitanți pe un termen de 25 ani. Urmare a examinării conținutului proiectului hotărârii de Guvern prenotat menționăm că pe terenul cu numărul cadastral 0131120002 sunt amplasate construcții, unele dintre acestea au fost transmise în proprietate privată, altele sunt date în exploatare unor agenți economici/persoane fizice, iar unele bunuri imobile sunt obiecte ale grevării pentru încheierea contractelor de ipotecă și obținerea mijloacelor financiare din unele instituții financiare. De asemenea, din suprafața totală a terenului cu numărul cadastral 0131120002 au fost date în arendă unele porțiuni de teren diferitor agenți economici/persoane fizice, printre care se regăsesc și solicitanții din proiectul prenotat.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prezentului proiect de hotărâre de Guvern nu necesită alocarea resurselor financiare de la bugetul de stat.” Pe lângă faptul că Nota informativă este delibarat ambiguă, darea în arendă a peste 100 de ha nu poate fi posibilă decât pentru construcții temporare, fără fundament etc. În acest caz este vorba de dezvoltarea unui proiect investițional de durată, iar arenda servește doar precursor al privatizării acestui teren la preț nominal. Având în vedere că cel mai bun preț ar constitui în acest context ceva mai mult de 170 mil. lei (100,3 hax 1,6 mil. lei), pierderea materializată este de cel puțin 0,96 milioane de EURO (Prețul de piață mediu în ultimii trei ani a unui ar teren construcție în Mileștii Mici este de 1.5 mii EUR).</p>

Deși în esență, proiectele își propun rezolvarea unor probleme economice prin eficientizarea unor costuri în acest sector, argumentarea și propunerile date, nu depășesc riscurile prejudiciilor care pot exista la acest capitol ce țin de protecția mediului, protecția proprietății private etc.

O altă problemă specifică o constituie gestiunea suprafețelor imobile. Lipsa unei strategii și standarde de gestiune a suprafețelor nelocuibile, permit de multe ori abuzurile, în condițiile în care atunci când mai mult de 50% din suprafețele gestionate de autorități sunt neocupate, instituțiile procură și arendează

la preț de piață suprafețe pentru asigurarea funcționalității instituțiilor. Astfel, la moment, la nivel național și local:

- Nu sunt publicate listele spațiilor care pot fi privatizate
- Nu sunt publicate listele spațiilor libere care sunt pasibile dării în locațiune
- Nu sunt publicate informații despre terenurile care pot fi date în arendă sau privatizate
- Nu sunt publice rapoartele despre suprafețele date în locațiune și terenurile date în arendă
- Nu sunt publicate datele despre suprafețele

privatizate și terenurile privatizate

- Nu sunt publice rapoartele despre patrimoniul municipiului și formele de proprietate și domeniu juridic a acesteia.

La ce poate duce această lipsă de transparență putem vedea în REA la proiectul de lege pentru modificarea Legii nr.121/2007 privind administrarea

și deetatizarea proprietății publice (art.17, 18, 22 ș.a.)¹⁷

Exemplu: Proiect de lege pentru modificarea Legii nr.121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice (art.17, 18, 22 ș.a.)

¹⁷ <https://cna.md/public/files/Expert-Grup-Evaluarea-impactului-coruptiei-asupra-bunei-guvernari-in-Administratia-Publica-a-mun-Chib0237.pdf>

Autorul proiectului:	Parlamentul
Scopul proiectului: Prin proiect se propune extinderea termenului contractului de locațiune de la un an la 3 ani a activelor neutilizate ale întreprinderilor de stat/municipale și ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public neincluse în listele bunurilor nepasibile de privatizare, cu excepția activelor din cadrul parcurilor industriale. Autorul menționează în nota informativă că norma respectivă „nu corespunde rigorilor specifice raporturilor juridice dintre instituțiile statului și agenții privați, termenul maxim de un an al contractului de locațiune stabilit de lege cauzează incertitudinea relațiilor juridice din punct de vedere al perspectivelor de dezvoltare și determină apariția unor impedimente în activitățile practicate de locatari”. La fel, prin proiect autorul propune reglementarea unei proceduri noi a privatizării încăperilor nelocuibile date în locațiune din considerentul că procedura stabilită la art.50 în redacția actuală „constituie o derogare de la procedurile transparente de înstrăinare a proprietății de stat”. Astfel, „operarea acestor modificări va asigura privatizarea încăperilor nelocuibile date în locațiune conform prevederilor generale (...)”.	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI , Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune extinderea termenului contractului de locațiune de la un an la 3 ani a activelor neutilizate ale întreprinderilor de stat/municipale și ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public neincluse în listele bunurilor nepasibile de privatizare, cu excepția activelor din cadrul parcurilor industriale. Autorul menționează în nota informativă că norma respectivă „nu corespunde rigorilor specifice raporturilor juridice dintre entitățile statului și agenții privați, termenul maxim de un an al contractului de locațiune stabilit de lege cauzează incertitudinea relațiilor juridice din punct de vedere al perspectivelor de dezvoltare și determină apariția unor impedimente în activitățile practicate de locatari”. La fel, prin proiect autorul propune reglementarea unei proceduri noi a privatizării încăperilor nelocuibile date în locațiune din considerentul că procedura stabilită la art.50 în redacția actuală „constituie o derogare de la procedurile transparente de înstrăinare a proprietății de stat”. Astfel, „operarea acestor modificări va asigura privatizarea încăperilor nelocuibile date în locațiune conform prevederilor generale (...)”. În proiect au fost atestate unele norme care pot genera riscuri de corupție. Astfel, se atestă o necorelare între prevederile proiectului cu prevederile art.13 din lege care reglementează bunurile nepasibile de privatizare, precum și la procedura de privatizare a încăperilor nelocuibile.	
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none">• Concurența normelor de drept• Lacună de drept• Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none">• Generale
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prevederilor prezentului proiect de lege nu va implica cheltuieli bugetare”. În aceleași timp, în lipsa unei inventarieri și o argumentare clară a necesității acestei măsuri risicăm să spunem că mai mult de 43 milioane m.p care actualmente sunt date în comodat/arendă, vor putea fi privatizate, în baza contractului de arendă. Să presupunem un preț nominal de 1 leu pe m.p, în cazul arendei acestor suprafețe și privatizarea la un preț nominal de 1.1 lei m.p, pierderile pentru patrimoniul statului ar fi de 45 milioane lei. Să nu mai vorbim de faptul că prevederile acestei legi ar permite privatizarea abuzivă, necontrolată și irațională a patrimoniului public.</p>

Concluzii:

Principalele riscuri de corupție la gestiunea patrimoniului public țin de:

- I. Delimitarea proprietății publice;
- II. Neînregistrarea bunurilor imobile;
- III. Evidența patrimoniului;
- IV. Lipsa de transparență în gestiunea patrimoniului municipal;
- V. Managementul inadecvat al informațiilor.¹⁸

Lipsa unei strategii sistemice de gestiune a patrimoniului, cadrul legal lacunar, nu denota decât lipsa interesului autorităților de a rezolva această problemă. Totodată, acest domeniu este unul care comportă cele mai mari riscuri de pierdere a proprietății publice, **de peste 400 mil. lei anual.**

III.3 Parteneriatele public-private

Descrierea problemei: Implementarea parteneriatelor publice private (PPP) în Republica Moldova are loc cu dificultate, cu grave abateri de la cadrul de reglementare și bunele practici, un exemplu elocvent fiind concesionarea Arenei Chișinău, speța respectivă fiind analizată în cadrul Studiului precedent. La fel, cadrul instituțional nu este unul care ar asigura o bună gestiune a sistemului, aceasta fiind o concluzie a unuia din rapoartele Curții de Conturi la acest subiect. Raportul Curții de Conturi a avut în vizor și a analizat 9 de contracte de PPP,¹⁹ 2 din care au fost subiectul analizelor REA anterioare. Termenul de realizare în cazul a acestor de contracte a fost stabilit pe o perioadă de la 25 la 49 de ani. Valoarea patrimoniului transmis în gestiune de către autoritățile publice partenerului privat a fost de 2.5 Mld. MDL, soldate cu investiții de către partenerii privați în cadrul contractelor auditate de circa 100 mil. MDL.

În perioada 2019 – 2020, **au fost analizate 6 proiecte de PPP de către CNA**, iar concluziile au fost practic identice cu cele ale Curții de Conturi.²⁰

¹⁸https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124705&lang=ro

¹⁹https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124705&lang=ro

²⁰https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124705&lang=ro

Astfel, pentru buna funcționare a sistemului PPP, deciziile despre toate prioritățile strategice privind proiectele investiționale ar trebui să fie luate la nivel politic superior. Nu ar trebui să existe prejudecăți instituționale, procedurale sau contabile fie în favoarea sau împotriva PPP. Situația actuală, denotă faptul că nu există interes din partea instituțiilor relevante, pentru a stabili prioritățile strategice de dezvoltare a PPP. Consiliul Național pentru parteneriatul public-privat nu a asigurat evaluarea politicilor statului pentru definirea cadrului general de PPP la nivel de țară și a priorităților în domeniu.

Astfel, **din cele 6 contracte analizate în REA, toate ar fi putut realizate prin alt tip de contract decât PPP**, iar în lipsa priorităților de țară pentru toate acestea nu este clar cum va avea loc realizarea maximă a interesului public.²¹

O problemă aparte o constituie și gestiunea riscurilor. Bunele practici spun că de gestiunea riscurilor trebuie să se ocupe partenerul care va avea cel mai mult de suferit, în cazul în care acesta survine. De gestiunea riscurilor, la nivel formal, se ocupă Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI), pe când instituția care ar avea de pierdut cel mai mult este Ministerul Finanțelor, care este exclus din ecuație completamente. Astfel, deși există o matrice a riscurilor elaborate de MEI, aceasta nici în prezent nu este implementată de către autorități, iar ministerul continuă să accepte proiecte investiționale cu grave probleme la acest capitol.

În condițiile actuale în care riscurile nu sunt bine definite, măsurate și nu există condiții contractuale ale transferului acestora dintre partenerul public și cel privat, atragem atenția la posibilitatea înaltă ca partenerul public să suporte pierderile. Un proces de procurări PPP trebuie să fie unul cu implicarea tuturor actorilor și la toate etapele de implementare ale acestuia. Și dacă la etapa de pre-tender (pre-operațională) este acordată o atenție limitată, după cum au fost descrise situațiile de mai sus, atunci în faza operațională acțiunea are loc în exclusivitate între partenerul privat și instituția publică. Această neglijare a fazei operaționale a pus în pericol durabilitatea unor proiecte, mai ales în condițiile instabilității

²¹https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124705&lang=ro

bugetare din ultimii 4 ani. Unul din cele mai grave cazuri a fost implementarea PPP în cadrul proiectului Arena Chișinău, unde din cauza austerității bugetare, partenerul public nu și-a onorat obligațiile financiare, iar pe de altă parte, partenerul privat a depășit cadrul contractual prin supradimensionarea serviciilor sale. Valoarea prejudiciului doar în acest caz este de 400 mil.lei.

Un caz clasic a fost implementarea PPP în Bălți, unde drept garant al obligației statului a fost in-

clusă nu doar obligația financiară a statului, dar și terenurile aferente construirii acestui obiectiv.

Exemplu: REA la proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea obiectivelor, condițiilor parteneriatului public-privat privind reconstrucția, modernizarea și dezvoltarea activităților școlii sportive specializate de tenis și cerințelor generale privind selectarea partenerului privat

Autorul proiectului:	Agencia Proprietății Publice
<p>Scopul proiectului: Proiectul hotărârii de Guvern are drept scop aprobarea obiectivelor, condițiilor parteneriatului public privat privind reconstrucția, modernizarea și dezvoltarea activităților școlii sportive specializate de tenis și cerințelor generale privind selectarea partenerului privat.</p> <p>Potrivit punctului 2 din proiect „Scopul parteneriatului public-privat este sporirea eficienței de utilizare a patrimoniului public prin consolidarea bazei tehnico-materiale și crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea în Republica Moldova a tenisului de performanță prin atragerea investițiilor private în infrastructură sportivă națională și a tehnologiilor moderne de instruire în baza instituirii unui parteneriat public-privat, prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, în condițiile legislației”. Obiect al parteneriatului public-privat se propune a fi activele școlii sportive specializate de tenis, terenul și serviciile prestate de școală.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea acceptului de trecere din domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți a unui teren și a construcției amplasate pe acesta. În nota informativă se menționează despre lipsa necesității de întrebuițare în domeniul educațional a terenului și a construcției amplasate pe acesta, motiv pentru care se propune excluderea din circuitul public a bunurilor respective cu trecerea în domeniul privat al autorității publice locale. Fără a nega principiul autonomiei locale, menționăm că nota informativă nu conține informații exhaustive care ar argumenta oportunitatea uzului public în interes general al bunurilor imobile respective. Or, autorul proiectului menționează doar că „s-a constatat că bunurile expertizate nu mai sunt utilizate conform destinației inițiale și nu este necesară menținerea lor în educație”. În opinia noastră, proiectul se referă la constatarea încetării necesității de a menține în domeniul public a unor bunuri imobile destinate domeniului educației amplasate în mun.Bălți.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru • refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Promovarea intereselor contrar interesului public • Lipsa sancțiunilor clare <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	

<p>Evaluare costuri:</p>	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prezentului proiect de act normativ nu implică cheltuieli financiare”.</p> <p>Totodată, potrivit punctului 7 din proiect - <i>Investițiile efectuate pentru modernizarea școlii sportive specializate de tenis sunt asigurate de partenerul privat, care la încetarea contractului de parteneriat public-privat, se transmit în proprietatea statului, gestiunea partenerului public, libere de orice sarcini și grevări. În același timp, termenul parteneriatului public privat (25 ani), transferă de facto gestiunea și utilitatea acestui obiectiv privat, fără ca partenerul public să obțină beneficii. Riscul în acest caz nu este doar de pierderea veniturilor actuale, dar și viitoare, și a capacității de utilizare a acestui obiectiv sportiv pe acest termen.</i></p>
---------------------------------	---

Concluzii:

Sistemul parteneriatului public-privat actual, în forma existentă, creează o zonă gri, cu riscuri înalte de corupție, unde nu se respectă bunele practici. Acesta este afectat de acțiunile conducerii instituțiilor care implementează parteneriate publice private care nu respectă cadrul legal, nerespectarea cadrului legal, transparență scăzută a sistemului, insuficiența activităților de monitorizare de către partenerii publici a realizării etapelor aferente contractelor inițiate; ne-desemnarea persoanelor responsabile de realizarea contractelor; lipsa reglementărilor specifice pentru evidența și raportarea executării clauzelor contractuale de către partenerii publici și cei privați etc. Reformarea acestuia este imperativă, în caz contrar există riscul pierderilor bunurilor publice și suportarea unor datorii contingente ulterioare. **Valoarea pierderilor, doar în cazul proiectelor analizate, este de peste 1, 5 MLD. lei.**

III. 4. Prejudicierea mediului ambiant

Problema utilizării resurselor de mediu, în special a substanțelor minerale utile pentru lucrările de terasament la construcția drumurilor, căilor ferate, digurilor și pentru prevenirea și stoparea

fenomenelor geologice periculoase a fost mereu de actualitate, făcând subiectul investigațiilor jurnalistice sau al rapoartelor de audit ale Curții de Conturi,²² iar tergiversarea soluționării ei a adus numeroase prejudicii mediului înconjurător și bugetului de stat, fiind documentate multiple cazuri de exploatare ilicită a subsolului de către întreprinderi private și de stat.

Descrierea problemei: În anii 2016 – 2018, **CNA a expertizat 7 proiecte ce vizau protecția mediului ambiant**, două dintre care ținteau direct utilizarea în lucrările de reabilitare a terasamentului drumurilor, căilor ferate, construcția digurilor, a resurselor minerale utile larg răspândite altele decât din carierele existente, proiecte cu un impact ireversibil asupra mediului. Pentru soluționarea acestei probleme, după două tentative nereușite ale unui grup de deputați de promovare a modificărilor la Codul subsolului nr. 3-XVI din 02.02.2009, în data de 17.05.2017, Guvernul înregistrează în Parlament inițiativa legislativă nr. 151 (**a se vedea Exemplul de la Secțiunea I.1.**), prin care se încerca reglementarea unei proceduri simplificate de exploatare a subsolului pentru scopuri publice.

Exemplu: REA la proiectul de lege pentru modificarea art.74 din Codul funciar nr. 828/1991

²²https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=48607&lang=ro

Autorul proiectului:	Parlamentul RM
Scopul proiectului:	<i>În nota informativă autorul a menționat că proiectul are drept scop retragerea temporară, din circuitul agricol, a terenurilor destinate amplasării gropilor de împrumut, pentru facilitarea construcției drumurilor publice prin extragerea gratuită a rocilor sedimentare.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiuță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul legii pentru modificarea art.74 din Codul funciar nr. 828/1991 este promovat de către un deputat în Parlament, în scopul facilitării construcției drumurilor publice prin retragerea temporară, din circuitul agricol, a terenurilor destinate amplasării gropilor de împrumut, necesare pentru extragerea gratuită a rocilor sedimentare. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la construcția și modernizarea rețelei de drumuri publice.
Riscuri identificate:	În normele proiectului supus expertizei anticorupție n-au fost identificați careva factori sau riscuri de corupție.
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Chiar dacă în acest caz nu au fost identificate riscuri de corupție tranșante, ținem să amintim că sectorul de mediu este unul extrem de sensibil actelor de corupție și gestionării ineficiente. Astfel, Inspectoratul de Mediu a calculat că valoarea prejudiciului de mediu a depășit 240 milioane de lei ca urmare a pierderii irecuperabile a terenurilor agricole, a peste 1 milion de tone de teren arabil care nu a fost utilizat la copertarea acestor gropi de împrumut.*

[†]<http://ipm.gov.md/ro/node/580>

Mențiune: Pe parcursul anilor, CNA a dat o serie de avize și recomandări la încercările de modificare a Codului subsolului, în special la subiectul oportunității creării gropilor de împrumut.²³ Cu mici excepții, proiectele conțineau norme care ar fi putut fi interpretate, ofereau o discreție de acțiune care inevitabil ar fi putut duce la prejudicierea mediului.²⁴ În contextul modificărilor operate în data de 27.07.2018 prin adoptarea Legii nr. 194, statul implementează o politică publică, pentru care nu este făcut un studiu care să demonstreze atingerea obiectivelor de eficiență, protecția mediului, diminuarea externalităților, echitate ș.a. Astfel, pe lângă grave încălcări ale principiului de concurență, acesta creează un cadru semilegal prin care pot fi legalizate carierele și gropile de împrumut ilegale. Chiar dacă nu au fost identificate riscuri evidente de corupție, ținem să atenționăm că, în perioada 2018-2020, în urma controalelor geologice și supravegherii miniere de stat asupra folosirii raționale și protecției

²³https://www.cna.md/public/files/raport_expertiza_rea_gropi_imprumut.pdf

²⁴https://www.md.undp.org/content/dam/moldova/img/Studiu%20EA%202016_2018_21.09.2020_final.pdf

subsolului, au fost întocmite 114 rapoarte privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului prin extragerea nelegitimă a substanțelor minerale utile, **valoarea prejudiciului fiind evaluată la peste 80 mil.lei anual lei.** În același timp, Inspectoratul Ecologic de Stat la data de 1 ianuarie avea identificate 277 de cariere ilegale, estimând prejudiciul cauzat mediului la **valoarea de 80 543 072 lei.**²⁵

Un alt sector nu mai puțin afectat, cu proiecte ce promovează legalizarea de facto a riscurilor de corupție este legat de gestiunea deșeurilor. Sectorul gestiunii deșeurilor este unul dintre cele mai puțin reformate sectoare, acesta păstrând în esență abordări manageriale, care au fost depășite demult de realitățile economice și sociale din Republica Moldova. Unul din proiectele cu înalt grad de coruptibilitate, care a fost adoptat, deși REA a avut argumente puternice împotriva acestuia, este și următorul:

Exemplu: REA la proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșuri

²⁵<http://ipm.gov.md/ro/node/580>

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului:	<i>În nota informativă autorul a menționat că proiectul este elaborat în temeiul prevederilor art. 64 al Legii nr. 209/2016 privind deșeurile, precum și întru executarea Hotărârii Parlamentului nr. 1599/1998 de aderare la Convenția de la Basel din 22 martie 1989 privind controlul circulației transfrontaliere a deșeurilor periculoase și al eliminării acestora și în conformitate cu prevederile Capitolul IX. Protecția mediului și resursele naturale și a poziției 9.9.2 din Anexa Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.636/2019.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiuță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	<p>Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, întru realizarea prevederilor actelor normative în vigoare în domeniul gestionării deșeurilor. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la protecția mediului și a sănătății populației, prin asigurarea unui management integrat și durabil al deșeurilor. În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; • norme de trimitere defectuoase; • concurența normelor de drept; • lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative. <p>În scopul preîntâmpinării apariției manifestărilor de corupție la aplicarea în practică a prevederilor proiectului, considerăm oportună redactarea acestuia în contextul obiecțiilor și recomandărilor din prezentul raport de expertiză anticorupție.</p>
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Norme de trimitere defectuoase • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - îmbogățire ilicită - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală - escrocherie
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Act normativ cu imposibilitatea de identificare a costurilor. Actele normative în asemenea formulă sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora. Valoarea unor asemenea proiecte de acte normative ar putea fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari privind: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția pe anumite sectoare, eventuale atentate la demnitatea persoanei, la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.</p> <p>În nota informativă autorul a menționat că implementarea prevederilor proiectului presupune următoarele cheltuieli:</p> <ul style="list-style-type: none"> -de administrare a notificărilor; - de punere în aplicare (printre acestea, cheltuieli de control vamal). <p>Totodată, autorul menționează că cheltuielile prenotate urmează a fi finanțate din contul și în limita alocațiilor aprobate anual în bugetele autorităților responsabile de implementarea prevederilor actului normativ (incluse în cheltuielile de funcționare a autorității publice în domeniul mediului).</p>

În concluzie, **activitatea acestui sector este în mare parte afectată de interese de grup și influențe politice înguste.** Aceasta a frânat dezvoltarea sectorului, astfel încât resursele generate de sector sunt utilizate într-un mod netransparent și ineficient. Analiza subiectelor legate de asigurarea transparenței, accesului populației la resursele naturale arată că **domeniul mediului are nevoie de o reformă profundă și complexă.** Valoarea prejudiciului materializat din cauza problemelor de management și lipsa unei înțelegeri a modului de gestiune a resurselor este de cel puțin 80 mil. lei anual ca urmare ale iregularităților documentate și peste 30 de milioane lei drept urmare a interpretării defectuoase ale proiectelor promovate în Parlament.²⁶

III.5. Scutirea de taxe

Descrierea problemei: Impozitarea este singurul mijloc practic de a colecta veniturile pentru a finanța cheltuielile guvernamentale pentru bunurile și serviciile pe care majoritatea populației le solicită. Crearea unui sistem fiscal echitabil și eficient este, totuși, departe de a fi simplă, în special, pentru țările în curs de dezvoltare care doresc să se integreze în economia internațională. Sistemul fiscal ideal în aceste țări ar trebui să adune venituri esențiale fără împrumuturi excesive ale guvernului și ar trebui să facă acest lucru fără a descuraja activitatea economică și fără a se abate prea mult de la sistemele fiscale din alte țări.²⁷

Deși acordarea de stimulente fiscale pentru promovarea investițiilor este comună în țările din întreaga lume, mai multe dovezi sugerează că eficiența lor în atragerea investițiilor incrementale - peste și peste nivelul atins, dacă nu ar fi fost acordate stimulente - este adesea discutabilă. Deoarece stimulentele fiscale pot fi solicitate în exces de întreprinderile existente, deghizate în întreprinderi noi, prin reorganizare nominală, iar costurile acestora pot fi mari. Mai mult, investitorii străini, ținta principală a majorității stimulentei fiscale, își bazează decizia de a intra într-o țară pe o serie de factori (precum resursele naturale, stabilitatea politică, sistemele de reglementare transparente,

infrastructura, o forță de muncă calificată), dintre care stimulentele fiscale sunt deseori departe de a fi cele mai importante. Stimulentele fiscale ar putea avea, de asemenea, o valoare îndoielnică pentru un investitor străin, deoarece adevăratul beneficiar al stimulentei poate să nu fie investitorul, ci mai degrabă trezoreria țării de origine. Acest lucru se poate produce atunci când orice venit economisit de impozitare în țara gazdă este impozitat de țara de origine a investitorului.²⁸

Stimulentele fiscale pot fi justificate, dacă abordează o anumită formă de eșec al pieței, în special cele care implică externalități (consecințe economice dincolo de beneficiarul specific al stimulentei fiscale). De exemplu, stimulentele menite să promoveze industriile de înaltă tehnologie care promet să confere externalități pozitive semnificative restului economiei sunt de obicei legitime. De departe, cel mai convingător caz pentru acordarea stimulentei vizate este satisfacerea nevoilor de dezvoltare regională a acestor țări. Cu toate acestea, nu toate stimulentele sunt la fel de potrivite pentru atingerea acestor obiective și unele sunt mai puțin rentabile decât altele. Din păcate, cele mai răspândite forme de stimulente identificate până acum, tind să fie cele mai puțin meritorii, apar ad-hoc și nu au o argumentare economică.²⁹

Un exemplu în acest sens este proiectul de lege al Parlamentului cu privire la instituirea unui regim special și preferențial de impozitare pentru plățile efectuate la testarea angajaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2. În acest caz, Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect, sau pot rămâne doar la nivel declarativ.

Exemplu: *Proiectul de lege pentru instituirea unui regim special și preferențial de impozitare pentru plățile efectuate la testarea angajaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2*

²⁶https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=48607&lang=ro

²⁷<https://blogs.imf.org/tag/tax-exemptions/>

²⁸<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/03/akitoby.htm>

²⁹<https://www.imf.org/external/pubs/ft/issues/issues27/>

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, proiectul are drept scop "[...] de a susține atât angajatorii, cât și salariații, odată ce va exclude achitarea de către salariați a impozitului pe venit și a contribuțiilor de asigurări sociale și medicale. Ambele facilități, astfel (deducerea cheltuielilor pentru angajator și scutirea de impozit și plăți sociale pentru salariat), vor contribui și în lupta cu pandemia, prin efectuarea testelor pentru un număr cât mai mare de persoane (testare în masă)".</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul promovează interesul public privind încurajarea și testarea în masă a populației, prin instituirea unui regim special și preferențial de impozitare pentru plățile efectuate la testarea angajaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2. angajatorii, cât și salariații, odată ce va exclude achitarea de către salariați a impozitului pe venit și a contribuțiilor de asigurări sociale și medicale. Ambele facilități, astfel (deducerea cheltuielilor pentru angajator și scutirea de impozit și plăți sociale pentru salariat), vor contribui și în lupta cu pandemia, prin efectuarea testelor pentru un număr cât mai mare de persoane (testare în masă). Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect. Totodată, pentru adoptarea proiectului de lege este necesar de solicitat punctul de vedere al Guvernului asupra soluțiilor promovate de lege, în conformitate cu art. 131 alin.(4) și (6) din Constituție.
Riscuri identificate:	Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art.30 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestuia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Costurile de corupție în acest caz concret, în afară de cele directe, mai comportă și costuri indirecte sau care nu pot fi cuantificate, valoarea acestuia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, afectarea dreptului de proprietate, pierderi de imagine etc.

Un alt exemplu de încercare de legalizare de facto a evaziunii fiscale a fost și proiectul de lege pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de acordare a unor categorii de facilități privind taxa pentru folosirea drumurilor.

Exemplu: *Proiectul de lege pentru modificarea Codului fiscal nr. 1163/1997 (anexa nr. 3 la Titlul IX Taxele rutiere, ș.a.)*

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>În nota informativă se menționează că „prezentul proiect de lege propune modificarea Anexei nr. 3 „Taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate și neînmatriculate în Republica Moldova a căror masă totală, sarcină masică sau ale căror dimensiuni depășesc limitele admise” din titlul IX „Taxele rutiere” din Codul fiscal nr. 1163/1997”. Autorul menționează în notă că „modificările propuse au la bază consecințele parvenite în rezultatul aprobării modificărilor prin Legea nr. 146 din 14.07.2017 la titlul IX Anexa nr. 3 din Codul fiscal, când taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele ale căror dimensiuni depășesc limitele admise s-a majorat de cinci ori”.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Nota informativă nu conține nici o motivare privind modificările ce se propun la Anexa nr.6 și la Capitolul VII din Titlul IX din Codul fiscal. Nu sunt date nici un comentariu echidistant și obiectiv privind oportunitatea și impactul acestor norme. Deși proiectul este în interes public, acesta urmează să fie analizat minuțios de toți subiecții din domeniul reglementat direct responsabili de implementarea prevederilor, precum și să fie corelat cu politicile din domeniu și cele bugetar-fiscale promovate și aprobate de către Guvern la nivelul statului. Totodată, în proiect au fost atestate unele norme cu conținut confuz, ceea ce poate duce la interpretări discreționare și apariția riscurilor de corupție. Astfel, în proiect este confuz reglementată procedura de stabilire a condițiilor de beneficiere a reducerii taxei fiscale, precum și procedura privind modalitatea de calcul a parcursului lunar mediu al autovehiculelor.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea neuniformă a termenilor • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.</p>

III.6. Achizițiile publice

Descrierea problemei: Achizițiile publice reprezintă procesul de dobândire de către autoritățile publice a unor produse, lucrări sau servicii. De fapt, prin procesul de achiziții publice statul trebuie să obțină acel minim de produse, lucrări sau servicii care să-i garanteze buna sa funcționare, inclusiv pentru asigurarea populației cu servicii și bunuri publice. Printre aceste servicii și bunuri se numără medicina, învățământul, asigurarea ordinii publice, infrastructura etc. Pentru procurarea și livrarea lor, statul utilizează banii colectați în formă de taxe și impozite de la cetățeni, **deci banii cheltuiți în procesul de achiziții publice sunt și banii fiecărui contribuabil.** În realitate însă această

percepție dispăre atât la cetățenii de rând cât și la funcționarii responsabili de achiziții, din cauza interpretării eronate a bugetului public ca fiind ceva abstract. Drept rezultat apare tentația pentru funcționari de a utiliza banii publici în propriile sale interese, iar cetățenii nu prea depun efort de a monitoriza cum se cheltuiesc banii lor. Astfel, se creează un mediu propice pentru corupția în domeniul de achiziții publice.

O problemă nu mai puțin importantă a fost că în condițiile pandemiei, au fost înregistrate o serie de proiecte care ar fi contribuit la limitarea excesivă și inutilă a transparenței achizițiilor publice și mai rău, la limitarea responsabilității autorităților contractante dar și a agenților economici.

Îmbunătățirea transparenței și eficienței controlului de stat în domeniul achizițiilor publice și îmbunătățirea transparenței și eficienței achizițiilor publice a stat la baza **Legii nr.131/2015 privind achizițiile publice și lansării proiectului Mtender**. Expertizele anticorupție a proiectelor de lege care au stat la baza creării cadrului existent au semnalizat o serie de deficiențe, care rămase fără rezolvare ar fi dus la o serie de probleme sistemice de funcționare a sistemului, dar și la materializarea riscurilor de corupție. Din păcate, recomandările formulate în 2 REA³⁰ dedicate acestui subiect nu au fost luate în considerare de autoritățile relevante ceea ce a dus, printre altele, la faptul că:³¹

- Cadrul legal actual permite o serie de încălcări atât din partea clienților, cât și ale autorităților contractante;
- Drept urmare, sunt posibile decizii părtinitoare și netransparente în timpul activităților de supraveghere a organismelor autorizate să exercite controlul în domeniul achizițiilor publice. Sistemul de achiziții electronice în prezent nu permite notificarea organelor de control și de drept cu privire la astfel de cazuri.
- De asemenea, lipsesc informații consolidate despre modul în care organele de control

și de drept răspund la solicitările respective ale societății. În plus, sistemul de achiziții publice Mtender nu dispune în prezent de informații cu privire la efectuarea plăților pentru acordurile de achiziție, ceea ce împiedică controlul adecvat al eficienței și integrității punerii în aplicare a acestor acorduri.

- Ministerul Finanțelor nu dispune de o procedură de jure de interacțiune informațională între sistemul de achiziții electronice, sistemul informațional al MF și sistemul Trezoreriei adoptat; schimbul de date între aceste sisteme ar permite atât actorilor guvernamentali, dar și societății civile să raporteze online încălcările detectate în sistemul Mtender către organele de control și de drept;
- Adițional persistă probleme pe partea ce ține de transparența plăților pentru contractele de achiziții; identificarea și prevenirea în timp util a încălcărilor și abuzului procedurilor de achiziții publice prin schimbul automat de informații între sistemul de achiziții publice electronice Mtender portalul unificat al datelor deschise și sistemul Trezoreriei.

³⁰https://www.cna.md/exp_files.php?a=aWQ9NTQxMi-Z0eXBIPXJlcG9ydHM=

³¹https://www.cna.md/exp_files.php?a=aWQ9NTQ1MS-Z0eXBIPXJlcG9ydHM=

Exemplu: Proiectul de lege privind achizițiile în sectorul energetic, al apei, al transporturilor și al serviciilor poștale

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului: În nota informativă autorul menționează că proiectul are drept scop alinierea cadrului normativ național la cadrul juridic al Acquis-ului Uniunii Europene, precum și transpunerea elementelor de bază ale directivei Uniunii Europene 2014/25/UE privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE, publicată în Jurnalul Oficial al UE nr. 94/243 din 28 martie 2014.	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghită, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul legii privind achizițiile în sectoarele energiei, al apei, al transporturilor și al serviciilor poștale a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor, în scopul alinierii cadrului normativ național la cadrul juridic al Acquis-ului Uniunii Europene. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la: <ul style="list-style-type: none"> - instituirea unui mecanism transparent și eficient a achiziționării de bunuri, lucrări și servicii în domeniile energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale; - instituirea mecanismului de soluționare a contestațiilor pe marginea deciziilor entităților contractante, precum și asigurarea unui tratamentului egal, imparțial și nediscriminatoriu din partea acestor entități. 	

<p>În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - concurența normelor de drept; - stabilirea unui drept al entității publice în loc de obligație; - lipsa responsabilității clare pentru încălcări. <p>În scopul preîntâmpinării apariției unor neclarități la aplicarea în practică a normelor proiectului, considerăm oportună redactarea acestuia în contextul obiecțiilor și recomandărilor din prezentul raport de expertiză anticorupție.</p>	
<p>Riscuri identificate:</p>	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Stabilirea unui drept al entității publice în loc de Obligație • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - trafic de influență - conflict de interese și/sau favoritism - îmbogățire ilicită - influențare necorespunzătoare - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală - escrocherie - corupere activă - corupere pasivă • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală - escrocherie - dare de mită - luare de mită - trafic de influență - îmbogățire ilicită
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează faptul că „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice</p>

Un alt exemplu îl prezentăm mai jos și ține de Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat și societatea pe acțiuni cu capital integral sau majoritar de stat, un regulament care este absolut necesar și util, dar care în formularea sa este ambiguu și nu rezolvă principalele probleme de

achiziții în aceste instituții

Exemplu: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat și societatea pe acțiuni cu capital integral sau majoritar de stat.

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, „Proiectul hotărârii de Guvern pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat a fost elaborat în temeiul art. 8 alin.(7) lit.r) din Legea nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală și are ca scop acordarea suportului întreprinderilor de stat/municipale la etapa elaborării Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat”.</i>
REA și expertul CNA:	Ilie Creciu, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se propune aprobarea unui regulament care reglementează procesul de achiziționare a bunurilor, lucrărilor și serviciilor de către întreprinderile de stat, municipale și societățile pe acțiuni cu capital majoritar sau integral de stat. Regulamentul prevede 5 modalități de achiziții, iar principiile conform cărora se realizează aceste proceduri sunt: egalitatea, echitatea, nediscriminarea etc. Nota informativă conține informații sumare la toate compartimentele. Având în vedere importanța pentru interesul public, precum și complexitatea relațiilor sociale reglementate, nota informativă nu întrunește cerințele legale. Proiectul conține o serie de factori de risc care generează riscuri de corupție. Respectiv, au fost identificate lacune în drept, formulări ambigue, lipse și ambiguități ale procedurilor administrative, prevederi discriminatorii și care stimulează concurența neloială etc. Fiind inspirat din diferite acte normative care reglementează achizițiile publice, proiectul nu reprezintă o reglementare uniformă și coerentă. În procesul de elaborare a proiectului Regulamentului au fost admise omisiuni de reglementare a tuturor procedurilor consacrate în însăși acest proiect. Suplimentar necesității înlăturării factorilor de risc, proiectul necesită a fi revizuit conceptual prin: eliminarea prevederilor care contravin reciproc, reglementarea vidurilor normative și regruparea elementelor structurale ale actului normativ.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Temeiuri neexhaustive/ambigue/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Stimularea concurenței neloiale • Concurența normelor de drept • Lipsa unor termene concrete/termenenejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a Patrimoniului
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează faptul că „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice. dar Potrivit notei informative, „Implementarea proiectului respectiv nu necesită alocarea unor mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat”, dar evident comportă riscuri majore de materializare a riscurilor de corupție nu doar cele ce țin de utilizarea ineficientă a resurselor (valoarea achizițiilor în ultimii trei ani a IS, ÎM) depășind 12 miliarde de lei) ține de cel puțin, materializarea riscurilor minime de pierdere a banilor publici de 1,6 miliarde de lei, ca urmare a riscurilor identificate mai sus.</p>

Costurile monetare în achizițiile publice, drept urmare a deficiențelor de sistem enumerate mai sus, individual sunt practic imposibil de estimat, dar afectează sistemul achizițiilor publice în general. Astfel, la nivel de țară, costurile de corupție sunt

direct proporționale cu valoarea și volumul de achiziții totale în țară. La nivel internațional, **se consideră că costurile de corupție în achizițiile publice variază între 10 – 30% din suma totală**

de procurări publice.³² Deși acest procentaj variază de la țară la țară, putând fi cu mult mai mare în țările cu un clasament jos în acest domeniu, precum Republica Moldova și astfel fiind mai rezonabil de aplicat cota de 25%. În cazul Republicii Moldova însă estimarea costurilor corupției în achizițiile publice este îngreunată de faptul că nu sunt date statistice pe toate achizițiile publice.

Autoritatea care publică aceste date este Agenția Achiziții Publice, dar ea compilează statistica doar pentru procedurile competitive de achiziții publice și nu pentru contractele de valoare mică. De fapt, la momentul actual în Republica Moldova nu se cunoaște cu precizie care este volumul real de achiziții publice. Se poate de făcut niște estimări indirecte a volumului de achiziții publice cu ajutorul bazei de date a finanțelor publice BOOST, care poate indica asupra sumei totale de achiziții. În baza datelor disponibile și aplicând procentul minim al costului de corupție în achiziții de **10% se poate de estimat că în anul 2019 acest cost a variat de la 1,6 miliarde la 3 miliarde MDL, ceea ce constituie 1,1% și respectiv 2,5% din PIB.**

Aceste costuri de corupție în achizițiile publice sunt doar cele monetare și se datorează, în cea mai mare parte, costurilor ridicate de achiziții din cauza favorizării unor companii și lipsei de concurență în cadrul procedurilor de achiziții. **Costurile date sunt acele pierderi ale bugetului public care puteau fi evitate într-un mediu transparent și concurențial de achiziții.**

III.7. Proiecte "COVID"

Inevitabil, situațiile de urgență cer adaptarea procesului de gestiune a resurselor publice, iar caracterul acestora, poate servi drept oportunitate de apariție a factorilor de corupție, mai ales în condițiile în care majoritatea proiectelor de legi promovate au avut a) caracter de modificare a cadrului legislativ, b) caracter de suport a unor grupe de beneficiari, care inevitabil se aflau în afara cadrului de control existent a finanțelor publice.

În primul caz, a fost vorba de modificarea cadrului de efectuare a achizițiilor publice, cazuri în care

³²<https://www.oecd.org/gov/ethics/Corruption-Public-Procurement-Brochure.pdf>

CNA și-a exprimat îngrijorarea că contractele ar putea fi atribuite fără nicio licitație competitivă și în afara controlului public, atenționând Guvernul despre riscul ca banii contribuabililor ar putea fi cu ușurință irosiți pe echipamente supraevaluate sau servicii necorespunzătoare. În aceste condiții, au fost exprimate îngrijorări despre proiectele ce vizau accelerarea procedurii de achiziție, oportunitatea procurărilor prin negocieri directe, fără publicarea ofertelor etc.

Un alt tip de proiecte promovate în contextul pandemiei, au fost cele de suport a unor categorii de beneficiari, fie că a fost vorba de compensarea unor cheltuieli sau ale unor pierderi, în special pentru antreprenori. În ambele cazuri, deși CNA nu neagă importanța și urgența acestor măsuri, au fost identificate riscuri de corupție, dar, mai important, în lipsa unei argumentări economice, majoritatea proiectelor expertizate, nu ar fi fost posibil de implementat, doar ar fi contribuit la sarcina administrativă a guvernului. Cu titlu de exemplu poate fi dat și proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, promovat de Ministerul Finanțelor. *REA la proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020* menționează expres că „Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod confuz, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, fapt ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă o lacună de reglementare și o formulare ambiguă astfel încât proiectul propus nu corelează cu dispozițiile actelor normative pertinente care stabilesc exigențe referitoare la necesitatea aprobării hotărârilor de Guvern în temeiul legii, precum și excluderea normelor coruptibile care vor permite eludarea de la raportarea achizițiilor publice efectuate conform procedurii simplificate, în contextul pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, fapt ce riscă să compromită realizarea interesului public,

de a asigura transparența deplină și integritatea reală a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.”

Mai multe detalii sunt ilustrate mai jos:

Exemplu: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: „Prezentul proiect de hotărâre de Guvern este elaborat cu scopul instituirii unui mecanism de transparență sporită privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.”	
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor și are drept obiectiv aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, în scopul instituirii unui mecanism eficient de raportare și informare de către autoritățile contractante a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020. Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod confuz, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, fapt ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă o lacună de reglementare și o formulare ambiguă astfel încât proiectul propus nu corelează cu dispozițiile actelor normative pertinente care stabilesc exigențe referitoare la necesitatea aprobării hotărârilor de Guvern în temeiul legii, precum și excluderea normelor coruptibile care vor permite eludarea de la raportarea achizițiilor publice efectuate conform procedurii simplificate, în contextul pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, fapt ce riscă să compromită realizarea interesului public, de a asigura transparența deplină și integritatea reală a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Norme irealizabile • Formulare ambiguă care admite interpretări • abuzive • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Concurența normelor de drept</p> <p>Riscuri de corupție:</p> <p>Generale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului - influențare necorespunzătoare - corupere pasivă - corupere activă • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din argumentele prezentate în nota informativă, cât și din prevederile proiectului, se constată că implementarea acestuia nu presupune cheltuieli financiare din bugetul de stat. În acest sens, în nota informativă se menționează că: „Implementarea proiectului nu implică cheltuieli financiare suplimentare”.

Trebuie să menționăm că cu mici excepții (proiectele ce au dus la modificarea cadrului de achiziții publice au fost adoptate, dar urmările vor fi evaluate într-un alt exercițiu de evaluare), proiectele COVID, au fost retrase, în urma expertizei negative anticorupție. În același timp, după cum am menționat, despre eventualele ineficiențe și riscuri de corupție materializate în această perioadă, vom putea discuta într-un alt exercițiu de evaluare. Cu toate acestea, ținem să menționăm că este imperativă revederea modului în care sunt gestionate crizele, pentru a avea o imagine clară a responsabilităților, responsabililor, a intervalului de libertate sau de constrângere a instituțiilor care gestionează resursele publice.

III.8 Caracter electoral

Experiența CNA de aplicare a instrumentului expertizei anticorupție de peste 12 ani arată că în anii electorali, preocuparea deputaților și a Guvernului în materie de legiferare, crește simțitor, în special în sectoarele electoral și social.

Așa cum menționam și în Capitolul I al prezentului Studiu, în perioada 2019 - 2020 au avut loc două campanii electorale. Respectiv, autorii centrali ai procesului de legiferare (Guvernul și Parlamentul) au excelat în promovarea și adoptarea unor proiecte de acte normative, orientate social care urmau să creeze sentimentul de grijă a decidenților față de electorat. În același timp, acestei perioade îi sunt specifice multiplele modificări a cadrului legal privind procesul electoral.

În perioada de referință, experții CNA au examinat cel puțin 7 proiecte de acte normative care urmăreau acordarea unor beneficii, fie conțineau intervenții în regulile procesului electoral. Toate cele 7 proiecte au fost emanația deputaților și au vizat cu predilecție domeniul electoral (5 proiecte de legi), iar câte 2 proiecte de legi au avut în vizor domeniul economie și domeniul buget/finanțe.

Majoritatea proiectelor din domeniul electoral au fost promovate de deputații din coaliția aflată la guvernare din acea perioadă și vizau revizuirea

prevederilor Codului Electoral și cadrului de reglementare secundar cu privire la alegeri. Pe partea domeniului economic s-au inițiat proiecte orientate să susțină producătorii autohtoni, precum și să contribuie la relaxarea unor proceduri de control. De asemenea au fost înregistrate și 2 proiecte de legi prin care s-au propus modificări a Legii privind sistemul unic de salarizare unic în sistemul bugetar. Trebuie să accentuăm că REA nu evaluează oportunitatea promovării unor sau altor modificări, dar urmărește identificarea factorilor de risc și riscurilor de corupție, care pot genera la aplicare manifestări de corupție.

Este incontestabil faptul că activitatea de legiferare reprezintă una din misiunile de bază a deputaților, aceștia fiind chemați să reprezinte, promoveze și să protejeze interesele alegătorilor. Totuși, analizele dezvoltate de CNA demonstrează cu prisosință că magnitudinea preocupării crește în preajma alegerilor și se insistă pe promovarea unor proiecte populiste, fără acoperire financiară adecvată.

Menționăm că pe lângă faptul că proiectele cu tentă electorală creează așteptări legitime irealiste ale populației per ansamblu, de regulă, acestea nu au acoperire financiară și practic dublează volumul de lucru al autorităților în cadrul procesului de avizare și expertiză a acestor proiecte, inclusiv volumul de lucru al experților CNA. Un exemplu de proiect irealist, cu lacune de procedură și riscuri de corupție identificate a fost **Proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative (Cod penal; Cod electoral - nerealizarea programului electoral în exercitarea mandatului)**. Proiectul prin natura sa este unul declarativ și care nu poate fi aplicat din punct de vedere juridic. Lipsa argumentelor care ar susține interesul public al acestui proiect, dar și evidentele riscuri de abuz a normelor care ar fi putut fi interpretate discreționar, a făcut ca avizul în urma expertizei CNA să fie unul negativ. Mai multe detalii a se vedea mai jos:

Exemplu: *Proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative (Cod penal; Cod electoral - nerealizarea programului electoral în exercitarea mandatului)*

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: <i>Potrivit notei informative, scopul proiectului este “[...] de a responsabiliza politicienii în raport cu cetățenii la capitolul promisiunilor electorale, de a apăra interesele cetățenilor și de a nu admite să fie înșelați în cadrul campaniilor electorale”.</i>	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de un grup de deputați și are drept scop de a responsabiliza politicienii în raport cu cetățenii la capitolul promisiunilor electorale, de a apăra interesele cetățenilor și de a nu admite să fie înșelați în cadrul campaniilor electorale. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Prevederile proiectului nu asigură interesul public, deoarece nu au la bază careva analize sociologice sau de altă natură, având astfel un caracter declarativ și apriori care nu este aplicabil prin prisma legislației penale și practicii judiciare. Argumentele autorului nu justifică suficient necesitatea elaborării proiectului, nefiind întrunite cerințele art. 30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. În acest sens, nota informativă necesită a fi completată cu argumente bazate pe standarde internaționale care reglementează domeniul electoral și practica internațională, argumente din care rezultă ca unicul mod de a responsabiliza actorii politici, care nu își onorează promisiunile electorale, este atragerea acestora la răspundere penală.	
Riscuri identificate:	Proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, iar pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție. Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Norme irealizabile • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Concurența normelor de drept Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din textul notei informative, implementarea prevederilor proiectului expertizat nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. În acest sens, potrivit autorului: “Implementarea proiectului de lege nu presupune alocări financiare din contul mijloacelor bugetare.” În același timp, natura proiectului, fără o evaluare mai complexă și cu factorii de corupție enumerați, ne face să încadrăm acest raport în categoria Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acesteia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

*Acele evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Un alt exemplu, care în sine nu comportă expres prejudicii financiare, dar ar fi putut duce la alte efecte, de tipul pierderilor de imagine, pierderea încrederii în instituții este și cel de mai jos. De facto, o idee care ar fi putut contribui la o concurență electorală bună, a fost transcrisă într-un proiect cu numeroase lacune și riscuri de corupție. Mai

multe detalii a se vedea mai jos, dar și în **Anexa** Studiului:

Exemplu: *Proiectul de hotărâre pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat la funcție electivă sau în vederea inițierii referendumului.*

Autorul proiectului:	Comisia Electorală Centrală
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, proiectul are drept scop "[...] aprobarea unui nou regulament urmare a modificării art. 41 din Codul electoral, prin care să se asigure perfecționarea procedurilor electorale pentru o mai bună activitate a grupurilor de inițiativă, inclusiv în cadrul alegerilor prezidențiale, care au fost fixate pentru data de 1 noiembrie 2020 prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 65/2020."	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune aprobarea Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat la funcție electivă sau în vederea inițierii referendumului. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Proiectul a fost elaborat de către Comisia Electorală Centrală și are drept scop aprobarea unui nou regulament urmare a modificării art. 41 din Codul electoral, prin care să se asigure perfecționarea procedurilor electorale pentru o mai bună activitate a grupurilor de inițiativă, inclusiv în cadrul alegerilor prezidențiale, care au fost fixate pentru data de 1 noiembrie 2020 prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 65/2020.	
Riscuri identificate:	Proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, cum ar fi: norme de trimitere defectuoase, lacună de drept, atribuții care admit derogări și interpretări abuzive, lipsa/ ambiguitatea procedurilor administrative, privind modul de determinare a plafonului general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Destinat grupului de inițiativă”. Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu
Statutul proiectului:	Restras
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

*Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Volumul prejudiciului/iregularităților: Estimativ, circa 1.1 MRD lei din cheltuielile destinate suportului persoanelor asistate, creșterile salariale au avut caracter electoral și nu contribuie în fond la rezolvarea problemelor de fond sectoriale. Modificările Codului Electoral, efectuarea alegerilor anticipate, a dus la rândul lor la majorarea cheltuielilor electorale cu mai mult de 150 Mil. lei (aici fiind incluse costul scrutinelor anticipate, modificarea procedurilor, creșterea bugetului Comisiei Electorale Centrale în acești ani).

Concluzii:

Câteva considerații generale sunt pertinente într-o discuție despre gestionarea cheltuielilor publice

în anii electorali. Prima se referă la menținerea deficitului bugetar la nivelul menționat în lege și evitarea deciziilor voluntare privind majorarea lui. A doua concluzie se referă la lipsa de eficiență și caracterul fragmentar al acestor cheltuieli, care nu reprezintă decât compensarea parțială a „economilor” din anii precedenți din acest sector, pe seama contribuabililor și persoanelor asistate. În același timp, modificarea legilor electorale, în anii electorali, poate contribui la creșterea cazurilor de abuz de putere din partea legislativului, a cheltuielilor ineficiente și în general la destabilizarea situației politice generale.

IV. CONCLUZII. RECOMANDĂRI

Capitolul de față reflectă principalele constatări, concluzii și recomandări reținute în cuprinsul Studiului. Notăm faptul că marea parte a concluziilor și recomandărilor de mai jos au fost valabile și pentru Studiile precedente consacrate EA, recomandări care rămân pendinte și care trebuie luate în considerare de către inițiatorii și promotorii actelor normative.

CONCLUZII

- prevederile noii Legi 100/2017 au afectat relevanța și importanța expertizei anticorupție. Deși prevede ca obligatorie expertiza anticorupție, totuși, nu specifică etapa expertizării proiectelor actelor normative și lasă la discreția autorilor să includă sau nu constatările EA în sinteza obiecțiilor și recomandărilor la proiectele actelor normative;
- noua abordare a Metodologiei privind specificarea riscurilor de corupție generate de factorii de risc ar putea produce schimbări de substanță. Riscurile de corupție, chiar dacă sunt virtuale la nivel de proiect, odată ce actele normative vor fi adoptate și puse în aplicare, sunt de natură să creeze situații reale și teren fertil pentru comiterea faptelor prejudiciabile menționate mai sus. Din această perspectivă, rolul preventiv al expertizei anticorupție, a recomandărilor acestora care trebuie luate în considerare este unul extrem de important. Pe termen lung remedierea și excluderea riscurilor de corupție din proiectele actelor normative pot să contribuie în mod substanțial la diminuarea nivelului corupției și crearea unui climat de integritate veritabil;
- instituirea stării de urgență în 2020 a impulsionat activitatea de creație normativă a deputaților, în special a celor din opoziție. Cu referire la această categorie de proiecte, EA a atestat abundența de norme irealizabile, lacune de drept și norme care generau ambiguitate administrativă, care la rândul lor ar fi condus la acțiuni de abuz în serviciu sau depășire a atribuțiilor de serviciu, fie la riscul utilizării neconforme a fondurilor sau patrimoniului;
- EA rămâne un mijloc eficient pentru detectarea potențialelor infracțiuni de corupție încă de la faza de elaborare și promovare a proiectelor actelor normative, anticipează multe comportamente ilicite, inclusiv poate detecta interesele opace în textele proiectelor. Respectiv, în condițiile în care Republica Moldova urmează să beneficieze în continuare de asistență externă consistentă, acceptarea prezenței în proiectele actelor normative a riscurilor legate de gestionarea patrimoniului public, inclusiv riscurilor deturării frauduloase a asistenței externe pune în joc imaginea Republicii Moldova în fața partenerilor de dezvoltare și afectează credibilitatea autorităților publice responsabile;
- totodată, exercițiul EA a reușit să anticipeze și să evite un volum impunător de potențiale prejudicii (din proiectele respinse sau retrase), chiar și în raport cu cele care nu au putut fi evitate, în condiții de instabilitate politică, dar și pandemie;
- proiectele de acte normative sunt promovate în continuare cu nesocotirea normelor de tehnică legislativă: i) nici unul din proiectele promoatoare de interese nu au avut o argumentare relevantă, adecvată și suficientă; ii) atunci când a fost necesar, proiectele nu au fost însoțite de analiza impactului de reglementare; iii) majoritatea proiectelor promoatoare de interese nu conțin mecanisme de control ulterior; iv) lipsa responsabilității și sancțiunilor este, de asemenea, tipică pentru categoria proiectelor promoatoare de interese;
- lipsa unei înțelegeri a intereselor publice care urmează să fie realizate prin utilizarea

parteneriatelor publice-private, face ca acest mecanism să fie **utilizat abuziv în favoarea intereselor private**. În cazul majorității proiectelor prin care au fost instituite parteneriate public-private nu au fost respectate etapele și condițiile obligatorii pentru promovarea acestora și absolut toate aceste proiecte ar fi putut fi realizate prin alte instrumente mult mai sigure și lucrative pentru Bugetul de Stat;

- promovarea intereselor în alte categorii, în special ale celor ce țin de scutire de taxe, se produce de o manieră spontană, ad-hoc, ceea ce deja reprezintă un semnal de alertă pentru experții CNA;
- în lipsa tuturor actelor de însoțire și necesare pentru promovarea proiectelor în domeniul distincte, este extrem de dificil de a evalua costurile potențialelor prejudicii, or, unele repere care ar putea fi identificate de experți, pot avea caracter speculativ și să denatureze realitatea.

În acest context, reiterăm recomandările Studiului anterior care ar putea genera schimbări majore:

RECOMANDĂRI:

- pentru a asigura calitatea actelor normative, eliminarea intereselor și a riscurilor manifestărilor de corupție este importantă respectarea termenelor legale de consultare, avizare și expertiză a proiectelor de acte normative, așa cum este stabilit de Legea 100/2018.
- reiterăm necesitatea examinării și aprobării în regim prioritar a proiectului Legii pentru modificarea Legii 100/2018, pentru a revigora importanța expertizei anticorupție, prin precizarea expresă a faptului că expertiza anticorupție a proiectelor intervine doar pe proiectele de acte normative deja definitivitate în urma consultărilor și procedurilor de avizare de către autoritățile interesate;
- trebuie să se rețină că procesul de legiferare este un proces meticolos, care urmează să ia în calcul nu doar necesitatea de a interveni cu soluții prompte și benefice, dar

și necesitatea ca aceste soluții să fie bine calibrate și să ia în calcul toate riscurile pe termen lung: sociale, financiare, dar în mod special, riscurile încurajării manifestărilor de corupție;

- reconfirmăm necesitatea de a manifesta maximă atenție și diligență la recomandările REA. Riscurile anticipate în REA trebuie să fie analizate și prevenite inclusiv prin acțiuni de investigare, combatere. În același timp, REA pot servi și ca material probator în cauzele de corupție în proces de investigare, în special atunci când REA au semnalat asupra actelor normative îndreptate spre favorizarea sau legalizarea unor manifestări de corupție;
- remedierea de către autori prevederilor proiectelor cu risc pronunțat de coruptibilitate contribuie la diminuarea a multiple costuri ulterioare, atunci când riscurile virtuale se transformă în acțiuni reale de corupție. Astfel pot fi evitate costuri considerabile umane, logistice și temporale (necesare pentru investigarea, urmărirea penală și examinarea judiciară a cauzelor de corupție), precum și costuri financiare importante (repararea prejudiciului, compensarea victimelor actelor de corupție). În final, calitatea actelor normative adoptate, care vor fi filtrate de prevederi coruptibile, poate contribui la sporirea gradului de încredere în autoritățile publice și consolidarea angajamentului de integritate pentru întreaga societate;
- respectarea de către autorii proiectelor actelor normative a rigorilor privind obligativitatea fundamentării economico-financiare, iar dacă se atestă lipsa acestei fundamentări va interveni temeiul pentru neînregistrarea și neexaminarea proiectului;
- condiție similară urmează a fi fixată și în cazul proiectelor care trebuie însoțite de analiza impactului de reglementare;
- în domeniul parteneriatului public-privat este necesară revederea modului în care este aleasă anume această formă de realizare a proiectului, revederea cadrului instituțional, iar în cazul în care are loc decizia de a implementa un proiect PPP, toate proiectele trebuie să fie însoțite de o analiză ex-ante (o anticipare realistă a noilor prevederi) care

ar demonstra o previzibilitate și o viabilitate a normelor, în vederea excluderii riscului prejudicierii interesului public, în special, prin prejudicierea domeniului proprietății publice a statului și a unităților administrativ teritoriale, a bugetelor acestora și a interesului societății exprimat prin prestarea unor servicii de calitate la un preț rezonabil, accesibil, competitiv și transparent ca urmare a derulării parteneriatului public-privat.

- ținând cont de faptul că majoritatea actelor din tipologia consacrată de acest studiu se adoptă/aprobă prin derogări de la regulile generale fie stabilesc beneficii importante pentru subiecții acestor proiecte, **este oportun ca mecanismele de control ulterior să fie fixate în fiecare din aceste proiecte, inclusiv să fie prevăzute sancțiuni adecvate și disuasive pentru încălcarea condițiilor prevăzute în proiectele actelor normative.**

ANEXE

Studii de caz potrivit tipologiei intereselor promovate în proiecte

N.1. Proiecte "COVID"

Exemplul 1: Proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la modificarea pct.4 5 din Normele financiare pentru activitate sportivă, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1552/2002

Autorul proiectului:	Ministerul Educației Culturii și Cercetării al Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, „Proiectul respectiv are ca scop modificarea punctului 45 din Anexa nr. 1 a Hotărârii Guvernului nr. 1552/2002. La moment, punctul respectiv prevede că statul suportă cheltuieli pentru achitarea taxei de viză și asigurarea medicală la deplasarea sportivilor, peste hotarele țării”. „Proiectul de act normativ prevede stabilirea cheltuielilor din bugetul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării pentru testul COVID-19. Beneficiari vor fi sportivii de performanță care participă la competiții sportive naționale ori internaționale și reprezintă imaginea țării noastre”.</i>
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se urmărește satisfacerea intereselor persoanelor care participă la competițiile sportive internaționale din partea Republicii Moldova, astfel încât cheltuielile referitoare la testarea pentru „coronavirusul de tip nou COVID-19” să fie suportate de bugetul de stat, și anume din mijloacele Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. În proiect au fost identificați factori de risc așa cum sunt formularea ambiguă care admite interpretări abuzive și ambiguitatea procedurilor administrative. Modalitatea de expunere a unicei norme a proiectului este de natură să genereze comportamente abuzive ale agenților publici responsabili de implementare și o practică neuniformă. Nota informativă descrie condițiile care au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite, redând în acest sens principalele prevederi, elementele noi, precum și modul de încorporare a proiectului în cadrul normativ în vigoare. Cu toate acestea, nota nu relevă despre norma în vigoare din pct. 45 care, într-o formă modificată, a fost menținută în redacția proiectului: în vigoare - „Pentru participarea la acțiunile și competițiile sportive internaționale se plătesc taxe de viză și asigurare medicală, în modul stabilit”; în proiect - „Taxa de viză și asigurarea medicală se plătește numai pentru participarea sportivilor la competițiile sportive internaționale, în modul stabilit”. Având în vedere că modalitatea nouă de expunere a aceleiași norme existente poate fi interpretată divers, este important ca în nota informativă să fie expuse motivele care au determinat o asemenea modificare și scopul.
Riscuri identificate:	Proiectul supus expertizei au fost identificați factori de risc așa cum sunt formularea ambiguă care admite interpretări abuzive și ambiguitatea procedurilor administrative. Modalitatea de expunere a unicei norme a proiectului este de natură să genereze comportamente abuzive ale agenților publici responsabili de implementare și o practică neuniformă. Nota informativă nu relevă informații despre toate intervențiile proiectului în cadrul normativ în vigoare, ceea ce generează neclarități în privința motivului și scopului unor modificări.
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Cheltuieli financiare din bugetul de stat (din contul alocațiilor 0812 „Servicii de sport și cultura fizică”). În anul 2021, testului COVID-19 vor fi supuși circa 2000 de sportivi (2000 sportivi x 850 lei/testul = 1700000 lei din bugetul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării). Astfel, pentru implementarea proiectului, supunerea testului COVID-19 al sportivilor de performanță, membri ai lotului național, vor fi suportate cheltuieli din contul și în limita mijloacelor financiare aprobate în bugetul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării în sumă de 1700000 lei”.

Exemplul 2: *Proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (Codul muncii - se completează cu art. 80/2 – Staționarea unității din cauza situației epidemiologice și Legea nr. 289/2004 - art.5, se completează cu art. 14/1 - Indemnizația pentru prevenirea îmbolnăvirilor în cazul situației epidemiologice)*

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, „Necesitatea elaborării prezentului proiect de lege este impusă de faptul că în condițiile unei situații epidemiologice grave Guvernul sau Comisia pentru Situații Excepționale poate lua decizia să suspende complet sau parțial activitatea unor întreprinderi, reducându-se vertiginos încasările iar angajatorul fiind în imposibilitatea de a face față tuturor cheltuielilor salariale la care este supus.</i>
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se urmărește aprobarea unor reglementări specifice pentru acordarea retribuției și indemnizației salariaților în cazul staționării unității din cauza situației epidemiologice. Proiectul este elaborat, în special, în interesul angajatorilor, care vor fi obligați la achitarea unei retribuiții mai mici. Actualmente, la art. 80/1 din Codul muncii, pentru staționarea activității unității din cauze ce nu depind de angajator sau salariat, este stabilită o retribuiție de minim 2/3 din salariul de bază pe unitate de timp stabilit salariatului, dar nu mai puțin decât în mărimea unui salariu minim pe unitate de timp, stabilit de legislația în vigoare, pentru fiecare oră de staționare. Prin proiect se propune diminuarea în jumătate a acestei retribuiții: de la 2/3 la 1/3. Adăugător, prin proiect se mai propune și plata unei indemnizații din contul bugetului public național pentru asigurați (salariați) în cazul staționării unității în legătură cu situație epidemiologică. Prim urmare, proiectul avantajează angajatorii, neafectând interesele salariaților, însă fiind necesare alocații financiare suplimentare de la bugetul de stat. Totodată, în proiect a fost identificată o lacună normativă referitor la lipsa bazei de calcul pentru indemnizația pentru prevenirea îmbolnăvirilor în cazul situației epidemiologice. Această lacună poate determina aplicarea neuniformă și arbitrară a proiectului.
Riscuri identificate:	În proiect a fost identificată o lacună normativă referitor la lipsa bazei de calcul pentru indemnizația pentru prevenirea îmbolnăvirilor în cazul situației epidemiologice. Această lacună poate determina aplicarea neuniformă și arbitrară a proiectului. Nota informativă nu conține informații referitoare la modul de încorporare a proiectului în cadrul normativ în vigoare, fundamentarea economico-financiară și analiza impactului de reglementare.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În pofida implicațiilor financiare ale proiectului, se remarcă lipsa analizei economico-financiare. În notă nu sunt expuse date referitoare la eventualul impact financiar al proiectului asupra bugetului public național. În acest context, nu sunt analize, prognoze, comparații, concluzii etc. Respectiv, impactul nu a putut cuantificat.

Exemplul 3: Proiectul de lege privind unele măsuri economice și sociale anti-criză aplicabile pentru micșorarea impactului generat de pandemia COVID-19

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, „Proiectul de Lege vine cu o serie de instrumente anti-criză destinate persoanelor fizice și juridice, aplicarea cărora va avea impact benefic imediat asupra ambelor categorii de cetățeni ai Republicii Moldova”. „Prezentul proiect de Lege vine cu o serie de soluții, necesar de a fi implementate în regim de urgență, și anume: pentru perioada aprilie-decembrie 2020, se propune plafonarea salariului demnitarilor publici, cu excepția primarilor, viceprimarilor, președinților și vicepreședinților raioanelor, până la suma de 6975 de lei [...]; suspendarea finanțării partidelor politice din bugetul de stat pentru anul 2020 [...]; pentru întreaga perioadă de aplicare a stării de urgență se propune suspendarea tuturor achizițiilor publice, cheltuielilor capitale al autorităților publice centrale și locale care nu sunt stringent necesare pentru exercitarea atribuțiilor funcționale”.
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Potrivit proiectului, Guvernul va crea un fond anti-criză pentru asigurarea măsurilor de prevenire și combatere a răspândirii epidemiei COVID-19 și de acordare agenților economici indicați la art. VII din proiect, a împrumuturilor cu dobânda de 0%, în baza regulamentului aprobat de Guvern. De asemenea, prin reglementările propuse sunt vizată demnitarilor publici, cu excepția primarilor, viceprimarilor, președinților și vicepreședinților raioanelor, ale căror salarii, pentru perioada aprilie decembrie 2020 se plafonează până la 6975 de lei. Totodată, este vizată activitatea autorităților contractante, care vor suspenda anumite achiziții publice. În proiect au fost identificate lacune în drept referitoare la majorarea cuantumului compensației din bugetul de stat a beneficiarilor de credite din programul Prima Casă; acordarea unor alocații salariaților; și aplicarea moratoriului la plata ratelor la credite. Totodată, în proiect au fost identificate norme ale căror prevederi sunt inconsecvente sau chiar se contrazic, cum ar fi acele referitoare la acordarea unor alocații salariaților și aplicarea moratoriului la plata ratelor la credite. Proiectul mai prevede și proceduri administrative ambigue, iar atunci când procedurile administrative sunt reglementate insuficient sau ambiguu, apare discreția periculoasă a funcționarului responsabil de a dezvolta reguli procedurale convenabile propriilor sale interese, contrare interesului public. Nota informativă nu conține informații despre măsurile prevăzute în proiect, modul de încorporare a proiectului în cadrul normativ în vigoare, fundamentarea economico-financiară, precum și actul de analiză al impactului de reglementare.
Riscuri identificate	<p>Urmare a citării normelor respective din proiect se remarcă o confuzie, lipsă de precizie și previziune privind înțelesul normelor, precum și efectul acestora.</p> <p>Inițial, se constată o contradicție dintre normele proiectului care eclipsează integritatea acestuia. Pe de o parte, se menționează că angajaților li se va aloca ajutor de stat în sumă de 2775 lei lunar, iar, pe de altă parte, se prevede oferirea posibilității acordării indemnizațiilor angajaților pentru fiecare zi liberă în volum de maximum 75% din salariu de bază. Adăugător se mai menționează despre acordarea unor ajutoare de stat pentru taxele salariale. Mai invocăm utilizarea necorespunzătoare a expresiei „ajutor de stat”, or, potrivit art. 3 din Legea cu privire la ajutorul de stat nr. 139/2012, ajutorul de stat reprezintă o măsură de sprijin acordată întreprinderilor de către o autoritate publică. De asemenea, normele sunt confuze în privința subiecților cărora se adresează. Astfel, art. V se adresează agenților economici, însă, de fapt, reglementează alocarea ajutorului de stat în sumă de 2775 de lei pentru salariați. În ceea ce privește, art. VII din proiect, acesta se adresează persoanelor fizice și agenților economici obligați să își sisteze activitatea sau limiteze activitatea, iar, de fapt, reglementează o serie largă de aspecte, inclusiv indemnizația pentru salariați.</p> <p>O altă problemă a normelor de la art. VII alin. (4) și (5) o constituie caracterul lacunar al acestora și efectul, mai mult declarativ. Aceste norme nu reglementează situații concrete și nici împrejurările în care s-ar aplica. Spre exemplu, alin. (4) prevede „oferirea posibilității acordării indemnizației angajaților”, nefiind clar dacă se va acorda o asemenea indemnizație ori nu; cine decide acordarea respectivei indemnizații; cine acordă indemnizația etc.</p>

	<p>Alin. (4) prevede „Acordarea unor ajutoare de stat pentru taxele salariale, utilizând asistența partenerilor de dezvoltare și/sau Fondul de rezervă a statului”, astfel, nefiind clar cum și în ce situații se aplică norma dată, și care ar fi scopul ei etc. Urmare a confuziei create de normele respective, sunt incerte și atribuțiile care revin entităților publice cât și celor private, fiind, astfel, iminente diferite contradicții dintre aceștia considerându-se îndreptățiti la interpretarea textului de lege în interesul propriu. Pericolele aspectelor menționate constă în apariția discreției periculoase a funcționarului responsabil de a dezvolta reguli procedurale convenabile propriilor sale interese, contrare interesului public.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lacună de drept • Utilizarea neuniformă a termenilor • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevederea • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În notă nu sunt expuse date referitoare la eventualul impact financiar al proiectului asupra bugetului public național. În acest context, nu se regăsesc careva analize, prognoze, comparații, proiectul fiind lipsit de o argumentare și fundamentare economico-financiară. Impactul potențial al acestei măsuri poate constitui circa 50 milioane lei, conform datelor BNM.</p>

Exemplul 4: Proiectul de lege cu privire la modificarea art. 58 din Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice nr.10/2009

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Deși în nota informativă nu este menționat expres scopul proiectului, totuși acesta poate fi dedus din următoarea mențiune din notă: „este imperios necesar de a susține cetățenii Republicii Moldova prin obligarea Comisiei naționale extraordinare pentru sănătatea publică, în colaborare cu Guvernul, să asigure cetățenii cu mijloace speciale, măști, mănuși pentru ca aceștia să-și continue activitățile zilnice fără de a fi impuși să cheltuiască banii proprii în situația diminuării sau pierderilor veniturilor”.</i>
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Potrivit proiectului propune modificarea Legii nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice. Acest act normativ se completează cu o normă potrivit căreia pentru perioada stării de urgență în sănătate publică, Comisia națională extraordinară de sănătate publică și/sau Comisia teritorială extraordinară de sănătate publică, în colaborare cu Guvernul, asigură toată populația cu mijloace de protecție complete și adecvate situației, în cantități suficiente, din contul bugetului de stat. Lista mijloacelor de protecție, cantitatea necesară și mecanismele de asigurare ale populației vor fi elaborate și aprobate de Comisia națională extraordinară de sănătate publică.
Riscuri identificate:	<p>Riscurile financiare și a posibilității bugetului de stat de a susține asemenea cheltuieli nu exclud ca acest proiect să fie doar unul declarativ, fără posibilitate de implementare. Astfel prevederile proiectului pot fi calificate ca fiind norme juridice irealizabile, iar pericolul acestora este incertitudinea pe care o creează în relațiile sociale, situații în care autoritățile responsabile de executarea legii respective se pot prevala de această deficiență pentru a comite abuzuri. Nota informativă este lacunară și nu conține fundamentarea economico-financiară a proiectului, fiind necesară complinirea cu informații suplimentare.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Norme irealizabile <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	Nu a fost adoptat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Potrivit notei informative, „Măsura propusă va genera cheltuieli din bugetul de stat în măsura aprobată de către Comisia națională extraordinară pentru sănătatea publică în colaborare cu Guvernul”. Limitându-se la această mențiune, nota nu mai conține alte informații referitoare la impactul economico-financiar al proiectului.

Exemplul 5: Proiectul de lege pentru modificarea Codului muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003 (art. 76, se completează cu art. 80/2 – Suspendarea temporară a raporturilor de muncă în cazul suspendării temporare a procesului educațional)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	din nota informativă anexată la proiect se menționează că „proiectul de lege a fost elaborat în scopul reglementării procedurii de acordare a zilelor libere unuia dintre părinți pentru supravegherea copiilor, pe toată durata suspendării, în mod forțat, a procesului educațional în cazul condițiilor meteorologice nefavorabile sau a altor situații extreme ce au ca efect suspendarea procesului educațional în cadrul instituțiilor de învățământ, odată cu dispunerea de către autoritățile abilitate a unor măsuri speciale privind asigurarea securității, protecției vieții și sănătății populației”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	În nota informativă se menționează că „proiectul de lege a fost elaborat în scopul reglementării procedurii de acordare a zilelor libere unuia dintre părinți pentru supravegherea copiilor, pe toată durata suspendării, în mod forțat, a procesului educațional în cazul condițiilor meteorologice nefavorabile sau a altor situații extreme ce au ca efect suspendarea procesului educațional în cadrul instituțiilor de învățământ, odată cu dispunerea de către autoritățile abilitate a unor măsuri speciale privind asigurarea securității, protecției vieții și sănătății populației”. Deși proiectul la o primă analiză nu prejudiciază interesul public, totuși, o analiză minuțioasă a acestuia prin prisma impactului în societate menționăm că acesta nu este corelat cu prevederile generale ce reglementează instituția suspendării contractului individual de muncă.
Riscuri identificate:	<p>Proiectul nu este corelat cu prevederile generale din Codul muncii, nu instituie norme care ar asigura echitatea socială, nu abordează uniform situațiile și soluțiile propuse.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Norme irealizabile • Utilizarea neuniformă a termenilor • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Introducerea termenilor noi care nu au o definiție în legislație sau în proiect • Lacună de drept • Norme irealizabile • Confundarea/dublarea tipurilor de răspundere juridică pentru aceeași încălcare • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Lipsa sancțiunilor clare • Lipsa/insuficiența mecanismelor de supraveghere și control (ierarhic, intern, public) • Prevederi discriminatorii • Temeiuri neexhaustive pentru survenirea răspunderii • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor • Prevederi discriminatorii <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Deși în mod direct prevederile proiectului nu instituie careva obligațiuni financiare din bugetul de stat, totuși, ținând cont că prevederile reglementează doar o categorie de angajați - din sectorul public, constatăm că mijloace financiare vor fi necesare pentru a putea fi achitate pe toată perioada suspendării contractului individual de muncă. În acest context, cheltuielile minime pentru această măsură vor constitui cel puțin 30% din cheltuielile de personal planificate pentru anul 2020, sau aproape 4,5 miliarde lei.</p>

Exemplul 6: Proiectul de lege pentru completarea articolului 14 din Legea nr. 289 din 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări social

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Autorul proiectului menționează în nota informativă că „necesitatea elaborării și promovării proiectului respectiv a fost identificată în contextul în care în situații de epidemie poate apărea necesitatea de a sista activitatea instituțiilor de învățământ și necesitatea plasării copiilor la domiciliu”.	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune completarea Legii nr.289/2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale cu o normă care să prevadă că „Indemnizația pentru carantină se acordă unuia dintre părinți care au copii în vârstă de până la 10 ani în cazul în care, ca urmare a situației epidemiologice, este sistată activitatea instituțiilor de învățământ și este necesară îngrijirea și supravegherea acestora”. Totuși, considerăm că doar normele proiectului prenotat nu vor asigura pe deplin finalitatea propusă, or, este necesar amendarea cadrului legal conex care să vină în susținerea aplicării uniforme a prevederii ce reglementează acordarea indemnizației pentru carantină. Astfel, spre exemplu, prin proiect se instituie dreptul acordării indemnizației pentru carantină doar unuia dintre părinți. În această situație, se impune elaborarea unor norme subsecvente care ar asigura stabilirea unor reguli clare, transparente, obiective și echitabile ce urmează a fi respectate în procedura de examinare a condițiilor de acordare a indemnizației de carantină.	
Riscuri identificate:	<p>Centrul Național Anticorupție nu neagă necesitatea instituirii unor reglementări ferme menite să asigure o securitate socială sporită în rândul societății, însă, acestea urmează să fie analizate prin prisma corelării cu cadrul legal național în domeniu și cel bugetar-fiscal.</p> <p>Totodată, opinăm că nu este de ajuns doar această normă, ci urmează să fie propuse alte modificări care ar asigura exercitarea acestui drept. Spre exemplu, nu este clar care sunt acțiunile statului prin intermediul autorităților publice de a verifica dacă doar unul din părinți a solicitat indemnizația pentru carantină în cazul sistării activității instituțiilor de învățământ, ce se întâmplă în cazul identificării unor asemenea persoane, care este sancțiunea aplicabilă, cum sunt recuperate mijloacele financiare achitate nejustificat și alte aspecte care sunt indisolubil legate de instituția acordării indemnizației de carantină. La fel, considerăm că nu poate fi clar dedus cum va fi calculată perioada pentru care urmează a se achita indemnizația respectivă, precum și în baza cărei decizii urmează a se califica că persoana are dreptul la indemnizația pentru carantină (se cunoaște bine faptul că uneori poate fi închisă doar o instituție de învățământ în cazul depistării existenței unui focar de infecție).</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Norme irealizabile <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc. Nota informativă nu conține informații privind fundamentarea economico-financiară, autorul menționând doar că „o argumentare financiară exactă este imposibilă în condițiile în care nu putem ști când anume ar putea fi declarată carantină din cauza situației epidemiologice și durata perioadei de sistare a activității instituțiilor de învățământ”.

Exemplul 7: Proiectul de lege privind instituirea unor măsuri vizând amânarea rambursării creditelor și a altor plăți aferente, contractate de persoane fizice de la organizații creditare nebancaare

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Proiectul propus este elaborat în vederea întreprinderii unor măsuri de susținere a societății în contextul situației cauzate de COVID-19.</p> <p>În nota informativă se menționează că prin proiect „se propune să li se ofere dreptul persoanelor fizice care au contractat credite de la organizațiile creditare non-bancaare de a amâna toate plățile, o singură dată, de la o lună până la șase luni de zile - cel mult până la data de 1 decembrie 2020”.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: În nota informativă se menționează că prin proiect „se propune să li se ofere dreptul persoanelor fizice care au contractat credite de la organizațiile creditare non-bancaare de a amâna toate plățile, o singură dată, de la o lună până la șase luni de zile - cel mult până la data de 1 decembrie 2020”. Totodată, potrivit notei informative „măsura propusă poate fi implementată reieșind din analiza principalilor indicatori monitorizați de Comisia Națională a Pieței Financiare în raport cu piața organizațiilor de creditare nebancaară”, iar proiectul „urmează a fi consultat cu CNPF și jucătorii de pe piață”. În acest sens, menționăm că prin proiect se propune instituirea unor măsuri vizând amânarea rambursării creditelor și a altor plăți aferente, contractate de persoane fizice de la organizațiile de creditare nebancaare. În final, menționăm că prezentul raport de expertiză anticorupție nu face referință la oportunitatea unor sau altor măsuri ce urmează a fi întreprinse, acestea urmează a fi determinate de subiecții cu atribuții în domeniu, raportul de expertiză anticorupție stabilește unele norme care urmează a fi îmbunătățite în vederea eliminării caracterului confuz al acestora.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Atribuții extensive de reglementare <p>Lacună de drept</p> <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.</p> <p>Nota informativă conține un compartiment intitulat - Analiza impactului economic, autorul facând o analiză a impactului în general asupra activității organizațiilor de creditare nebancaare. Astfel, autorul menționează că „ținând cont de situația financiară din anul trecut, profitul înregistrat și valoarea plăților lunare și datele publice de care dispunem - putem estima că chiar în cazul în care absolut toți debitorii vor alege să amâne plata pe 6 luni de zile, companiile oricum nu vor avea pierderi anuale”. Cu referire la impactul asupra bugetului public național autorul nu face nici o referință.</p>

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 8: Proiectul de lege cu privire la moratoriul asupra controlului de stat la întreprinderile micro, mici și mijlocii

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Proiectul de lege cu privire la moratoriul asupra controlului de stat la întreprinderile micro, mici și mijlocii a fost elaborat în vederea instituirii moratoriului pentru perioada 01 ianuarie 2020 la 31 decembrie 2020.</p> <p>În nota informativă se menționează că „moratoriul propus se referă la controalele planificate și inopinate, efectuate de organele de stat, inclusiv fiscale, iar în ceea ce privește controlul vamal, moratoriul se va aplica doar controalelor ulterioare”. Autorii proiectului menționează în nota informativă la fel că „prevederile legii va asigura antreprenoriatul de lipsa intervențiilor administrative din partea organelor de control, precum și de acțiunile abuzive demonstrate în majoritatea cazurilor de reprezentanții instituțiilor de control (...)”.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Nota informativă stabilește condițiile ce au impus elaborarea proiectului, evidențiază elementele noi și finalitățile urmărite prin promovarea proiectului. Examinând conținutul notei informative a proiectului supus expertizei se constată că aceasta întrunește parțial condițiile menționate în art. 30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative din următoarele considerente. Nota informativă, în opinia noastră, nu redă o abordare de perspectivă a impactului unor norme de ordin restricțional în efectuarea controalelor la întreprinderile micro, mici și mijlocii. Deși autorul menționează în nota informativă inaplicabilitatea Legii nr. 179/2016 cu privire la întreprinderile mici și mijlocii în partea ce ține de efectuarea controalelor, totuși, autorul nu stabilește în nota informativă o anticipare realistă a noilor reglementări propuse prin proiect. Centrul Național Anticorupție nu se opune promovării unor politici de optimizare și creștere a productivității întreprinderilor micro, mici și mijlocii, însă consideră că nota informativă urmează a fi completată cu o analiză amplă privind impactul aplicării Legii nr.179/2016, politicile pe care urmează să le promoveze autoritățile statului, în special, Ministerul Economiei și Infrastructurii care are atribuite competențe exprese potrivit art.9 din Legea nr. 179/2016 - elaborează și asigură implemenatrea strategiilor și programelor de stat în domeniul dezvoltării IMM-urilor și analizează evoluția sectorului și înaintează propuneri privind eliminarea barierelor administrative în relațiile IMM-urilor cu organele de stat.</p>	
Riscuri identificate:	<p>În proiect nu au fost atestate norme care să instituie careva riscuri de corupție, proiectul, per ansamblu, instituie o ambiguitate administrativă în privința implementării eficiente a politicilor statului în domeniul dezvoltării sectorului întreprinderilor micro, mici și mijlocii.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*</p>

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplu 9: Proiectul de lege cu privire la instituirea vacanței fiscale pentru unele categorii de întreprinderi

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Prin proiect se propune instituirea vacanței fiscale pentru unele categorii de întreprinderi. În nota informativă se menționează că „instituirea vacanței fiscale pentru întreprinderile și organizațiile necomerciale, rezidenți ai Republicii Moldova, care și-au sistat total sau parțial activitatea în conformitate cu deciziile Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică și/sau cu dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova sau/și care au instituit șomaj tehnic și/sau staționare, conform prevederilor art. 80 și art. 80/1 din Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003, precum și pentru întreprinderile și gospodăriile agricole care au fost afectați de secetă în sezonul agricol primăvară-vară al anului 2020, este necesară reieșind din situația complicată a acestora”.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul, pe de o parte, promovează interesul public manifestat prin asigurarea unui suport din partea statului agenților economici care au de suferit urmare a pandemiei COVID-19, precum și care au fost afectați de calamitățile naturale în sezonul agricol primăvară-vară al anului 2020. Pe de altă parte, dat fiind faptul că proiectul este lacunar în aspecte ce țin de reglementarea uniformă și eficientă a procedurii de beneficiere a vacanței fiscale, acesta riscă să prejudicieze interesul public prin instituirea unei proceduri confuze și lacunare. Totodată, în nota informativă nu se menționează dacă proiectul este corelat cu politicile statului în domeniu, fapt ce presupune că acesta poate conține norme care ar putea prejudicia formarea veniturilor în bugetul public național. Centrul nu neagă necesitatea instituirii unor norme de suport pentru agenții economici, însă, acestea urmează să fie eficiente, corelate cu politicile statului în domeniu și să fie sustenabile din punct de vedere al echilibrului financiar prin prisma bugetului public național. Interesul public va fi respectat în condițiile în care măsurile propuse vin ca un suport viabil, eficient pentru agenții economici și care nu intercalează negativ cu politicile statului în domeniul bugetar fiscal. Menționăm că atât în nota informativă nu se face referință, cât și nici în proiect nu sunt conținute norme care să reglementeze procedura de solicitare a vacanței fiscale, procedura de verificare a condițiilor ce urmează să fie întrunite de solicitanți, potențiali subiecți ai vacanței fiscale, precum și procedura de achitare ulterioară (după data de 31 decembrie 2020) a taxelor, impozitelor și contribuțiilor care au fost amânate de la plată. La fel, proiectul nu stabilește clar obiectul de reglementare/natura juridică a plăților ce urmează să fie amânate de la achitare până la 31 decembrie 2020.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Proiectul conține lacune de drept ceea ce instituie o ambiguitate administrativă a procedurii vacanței fiscale.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/Obligații excesive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Utilizarea neuniformă a termenilor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Norme irealizabile • Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevederea • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevederea • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	Aprobat

Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În notă se menționează aspectul financiar al proiectului, nota nu face referință dacă promovarea proiectului este corelată cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal, deoarece urmare a implementării proiectului, se va amâna acumularea unor surse financiare la bugetul public național. Impactul potențial al acestor măsuri pe termen scurt constituie cel puțin 400 milioane lei sub formă de TVA și alte impozite. Mai mult nu este clar, pentru care categorii de taxe și impozite va fi instituita vacanța fiscală.
--------------------------	---

Exemplu 10: Proiectul privind unele măsuri în vederea amânării penalităților pentru întârzierea la plata impozitelor de către agenții economici în perioada stării de urgență și a stării de urgență în sănătate publică

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Prin proiect sunt propuse spre aprobare unele măsuri în vederea amânării penalităților pentru întârzierea la plata impozitelor de către agenții economici în perioada stării de urgență și a stării de urgență în sănătate publică. Articolul 1 din proiectul legii prevede expres că „scopul prezentei legi este de a ușura presiunea fiscală asupra agenților economici afectați de criza pandemică COVID-19, care nu și-au desfășurat activitatea în perioada de pandemie și s-au aflat în dificultate să achite impozitele în perioada respectivă”.	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul reglementează activitatea entităților publice responsabile de implementarea prevederilor conținute în acestea. În proiect au fost atestate norme care induc confuzie în stabilirea procedurii de amânare a achitării penalităților pentru întârziere la plata impozitelor de către agenții economici în perioada stării de urgență și a stării de urgență în sănătate publică prin nereglementarea clară a acestei proceduri. Prin proiect sunt propuse spre aprobare unele măsuri în vederea amânării penalităților pentru întârzierea la plata impozitelor de către agenții economici în perioada stării de urgență și a stării de urgență în sănătate publică. Astfel, se propune amânarea până în anul 2023 a termenului de achitare a penalităților aplicate agenților economici (care nu și-au desfășurat activitatea și s-au aflat în dificultate să achite impozitele) în perioada stării de urgență și a stării de urgență în sănătate publică, pentru întârzierea la plata impozitului. Autorul proiectului menționează în nota informativă că „fiind o inițiativă care vine în sprijinul mediului de afaceri într-o perioadă de criză, impactul acesteia este unul pozitiv asupra economiei și populației. Inițiativa dată va contribui la protejarea mediului de afaceri, prevenind degradarea stării financiare a întreprinderilor”. Deși scopul proiectului este unul bine definit, cu respectarea interesului public, în conținutul proiectului au fost atestate unele norme care pot periclita atingerea scopului propus. Menționăm completarea proiectului cu norme care ar reglementa procedura de amânare a achitării penalităților pentru întârziere la plata impozitelor de către agenții economici în perioada stării de urgență și a stării de urgență în sănătate publică va asigura implementarea uniformă a facilităților propuse agenților economici care au avut/au de suferit urmare a pandemiei COVID-19.	
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea neuniformă a termenilor • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lacună de drept • Norme irealizabile • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive: <ul style="list-style-type: none"> • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat

Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează că „este adevărat că statul renunță, pentru moment, la unele venituri încasate din penalități, însă dat fiind faptul că aceste surse nu sunt contabilizate în buget, dar și faptul că Guvernul comunică populației despre stabilitatea veniturilor la buget, acest lucru nu va afecta stabilitatea macrofinanciară a țării. Mai mult ca atât, conform proiectului, aceste sume pot fi încasate ulterior, după ce agenții economici își vor reveni din criză”. Cu toate acestea, formularea ambiguă, a dus la faptul că de această măsură au beneficiat doar un număr restrâns de beneficiari.
--------------------------	--

Exemplul 11: Proiectul pentru instituirea măsurilor de testare a persoanelor pentru identificarea virusului SARS-CoV-2

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>În nota informativă se menționează că proiectul este elaborat în vederea „întreprinderii de măsuri urgente în lupta cu SARS-CoV-2, care ar permite atât combaterea răspândirii masive a virusului, inclusiv și prin testarea obligatorie la intrarea/ieșirea din țară, măsură aplicată de multe stat din lume, cât și neadmiterea stopării activității agenților economici, întreprinderilor, etc”.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune ca plățile făcute de angajator pentru testarea angajaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2 să fie scutite complet de impozitul pe venit la nivel de salariat și angajator, scutirea să fie aplicată inclusiv în privința contribuțiilor sociale și medicale. La fel, se propune acordarea dreptului angajatorului la deducerea cheltuielilor suportate de angajator pentru testarea salariaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2. O altă propunere din proiect se referă la obligativitatea testării persoanelor care intră pe teritoriul Republicii Moldova. Astfel, considerăm că proiectul propus este elaborat în vederea întreprinderii unor măsuri de susținere a societății în contextul situației cauzate de COVID-19. Nota informativă nu face referință dacă promovarea proiectului este corelată cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal, precum și dacă există mijloace financiare disponibile a fi alocate în vederea implementării proiectului. În conținutul proiectului au fost identificate unele norme care instituie ambiguități administrative în ceea ce privește procedura compensării angajatorului de către Compania Națională de Asigurări în Medicină, impozitarea sau nu a cuantumului compensației, neclaritate în privința modalității de testare a persoanelor la punctele de trecere a frontierei de stat la intrarea în Republica Moldova, precum și în privința instituirii unei limite a testărilor angajaților de către angajator pentru a putea beneficia de facilitățile fiscale instituite prin proiect. Totodată, ținem să menționăm că obiectul de reglementare a proiectului este parțial similar cu alte inițiative legislative înregistrate și înaintate spre promovare în Parlamentul Republicii Moldova. Astfel, menționăm proiectul înregistrat în Parlamentul Republicii Moldova cu numărul 389/2020 a unui grup de deputați, precum și proiectul cu numărul 440/2020 - inițiativă legislativă a Guvernului Republicii Moldova, proiecte care reglementează aproape identic obiectul proiectului prenotat și prin care se propun instituirea unor regimuri preferențiale de impozitare pentru plățile efectuate de angajator la testarea angajaților în vederea identificării virusului SARS-CoV-2.	

<p>Riscuri identificate:</p>	<p>Totodată, normele din proiect nu fac referință dacă această compensație este impozabilă sau nu. După cum reiese din proiect, această compensație urmează a fi impozitată în conformitate cu cadrul legal în vigoare.</p> <p>În altă ordine de idei, nu este clar criteriul după care a fost stabilită perioada de 2 luni, precum și nu este clară procedura de monitorizare a respectării acestei perioade și a autorității competente.</p> <p>La fel, nu este clar cine va asigura organizarea desfășurării prelevării și examinării testelor – autoritatea statului prin intermediul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică sau agenții economici.</p> <p>În acest sens, nu este clar cum are loc procedura de selectare a acestor agenți economici, selecție care trebuie să fie bazată pe principii transparente cu respectarea interesului public. Toate aceste ambiguități administrative vor permite interpretarea confuză a normei prin comiterea manifestărilor de corupție.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Norme irealizabile • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lacună de drept • Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevederea • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
<p>Statutul proiectului:</p>	<p>aprobat</p>
<p>Evaluare costuri:</p>	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*</p> <p>Astfel, menționăm că, potrivit proiectului, Compania Națională de Asigurări în Medicină urmează să compenseze angajatorilor câte 200 lei pentru persoană testată. În aceste condiții, nu se cunoaște dacă aceste mijloace sunt disponibile și vor putea fi alocate. Nu poate fi stabilită cu exactitate acoperirea financiară a proiectului, dar eventualele costuri ar putea varia 40 milioane lei și 173 milioane lei (dacă ar fi testați 867.3 mii persoane angajate în câmpul muncii).</p>

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 12: Proiectul de lege privind unele măsuri în vederea implementării Programului de garantare de către stat a creditelor contractate de agenții economici afectați de criza pandemică COVID-19

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „proiectul vine ca o reacție la necesitățile stringente ale mediului de afaceri de a identifica surse de finanțare în timpul crizei pandemice COVID-19”. La fel, se menționează în nota informativă că la moment există problema „accesului la credite pentru întreprinderile mici și mijlocii, întrucât băncile comerciale nu sunt disponibile să acorde credite în lipsa activității economice. În aceste condiții, crearea unui fond de garantare a creditelor ar fi una din măsurile mai eficiente care ar deschide accesul la finanțare pentru întreprinderile viabile afectate de criză”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Deși proiectul este în interes public, acesta urmează să fie analizat minuțios de toți subiecții din domeniul reglementat direct responsabili de implementarea prevederilor, precum și să fie corelat cu politicile din domeniu și cele bugetar-fiscale promovate și aprobate de către Guvern la nivelul statului. Totodată, au fost identificate unele lacune de drept în privința nereglementării statutului Fondului de garantare, în privința nestabilirii exprese a termenului maxim de rambursare a creditului, în privința confuziei ce ține de subiectul creditor și subiectul beneficiar. La fel, se atestă lipsa normelor care ar institui obligativitatea verificării criteriilor de eligibilitate din partea autorităților statului, precum și care ar reglementa relațiile juridice între ODIMM și beneficiarul Programului. În altă ordine de idei, cu toate că în mod direct proiectul nu intră în conflict de norme cu alte prevederi ale cadrului legal național, totuși, se impune ca acesta să fie corelat cu politicile din domeniu și cele bugetar-fiscale promovate și aprobate de către Guvern la nivelul statului. La fel, se menționează în nota informativă că la moment există problema „accesului la credite pentru întreprinderile mici și mijlocii, întrucât băncile comerciale nu sunt disponibile să acorde credite în lipsa activității economice. În aceste condiții, crearea unui fond de garantare a creditelor ar fi una din măsurile mai eficiente care ar deschide accesul la finanțare pentru întreprinderile viabile afectate de criză”. Astfel, prin proiect se propun aprobarea unor măsuri în vederea implementării Programului de garantare de către stat a creditelor contractate de agenții economici afectați de criza pandemică COVID-19.
Riscuri identificate:	<p>Totodată, au fost identificate unele lacune de drept în privința nereglementării statutului Fondului de garantare, în privința nestabilirii exprese a termenului maxim de rambursare a creditului, în privința confuziei ce ține de subiectul creditor și subiectul beneficiar, precum și au fost atestate lipsa normelor care ar institui obligativitatea verificării criteriilor de eligibilitate din partea autorităților statului, precum și care ar reglementa relațiile juridice între ODIMM și beneficiarul Programului.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea neuniformă a termenilor • Concurența normelor de drept • Prevederi discriminatorii • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative normelor de drept • Lacună de drept • Norme irealizabile • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lacună de drept • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor • Promovarea intereselor contrar interesului public • Prevederi discriminatorii • Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevederea <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale <p>Concurența</p>
Statutul proiectului:	

Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Autorul menționează în nota informativă că „sursa de finanțare a acestui program pot include 3 surse: (1) - reducerea cheltuielilor neesențiale ale instituțiilor publice, din care se pot economisi 3-5 miliarde de lei, (2) - susținerea necondiționată acordată de partenerii externi (FMI, UE, Banca Mondială și alții), (3) - asistența macrofinanciară a UE în valoare de 70 milioane de euro care se pot obține cu condiția obținerii reformelor”. În același timp formularea ambiguă a permis doar unui limitat de agenți economici 1102 decizii în valoare de 22,4 milioane lei . Acest fapt nu este neapărat un fapt de corupție în sine, dar condițiile de acces neclare, au putut fi un factor limitant
--------------------------	--

Exemplul 13: *Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative (Codul muncii - art. 139, Legea nr. 847/2002- art.15, Legea nr. 270/2018 - art.18)*

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: <i>În nota informativă se menționează că „prezentul proiect vine în armonizarea legislației și introducerea mai multor măsuri sociale în susținerea angajaților din instituțiile care sunt supuse riscurilor sporite pentru sănătate în timpul combaterii pandemiilor sau epidemiilor”. La fel, se menționează în nota informativă că „prezentul proiect are drept scop - îmbunătățirea și concretizarea cadrului normativ în vigoare referitor la retribuirea muncii prestate în condiții cu risc sporit pentru sănătate a funcționarilor implicați direct în combaterea unei epidemii pe perioada decretării stării de urgență în sănătate publică și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legale ale salariaților care activează în condiții cu risc sporit pentru sănătate”. În nota informativă se menționează că „prezentul proiect vine în armonizarea legislației și introducerea mai multor măsuri sociale în susținerea angajaților din instituțiile care sunt supuse riscurilor sporite pentru sănătate în timpul combaterii pandemiilor sau epidemiilor”. La fel, se menționează în nota informativă că „prezentul proiect are drept scop - îmbunătățirea și concretizarea cadrului normativ în vigoare referitor la retribuirea muncii prestate în condiții cu risc sporit pentru sănătate a funcționarilor implicați direct în combaterea unei epidemii pe perioada decretării stării de urgență în sănătate publică și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legale ale salariaților care activează în condiții cu risc sporit pentru sănătate”. Astfel, prin proiect se propune modificarea Codului muncii, Legii salarizării nr. 847/2002, precum și a legii salarizării în sectorul bugetar nr. 270/2018.</i>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI inspector principal, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Autorul menționează în nota informativă că „o argumentare financiară exactă este imposibilă în condițiile în care nu putem ști când anume ar putea fi declarată stare de urgență din cauza situației epidemiologice, durata menținerii stării de urgență dar și numărul de persoane care vor fi implicate în combaterea epidemiei”. La fel, se menționează în nota informativă că „pentru astfel de situații imprevizibile, pentru acoperirea financiară a cheltuielilor date pot fi folosiți banii din Fondul de intervenție al Guvernului”. Totodată, nota nu face referință dacă promovarea proiectului este corelată cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal, deoarece urmare a implementării proiectului, vor fi necesare alocarea de mijloace financiare din buget. Proiectul promovează interesul public manifestat prin implementarea unor măsuri suplimentare de retribuire a muncii în condiții de risc sporit pentru sănătate cu implicare directă în combaterea unei epidemii pe perioada decretării stării de urgență în sănătate publică. Totuși, considerăm că doar normele proiectului prenotat nu vor asigura pe deplin finalitatea propusă, or, este necesar examinarea amendării cadrului legal conex (unele hotărâri de Guvern, spre exemplu Hotărârea de Guvern nr. 152/2004 cu privire la cuantumul sporului de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile, Hotărârea de Guvern nr. 1335/2002 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la evaluarea condițiilor de muncă la locurile de muncă și modul de aplicare a listelor ramurale de lucrări pentru care pot fi stabilite sporuri de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile, ș.a.) care să vină în susținerea aplicării uniforme a prevederilor din proiect.	
Riscuri identificate:	Proiectul în redacția propusă nu conține factori de risc care să genereze apariția riscurilor de corupție, totuși, considerăm că doar normele proiectului prenotat nu vor asigura pe deplin finalitatea propusă.

Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Autorul menționează în nota informativă că „o argumentare financiară exactă este imposibilă în condițiile în care nu putem ști când anume ar putea fi declarată stare de urgență din cauza situației epidemiologice, durata menținerii stării de urgență dar și numărul de persoane care vor fi implicate în combaterea epidemiei”.</p> <p>La fel, se menționează în nota informativă că „pentru astfel de situații imprevizibile, pentru acoperirea financiară a cheltuielilor date pot fi folosiți banii din Fondul de intervenție al Guvernului”.</p>

Exemplul 14: *Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei*

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative: „Prezentul proiect de hotărâre de Guvern este elaborat cu scopul instituirii unui mecanism de transparență sporită privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020”.</i>
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor și are drept obiectiv aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, în scopul instituirii unui mecanism eficient de raportare și informare de către autoritățile contractante a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020. Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod confuz, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, fapt ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă o lacună de reglementare și o formulare ambiguă astfel încât proiectul propus nu corelează cu dispozițiile actelor normativ. pertinente care stabilesc exigențe referitoare la necesitatea aprobării hotărârilor de Guvern în temeiul legii, precum și excluderea normelor coruptibile care vor permite eludarea de la raportarea achizițiilor publice efectuate conform procedurii simplificate, în contextul pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, fapt ce riscă să compromită realizarea interesului public, de a asigura transparența deplină și integritatea reală a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.
Riscuri identificate:	<p>Însă, conform proiectului propus, formularea respectivă, fără precizarea modalității de achiziționare a bunurilor și serviciilor, constituie o ambiguitate care permite raportarea selectivă sau parțială a achizițiilor publice efectuate de autoritățile contractante cu folosirea prevederilor legii indicate supra.</p> <p>Subsidiar, lipsa prevederii exprese a achizițiilor publice contractate în conformitate cu prevederile legii indicate supra, va crea „pârghii legale”, pentru autoritățile contractante de a nu raporta toate achizițiile publice efectuate prin procedura simplificată în conformitate cu prevederile legii pertinente, fapt ce va permite eludarea raportării achizițiilor efectuate contrar interesului public, precum și generarea acceptării părtinitoare a ofertelor ilegale din partea unor operatori economici a unor favoruri sau orice alt serviciu ca recompensă pentru anumite acțiuni, decizii ori desfășurarea unei proceduri de achiziție publică în avantajul său.</p> <p>În acest fel, numai raportarea exhaustivă a tuturor achizițiilor publice efectuate în mod simplificat (în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, în contextul Legii nr.69/2020), va asigura o transparență deplină și integritate reală achizițiilor publice atribuite conform procedurii simplificate și va servi la prevenirea și identificarea cazurilor de corupere sau de tentativă de corupere comise de operatorii economici sau de reprezentanții autorităților contractante chiar și după o anumită perioadă de timp.</p>

	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Norme irealizabile <p>Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului - influențare necorespunzătoare - corupere pasivă - corupere activă • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Nu poate fi stabilită cu exactitate acoperirea financiară a proiectului, există riscul aprobării proiectului fără a fi identificate mijloace financiare suficiente și, respectiv, sunt create condiții propice pentru o eventuală incapacitate de plată de către buget.</p>

Exemplul 15: Proiectul de hotărâre de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: „Prezentul proiect de hotărâre de Guvern este elaborat cu scopul instituirii unui mecanism de transparență sporită privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020”	
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor și are drept obiectiv aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, în scopul instituirii unui mecanism eficient de raportare și informare de către autoritățile contractante a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020. Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod confuz, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, fapt ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă o lacună de reglementare și o formulare ambiguă astfel încât proiectul propus nu corelează cu dispozițiile actelor normative pertinente care stabilesc exigențe referitoare la necesitatea aprobării hotărârilor de Guvern în temeiul legii, precum și excluderea normelor coruptibile care vor permite eludarea de la raportarea achizițiilor publice efectuate conform procedurii simplificate, în contextul pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, fapt ce riscă să compromită realizarea interesului public, de a asigura transparența deplină și integritatea reală a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Norme irealizabile <p>Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului - influențare necorespunzătoare - corupere pasivă - corupere activă • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din argumentele prezentate în nota informativă, cât și din prevederile proiectului, se constată că implementarea acestuia nu presupune cheltuieli financiare din bugetul de stat. În acest sens, în nota informativă se menționează că: „Implementarea proiectului nu implică cheltuieli financiare suplimentare”. În același timp, dacă e să ne limităm doar la pierderile minime pe care procedurile neclare și abuzive le-ar putea genera, atunci riscul de corupție este de circa 1,6 miliarde de lei anual.

N.2. Gestiunea patrimoniului public

Exemplul 1: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului (Hotărârea Guvernului nr. 161/2019, Hotărârea Guvernului nr. 222/2019, Anexa nr. 9 Hotărârea Guvernului nr. 351/2005)

Autorul proiectului:	Guvernul, Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative: “Prezentul proiect de hotărâre a Guvernului a fost elaborat întru realizarea prevederilor Art. XX, alin. (2) al Legii nr. 302/2018 pentru modificarea unor acte legislative și Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice și are drept scop asigurarea administrării eficiente a terenurilor domeniului public și domeniului privat al statului”. Totodată, autorul a mai precizat că: “Prin proiectul dat se propune modificarea Listelor terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 161/2019 cu o serie de bunuri imobile (terenuri) identificate ulterior aprobării de Guvern a Hotărârii nr. 161/2019. Respectiv, se propune completarea: - Listei terenurilor proprietate publică a statului, domeniul public, din administrarea Agenției Proprietății Publice (Anexa nr. 1) cu 209 bunuri imobile, între care 53 terenuri cu destinație agricolă care figurează în Anexă la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului;</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se promovează interesul public de a asigura administrarea/gestionarea eficientă a terenurilor domeniului public și privat al statului, prin modificarea listelor terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice, cu o serie de bunuri imobile (terenuri), ceea ce este conform interesului public.
Riscuri identificate:	<p>Proiectul supus expertizei au fost identificați factori de risc așa cum sunt formularea ambiguă care admite interpretărilor abuzive și ambiguitatea procedurilor administrative. Modalitatea de expunere a unicei norme a proiectului este de natură să genereze comportamente abuzive ale agenților publici responsabili de implementare și o practică neuniformă.</p> <p>Nota informativă nu relevă informații despre toate intervențiile proiectului în cadrul normativ în vigoare, ceea ce generează neclarități în privința motivului și scopului unor modificări. Proiectul a fost elaborat de către Agenția Proprietății Publice întru realizarea prevederilor Art. XX, alin.(2) al Legii nr. 302/2018 pentru modificarea unor acte legislative și Legii nr. 29/2018 privind delimitarea proprietății publice și are drept scop asigurarea administrării eficiente a terenurilor domeniului public și domeniului privat al statului. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia.</p> <p>Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și acesta este în conformitate cu interesul public. Proiectul în redacția parvenită la efectuarea expertizei anticorupție nu conține factori de risc și riscuri de corupție, lipsa indicării cuantumului mijloacelor financiare și disponibilitatea acestora rezultat din diferența de preț care urmează a fi compensat în/din bugetul de stat la efectuarea schimbului de terenuri enunțate prezintă o ambiguitate care riscă să determine un caracter declarativ al proiectului, iar scopul acestuia să nu fie atins.</p>
Statutul proiectului:	aprobat

Evaluare costuri:	Costul acțiunilor:
	<p>Reieșind din argumentele prezentate de către autor în nota informativă, implementarea prevederilor proiectului nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare de la bugetul public național. Potrivit notei informative: “Realizarea proiectului implică cheltuieli financiare pentru lucrări de formare și înregistrare în registrul bunurilor imobile a dreptului de administrare al Agenției Proprietății Publice asupra terenurilor specificate în anexe la HG nr. 161/2019. De asemenea, în situațiile în care în procesul schimbului de bunuri conform HG nr. 222/2019 vor fi determinate diferențe de preț, mijloacele financiare urmează să fie achitate în sau din bugetul de stat”. Acest proiect este unul abuziv asupra proprietății statului, mai ales în contextul în care se schimbă suprafețe nelocuibile cu suprafața de peste 1400 m.p din proprietatea statului de pe str. Armenească, Centrul Chișinăului pe 666 m.p de pe Strada Decebal 99. Pe lângă diferența de preț pe care aceste proprietăți le au pe piață, dar chiar și preț nominal, este o diferență semnificativă de suprafață. Pierderile efective în acest caz sunt de minim 74.3 mii euro (din contul diferenței de suprafață efectivă, la preț nominal) și poate depăși 230 mii euro dacă calculăm această diferență la preț de piață (din contul zonei, accesului la infrastructură etc.)</p>

Exemplul 2: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la transmiterea unui teren (din proprietatea unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în proprietatea statului, administrarea Ministerului Afacerilor Interne (Inspectoratul General al Poliției de Frontieră), terenul cu numărul cadastral 9603403075)

Autorul proiectului:	Ministerul Afacerilor Interne
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, proiectul are drept scop “[...] transmiterea, cu titlul gratuit, a unui teren din proprietatea unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în proprietatea statului, gestiunea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și, ca rezultat al acesteia, construcția unui turn de telecomunicații.” Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune transmiterea, cu titlul gratuit, din proprietatea unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în proprietatea statului, administrarea Ministerului Afacerilor Interne (gestiunea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră), a terenului cu numărul cadastral 9603403075, amplasat în extravilanul unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia.</p>	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul conține reglementări ce se referă la activitatea autorităților publice (Inspectoratul General al Poliției de Frontieră al Ministerului Afacerilor Interne și Consiliul orășenesc Vulcănești) implicate în procedura de transmitere a terenului indicat în proiect, precum și a Instituției publice “Agenția Servicii Publice”, care, la solicitarea titularului de drept, va efectua modificarea documentației cadastrale în modul stabilit. Cu toate acestea, lipsa unor reglementări clare privind temeiul legal de care se vor conduce autoritățile publice implicate în procesul de transmitere a terenului enunțat în proiect, poate admite abuzuri la aplicare din partea factorilor de decizie și lasă la discreția acestora de a stabili la latitudinea sa modul de transmitere a terenului (analiza detaliată a factorilor de risc și riscuri de corupție identificați în acest sens este prezentată în compartimentul III al prezentului raport de expertiză anticorupție). Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Afacerilor Interne și are drept scop transmiterea, cu titlul gratuit, a unui teren din proprietatea unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în proprietatea statului, gestiunea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și, ca rezultat al acesteia, construcția unui turn de telecomunicații. Proiectul respectă rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării proiectului de decizie și consultarea publică a acestuia. Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și acesta este în conformitate cu interesul public. Prevederile proiectului sunt lacunare privitor la modul de transmitere a terenului cu numărul cadastral 9603403075, amplasat în extravilanul unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. În acest sens, proiectul nu indică la actul normativ conform căruia se va efectua transmiterea terenului respectiv.</p>	

Riscuri identificate:	<p>Analizând per ansamblu prevederile proiectului, se atestă că acesta este reglementat lacunar privitor la modul de transmitere a terenului cu numărul cadastral 9603403075, amplasat în extravilanul unității administrativ-teritoriale Vulcănești, unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. În acest sens, proiectul nu indică la actul normativ conform căruia se va efectua transmiterea terenului respectiv.</p> <p>Astfel, lipsa unor reglementări clare privind temeiul legal de care se vor conduce autoritățile publice implicate în procesul de transmitere a terenului enunțat în proiect, poate admite abuzuri la aplicare din partea factorilor de decizie și lasă la discreția acestora de a stabili la latitudinea sa modul de transmitere a terenului.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Reieșind din prevederile proiectului se constată că implementarea acestora nu va genera alocarea mijloacelor financiare din bugetul public național, autorul stabilind acest fapt în nota informativă prezentată. În acest sens, potrivit autorului: "Implementarea prevederilor proiectului nu necesită cheltuieli financiare suplimentare." Problema constă în faptul că în lipsa cadrului de transmitere și recepție, înregistrare a bunului imobil, există riscul major de pierdere a acestui teren, mai ales în lipsa unei delimitări clare a acestuia.</p>

Exemplul 3: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la abrogarea Hotărârii Guvernului nr.804/2018 la cu privire la declararea utilității publice a lucrărilor de interes comun pentru amenajarea poligonului de acumulare și depozitare a deșeurilor din localitățile raionului Sîngerei și municipiul Bălți

Autorul proiectului:	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului:	<i>Nota informativă nu stabilește un scop bine definit, însă acesta poate fi dedus din textul proiectului. În sensul dat, proiectul are drept scop abrogarea Hotărârii Guvernului nr. 804/2018 cu privire la declararea utilității publice a lucrărilor de interes comun pentru amenajarea poligonului de acumulare și depozitare a deșeurilor din localitățile raionului Sîngerei și municipiul Bălți.</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și propune abrogarea Hotărârea Guvernului nr. 804/2018 cu privire la declararea utilității publice a lucrărilor de interes comun pentru amenajarea poligonului de acumulare și depozitare a deșeurilor din localitățile raionului Sîngerei și municipiul Bălți, care urmare a creării Grupului de lucru pentru coordonarea acțiunilor în cadrul examinării cauzei judecătorești la acțiunea S.C. „Salubrity Solution” S.R.L. împotriva Guvernului Republicii Moldova ș.a. privind examinarea cazului de expropriere și stabilirea cuantumului despăgubirii de expropriere. Proiectul respectă rigorile de transparență stabilite de a Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. Deși autorul stabilește în nota informativă prezentată că implementarea prevederilor proiectului nu va genera alocarea mijloacelor financiare din bugetul public național, norma cuprinsă la art. 13 alin. (3) din Legea nr. 488/08.07.99 exproprierii pentru cauză de utilitate publică stabilește că în cazul renunțării la expropriere de către expropriator, expropriatul are dreptul să ceară despăgubirea prejudiciului cauzat. Acest fapt condiționează riscul prejudicierii bugetului de stat.
Riscuri identificate:	Nu sunt identificate
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Odată cu abrogarea Hotărârii Guvernului nr. 804/2018, din care rezultă clar și fără echivoc că nu va fi prejudiciat bugetul public național.

Exemplul 4: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la constituirea Instituției Publice „Agenția pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii”

Autorul proiectului:	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, proiectul este elaborat în scopul „Reorganizarea prin transformare a Unității din autoritate publică în instituție publică, întrucât potrivit datelor de la Agenția Servicii Publice acesta a fost luată la evidență ca autoritate publică, iar activitățile desfășurate sunt improprii unei autorități publice.</i>
REA și expertul CNA:	Cristina DIACENCO, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	<i>Reorganizării (prin transformare) a Agenției pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii, fondator fiind Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. De asemenea, prin proiect se propune aprobarea statutului instituției publice nou create, precum și stabilirea competențelor de bază ale acesteia. Autorul nu a respectat cerințele legale privind asigurarea transparenței în procesul decizional, statuate în Legea nr.239/2008. Totodată, statuăm că prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota de argumentare. Subsidiar, proiectul a fost supus analizei impactului de reglementare, în conformitate cu prevederile Legii nr.235/2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător.</i>
Riscuri identificate:	<p>În normele propuse au fost identificați mai mulți factori de risc printre care:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezența unor norme confuze în ceea ce privește mecanismul de remunerare a membrilor Comitetului de Supraveghere și salarizare a personalului Agenției - lipsa responsabilităților clare pentru încălcarea prevederilor statutului de către angajații și conducerea Agenției, ceea ce va determina interpretarea favorabilă a prevederilor normative și aplicarea sancțiunii în mod preferențial, - ambiguitatea stabilirii drepturilor clare și limitative a Agenției, - formulări ambigue ce admit interpretări extensive, în ceea ce privește concursul de selectare a directorului executiv și tehnic, precum și lipsa cerințelor vis-a-vis de candidații la funcțiile date - lipsa transparenței în stabilirea tarifelor, prețurilor și metodologiilor de calculare ale tarifelor pentru tehnica agricolă, în gestionarea bugetului instituțional etc.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Reieșind din argumentele expuse de autor în nota informativă, cât și din prevederile proiectului, se constată că implementarea acestuia nu presupune cheltuieli financiare suplimentare din bugetul de stat și nota informativă specifică acest fapt. Astfel, potrivit notei „Implementarea proiectului nu presupune cheltuieli bugetare, întrucât procesul de reorganizare se va efectua din sursele proprii ale entității supuse reorganizării.</p>

Exemplul 5: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor acte normative vizând funcționarea Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului:	În cadrul notei informative autorul stabilește expres: „Proiectul hotărârii de Guvern pentru aprobarea unor acte normative vizând funcționarea Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală a fost elaborat în temeiul art. 2 alin. (3), art. 7 alin. (2) lit.c) și alin. (5), art. 8 alin. (1) și alin. (7) lit.n), lit.r), art. 10 alin. (2) și art. 19 alin. (2) din Legea nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală și are ca scop acordarea suportului întreprinderilor de stat/municipale la etapa elaborării actelor normative/administrative necesare pentru organizarea activității acestora.
REA și expertul CNA:	Cristina DIACENCO, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Economiei și Infrastructurii, în scopul acordării UNUI suport ÎS/ÎM, la etapa elaborării actelor normative/administrative necesare pentru organizarea activității acestora. Autorul a respectat, parțial cerințele legale privind asigurarea transparenței în procesul decizional, statuate în Legea nr. 239/2008. Totodată, statuăm că prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota de argumentare.
Riscuri identificate:	În normele propuse au fost identificați mai mulți factori de risc printre care: <ul style="list-style-type: none"> - prezența unor trimiteri defectuoase în ceea ce privește achitarea compensației administratorului la încetarea raportului de muncă, - prezența unor norme confuze în ceea ce privește mecanismul de desfășurare a concursului de administrator, - admiterea tranzacțiilor cu conflict de interes, - formulări ambigue ce admit interpretări extensive, în ceea ce privește numărul maxim de membri în cadrul consiliului de administrație a ÎS/ÎM etc.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din argumentele expuse de autor în nota informativă, cât și din prevederile proiectului, se constată că implementarea acestuia nu presupune cheltuieli financiare suplimentare din bugetul de stat. În acest același timp nu sunt clare viitoarele angajamente financiare pe care Statul le va suporta în cazul intrării în vigoare a acestui proiect. Încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 6: Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Legea nr. 28/2016, Legea nr.108/2016, Legea nr. 107/2016, Legea nr. 36/2016)

Autorul proiectului:	Guvernul, Cancelaria de stat
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „proiectul a fost elaborat în scopul asigurării dezvoltării economice a unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi și al doilea prin oferirea autorităților administrației publice locale a dreptului de a-și administra patrimoniul sub propria responsabilitate, conform principiilor autonomiei locale”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	În nota informativă se menționează că „proiectul a fost elaborat în scopul asigurării dezvoltării economice a unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi și al doilea prin oferirea autorităților administrației publice locale a dreptului de a-și administra patrimoniul sub propria responsabilitate, conform principiilor autonomiei locale”. Autorul menționează, la fel, în nota informativă că unii agenți economici „folosesc bunurile unităților administrativ-teritoriale, fiind scutiți de unele plăți care urmau să ajungă în bugetele locale”. Astfel, autorul proiectului consideră că „prin aceste modificări se va oferi dreptul nemijlocit autorităților administrației publice locale de a decide conform cadrului legal modalitatea (gratuit sau contra plată) de transmitere în folosință a terenurilor și altor imobile proprietate a unităților administrativ-teritoriale”. În opinia noastră, proiectul nu este susținut de o notă informativă vastă care să conțină argumente justificative care să asigure implementarea uniformă și în interes public a prevederilor proiectului.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/Obligații excesive • Costuri exagerate de implementare a normei în raport cu beneficiul public • Prevederi discriminatorii • Stimularea concurenței neloiale <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează că „implementarea proiectului nu necesită mijloace financiare suplimentare “. În același timp, valoarea patrimoniului public gestionat de autoritățile vizate în Nota informativă este de peste 24 mlrd. lei. Riscul de pierdere al acestuia, mai ales în condiții neclare de gestiune al acestuia poate genera pierderea irecuperabilă a acestuia.

Exemplu 7: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la transmiterea în arendă unor terenuri (din terenul cu numărul cadastral 0131120002, or. Codru)

Autorul proiectului:	Guvernul, Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „proiectul hotărârii de Guvern a fost elaborat urmare a solicitărilor parvenite de la SRL „Grand Oil”, SRL „Palan” și Melihova Ala privind transmiterea în arendă a porțiunilor de teren de 5,0 ha, 2,7024 ha și 2,5974 ha din terenul cu nr. cadastral 0131120002, cu suprafața de 89,2417 ha, proprietate publică a statului, domeniul public, aflat în folosința Î.S. „CVC Mileștii Mici” în scopul amplasării și amenajării complexelor agro-industriale (pentru obiective de infrastructură a agriculturii) și turistic”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la transmiterea în arendă a unor terenuri a fost elaborat în vederea transmiterii în arendă a unor porțiuni de teren din terenul cu numărul cadastral 0131120002, proprietate publică a statului. Se propune atribuirea a trei porțiuni de teren în arendă unor solicitanți pe un termen de 25 ani. Urmare a examinării conținutului proiectului hotărârii de Guvern prenotat menționăm că pe terenul cu numărul cadastral 0131120002 sunt amplasate construcții, unele dintre acestea au fost transmise în proprietate privată, altele sunt date în exploatare unor agenți economici/persoane fizice, iar unele bunuri imobile sunt obiecte ale grevării pentru încheierea contractelor de ipotecă și obținerea mijloacelor financiare din unele instituții financiare. De asemenea, din suprafața totală a terenului cu numărul cadastral 0131120002 au fost date în arendă unele porțiuni de teren diferitor agenți economici/persoane fizice, printre care se regăsesc și solicitanții din proiectul prenotat.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea proiectului nu necesită cheltuieli financiare din partea statului”. În același timp avem prevederea în baza căreia, arenda poate constitui un precursor al privatizării la preț nominal al celor 10,3 ha teren aflat în zonă turistică populară a țării noastre, ceea ce poate constitui doar o schemă pentru a înstrăina acest bun la un preț mai mic decât cel de piață și în afara concurenței. Având în vedere că cel mai bun preț ar constitui în acest context ceva mai mult de 17 mil. lei (10,3 hax 1,6 mil. lei), pierderea materializată este de cel puțin 0,96 milioane de EURO (Prețul de piață mediu în ultimii trei ani a unui ar teren construcție în Mileștii Mici este de 1.5 mii EUR).</p>

Exemplul 8: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la modificarea anexelor nr. 1,3,4 din Hotărârea Guvernului nr.1 61/2019 (Ministerul Apărării)

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Apărării
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „proiectul Hotărârii Guvernului privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 161/2019 cu privire la aprobarea listei terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice (...) are drept scop asigurarea administrării eficiente, directe și operative a terenurilor Ministerului Apărării din domeniul public și domeniul privat al statului”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	În nota informativă se menționează că „proiectul Hotărârii Guvernului privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 161/2019 cu privire la aprobarea listei terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice (...) are drept scop asigurarea administrării eficiente, directe și operative a terenurilor Ministerului Apărării din domeniul public și domeniul privat al statului”. La fel, în nota informativă se menționează că „finalitatea proiectului rezidă în apărarea intereselor patrimoniale ale statului în domeniul apărării naționale, în special al drepturilor de titular și reflectarea corectă a informației despre terenurile cu destinație specială de apărare”. Menționăm acestea deoarece domeniul proprietății publice rămâne a fi încă unul vulnerabil la manifestări de corupție, ceea ce impune o atenție sporită în promovarea propunerilor de reglementare în domeniu. În aceste condiții, proiectul urmează să fie corelat cu politicile statului în domeniul administrării și deetatării proprietății publice.
Riscuri identificate:	Nu sunt
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă autorul menționează: „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice.” În același timp este prematură această măsură în lipsa inventarierii tuturor obiectivelor patrimoniale deținute de Ministere, Agenții din subordine etc.

Exemplul 9: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la transmiterea în arendă

Autorul proiectului:	Guvernul Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „proiectul hotărârii de Guvern a fost elaborat urmare a solicitărilor parvenite de la SRL „Grand Oil”, SRL „Palan” și Melihova Ala privind transmiterea în arendă a porțiunilor de teren de 5,0 ha, 2,7024 ha și 2,5974 ha din terenul cu nr. cadastral 0131120002, cu suprafața de 89,2417 ha, proprietate publică a statului, domeniul public, aflat în folosința Î.S. „CVC Mileștii Mici” în scopul amplasării și amenajării complexelor agro industriale (pentru obiective de infrastructură a agriculturii) și turistic”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la transmiterea în arendă a unor terenuri a fost elaborat în vederea transmiterii în arendă a unor porțiuni de teren din terenul cu numărul cadastral 0131120002, proprietate publică a statului. Se propune atribuirea a trei porțiuni de teren în arendă unor solicitanți pe un termen de 25 ani. Urmare a examinării conținutului proiectului hotărârii de Guvern prenotat menționăm că pe terenul cu numărul cadastral 0131120002 sunt amplasate construcții, unele dintre acestea au fost transmise în proprietate privată, altele sunt date în exploatare unor agenți economici/persoane fizice, iar unele bunuri imobile sunt obiecte ale grevării pentru încheierea contractelor de ipotecă și obținerea mijloacelor financiare din unele instituții financiare. De asemenea, din suprafața totală a terenului cu numărul cadastral 0131120002 au fost date în arendă unele porțiuni de teren diferitor agenți economici/persoane fizice, printre care se regăsesc și solicitanții din proiectul prenotat.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prezentului proiect de hotărâre de Guvern nu necesită alocarea resurselor financiare de la bugetul de stat.” Pe lângă faptul că Nota informativă este deliberat ambiguă, darea în arendă a peste 100 de ha nu poate fi posibilă decât pentru construcții temporare, fără fundament etc. În acest caz este vorba de dezvoltarea unui proiect investițional de durată, iar arenda servește doar precursor al privatizării acestui teren la preț nominal. Având în vedere că cel mai bun preț ar constitui în acest context ceva mai mult de 17 mil. lei (10,3 hax 1,6 mil. lei), pierderea materializată este de cel puțin 0,96 milioane de EURO (Prețul de piață mediu în ultimii trei ani a unui ar teren construcție în Mileștii Mici este de 1.5 mii EUR).</p>

Exemplu 10: Proiect de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Procedurii cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și canalizare

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului: Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Procedurii-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare a fost elaborat de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului în vederea corespunderii la Legea nr. 303/2013 privind serviciul publice de alimentare cu apă și de canalizare.	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: În nota informativă se menționează că proiectul prevede „reglementarea procesului de organizare și desfășurare a licitației cu privire la procedura de atribuire a contractului de delegare a gestiunii, respectiv: principiile licitației, reguli generale de desfășurare a licitației (calitatea operatorului, confidențialitatea, evitarea conflictului de interese), reguli privind inițierea și pregătirea procesului de licitație (elaborarea studiului de oportunitate și a documentației de atribuire, instituirea comisiei de evaluare și stabilirea competențelor acesteia), reguli de publicitate și transparență”. Potrivit punctului 1 din proiectul Procedurii-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare (în continuare - proiectul Procedurii-cadru) „Procedura-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare reglementează cadrul juridic unitar privind organizarea și desfășurarea procedurilor de atribuire a contractului de delegare a gestiunii serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, precum și concesionarea bunurilor care constituie sistemele de alimentare cu apă și de canalizare”. Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Procedurii-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare a fost elaborat în vederea asigurării implementării prevederilor Legii nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare. Proiectul prenotat reglementează cadrul juridic unitar privind organizarea și desfășurarea procedurilor de atribuire a contractului de delegare a gestiunii serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, precum și concesionarea bunurilor care constituie sistemele de alimentare cu apă și de canalizare. Deși proiectul este elaborat în interes public, menit să asigure o procedură uniformă pe care trebuie să o asigure autoritățile publice locale în organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, totuși, în conținutul acestuia au fost atestate norme cu potențial coruptibil, precum și unele lacune de drept.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Nedeterminarea entității publice responsabile/subiectului la care se referă prevederea • Stabilirea unui drept al entității publice în loc de o obligație <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acesteia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplu 11: Proiect de lege pentru modificarea unor acte normative (art.2 din Legea nr. 720/1996, art.12 din Legea nr. 397/2003, art .5 și art.6 din Legea nr. 438/2006)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: În nota informativă se menționează că „prin prezentul proiect de lege se propune modificarea Legii fondului rutier, prin diminuarea cu 25% a surselor de finanțare a Fondului și redistribuirea diferenței de 25% către autoritățile publice locale de nivelul I, pentru dezvoltarea și implementarea proiectelor de reparație și construcție a drumurilor. Corespunzător, la Legea privind finanțele publice locale, se ajustează cota de transferuri cu destinație specială de la 50% la 75%, ceea ce va permite administrarea de către unitățile administrativ teritoriale de nivelul I a unei sume mai mari pentru mentenanța și construcția drumurilor”. La fel, prin proiect se propune majorarea cotei alocate în Fondul pentru dezvoltarea regională de la 1% la 3% din veniturile aprobate ale bugetului de stat pe anul respectiv, cu excepția veniturilor cu destinație specială prevăzute de legislație. Toate aceste propuneri din proiect au ca scop asigurarea implementării mai multor proiecte de infrastructură în Republica Moldova.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: În nota informativă se menționează că „prin prezentul proiect de lege se propune modificarea Legii fondului rutier, prin diminuarea cu 25% a surselor de finanțare a Fondului și redistribuirea diferenței de 25% către autoritățile publice locale de nivelul I, pentru dezvoltarea și implementarea proiectelor de reparație și construcție a drumurilor. Corespunzător, la Legea privind finanțele publice locale, se ajustează cota de transferuri de destinație specială de la 50% la 75%, ceea ce va permite administrarea de către unitățile administrativ teritoriale de nivelul I a unei sume mai mari pentru mentenanța și construcția drumurilor”. La fel, prin proiect se propune majorarea cotei alocate în Fondul pentru dezvoltarea regională de la 1% la 3% din veniturile aprobate ale bugetului de stat pe anul respectiv, cu excepția veniturilor cu destinație specială prevăzute de legislație. Toate aceste propuneri din proiect au ca scop asigurarea implementării mai multor proiecte de infrastructură în Republica Moldova. Cu toate acestea, atragem atenția că proiectul urmează să fie analizat minuțios de către toate autoritățile cu competențe directe în domeniu în vederea constatării corelării acestuia cu politicile din domeniu, precum și cu politica bugetar-fiscală. Astfel, proiectul urmează să stabilească dacă, urmare a creșterii cotei de transferuri cu destinație specială către autoritățile publice locale, concomitent cu acordarea dreptului de a utiliza aceste mijloace financiare nu doar exclusiv pentru infrastructura drumurilor publice locale, ci și pentru dezvoltarea altor infrastructuri nu se va diminua dezvoltarea infrastructurii drumurilor publice locale prin micșorarea alocării mijloacelor financiare în acest scop. Or, lit.b) din alin. (1) al art. 12 din Legea privind finanțele publice locale nr. 397/2003 anume acest scop urmărește - se alocă din bugetul de stat mijloace financiare cu destinație specială - pentru infrastructura drumurilor publice locale. Menționăm acestea, deoarece normele din proiect nu oferă o proporționalitate a alocării mijloacelor financiare, existând riscul ca scopul alocării mijloacelor cu destinație specială să fie periclitat. La fel, autorul nu menționează în nota informativă dacă creșterea de la 1% la 3% a Fondului Național de Dezvoltare Regională din mijloacele bugetului de stat nu va afecta alte domenii finanțare din buget, or, identificarea mijloacelor financiare este o cerință primordială pentru a putea asigura implementarea proiectului. În aceeași ordine de idei, nu se menționează dacă micșorarea surselor de constituire a Fondului rutier nu va afecta destinația și redistribuirea Fondului. Centrul nu se expune asupra oportunității redistribuirii unor mijloace financiare potrivit proiectului, însă atrage atenția că modificările propuse urmează să fie sustenabile atât din punct de vedere financiar, cât și din punct de vedere social, iar examinarea și promovarea acestuia urmează să fie efectuată prin contrapunerea acestuia cu politicile statului în domeniu, prin examinarea de către autoritățile direct implicate în implementarea politicilor din domeniu, prin inițierea de discuții publice cu experți în domeniu pentru a asigura aprobarea unui proiect viabil și realizabil și în corespundere cu politica bugetar fiscală.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - conflict de interese și/sau favoritism - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu

Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Cu toate că în notă se menționează aspectul financiar al proiectului, nota nu face referință dacă promovarea proiectului este corelată cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal. Mai mult, aceste modificări contravin naturii Fondului Rutier, iar riscul de cheltuire ineficientă a acestuia este extrem de înalt. Mai mult, acest fond este dedicat de fapt întreținerii drumurilor naționale. Odată cu redistribuirea acestuia, Bugetul de Stat va trebui să compenseze circa 1,6 miliarde de lei anual din Bugetul de Stat.</p>

Exemplul 12: Proiect de lege pentru modificarea Legii nr.1 21/2007 privind administrarea și deetatzarea proprietății publice (art. 17, 18, 22 ș.a.)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Prin proiect se propune extinderea termenului contractului de locațiune de la un an la 3 ani a activelor neutilizate ale întreprinderilor de stat/municipale și ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public neincluse în listele bunurilor nepasibile de privatizare, cu excepția activelor din cadrul parcurilor industriale. Autorul menționează în nota informativă că norma respectivă „nu corespunde rigorilor specifice raporturilor juridice dintre instituțiile statului și agenții privați, termenul maxim de un an al contractului de locațiune stabilit de lege cauzează incertitudinea relațiilor juridice din punct de vedere al perspectivelor de dezvoltare și determină apariția unor impedimente în activitățile practicate de locatari”. La fel, prin proiect autorul propune reglementarea unei proceduri noi a privatizării încăperilor nelocuibile date în locațiune din considerentul că procedura stabilită la art. 50 în redacția actuală „constituie o derogare de la procedurile transparente de înstrăinare a proprietății de stat”. Astfel, „operarea acestor modificări va asigura privatizarea încăperilor nelocuibile date în locațiune conform prevederilor generale (...)”.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune extinderea termenului contractului de locațiune de la un an la 3 ani a activelor neutilizate ale întreprinderilor de stat/municipale și ale societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public neincluse în listele bunurilor nepasibile de privatizare, cu excepția activelor din cadrul parcurilor industriale. Autorul menționează în nota informativă că norma respectivă „nu corespunde rigorilor specifice raporturilor juridice dintre entitățile statului și agenții privați, termenul maxim de un an al contractului de locațiune stabilit de lege cauzează incertitudinea relațiilor juridice din punct de vedere al perspectivelor de dezvoltare și determină apariția unor impedimente în activitățile practicate de locatari”. La fel, prin proiect autorul propune reglementarea unei proceduri noi a privatizării încăperilor nelocuibile date în locațiune din considerentul că procedura stabilită la art. 50 în redacția actuală „constituie o derogare de la procedurile transparente de înstrăinare a proprietății de stat”. Astfel, „operarea acestor modificări va asigura privatizarea încăperilor nelocuibile date în locațiune conform prevederilor generale (...)”. În proiect au fost atestate unele norme care pot genera riscuri de corupție. Astfel, se atestă o necorelare între prevederile proiectului cu prevederile art.13 din lege care reglementează bunurile nepasibile de privatizare, precum și la procedura de privatizare a încăperilor nelocuibile.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prevederilor prezentului proiect de lege nu va implica cheltuieli bugetare”. În aceeași timp, în lipsa unei inventarieri și o argumentare clară a necesității acestei măsuri riscăm să spunem că mai mult de 43 milioane m.p care actualmente sunt date în comodat/arendă, vor putea fi privatizate, în baza contractului de arendă. Să presupunem un preț nominal de 1 leu pe m.p, în cazul arendei acestor suprafețe și privatizarea la un preț nominal de 1.1 lei m.p, pierderile pentru patrimoniul statului ar fi de 45 milioane lei. Să nu mai vorbim de faptul că prevederile acestei legi ar permite privatizarea abuzivă, necontrolată și irațională a patrimoniului public.</p>

Exemplu 13: Proiect de lege de hotărâre a Guvernului cu privire la alocarea mijloacelor financiare pentru plata onorariului biroului de avocați Bukh Law Firm, P.C., New York (suma echivalentă în lei a 59 125,00 dolari SUA)

Autorul proiectului:	Ministerul Justiției
<p>Scopul proiectului: Scopul proiectului constă în alocarea Ministerului Justiției, din fondul de rezervă al Guvernului, a sumei echivalente în lei a 59 125,00 dolari SUA, ce constituie plata onorariului biroului de avocați Bukh Law Firm, P.C., New York, de reprezentare a intereselor statului la examinarea cauzei inițiate la cererea depusă de ООО „Энергоальянс”, privind recunoașterea și executarea pe teritoriul Statelor Unite ale Americii a hotărârii arbitrale a Tribunalului arbitral ad-hoc din 25 octombrie 2013. În nota informativă se menționează că elaborarea proiectului este dictată de „solicitarea biroului de avocați Bukh Law Firm, P.C., New York de achitare a serviciilor sale juridice calculate de la 8 februarie 2019 până la 10 aprilie 2019”.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Deși proiectul este în interes public, manifestat prin asigurarea reprezentării Republicii Moldova la procesele judiciare, totuși, se atestă o impulsivitate de solicitări în vederea alocării mijloacelor financiare biroului de avocați respectiv (în luna martie s-a înaintat un proiect de hotărâre de Guvern prin care a fost solicitată aprobarea alocării a sumei de 41551,51 dolari SUA). Nu negăm necesitatea alocării surselor financiare, însă, autorul ținând cont că „părțile au convenit ca prețul pentru serviciile juridice să fie stabilite per oră conform unor tarife prevăzute în contract” urmează să prezinte informații exhaustive detaliate privind acțiunile întreprinse de către biroul de avocați, oportunitatea și eficacitatea acestor acțiuni prin prisma interesului public în vederea justificării alocării mijloacelor financiare în continuare. Utilizarea banului public în mod transparent și eficient reprezintă o măsură primordială în asigurarea respectării interesului public cu excluderea riscului comiterii manifestărilor de corupție.</p>	
Riscuri identificate:	Nu au fost identificate
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Potrivit notei informative „sursele financiare vor fi alocate din Fondul de rezervă al Guvernului”. În acest sens, menționăm că autorul evită să facă referință dacă aceste mijloace financiare sunt disponibile a fi alocate din Fondul de rezervă.</p>

Exemplu 14: Proiect de lege pentru modificarea Legii nr. 22/2018 privind exercitarea unor activități necalificate cu caracter ocazional desfășurate de zilieri (art. 2, se completează cu art. 4/1, 4/2 ș.a.)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „necesitatea elaborării și promovării proiectului de act normativ a fost identificată în procesul de implementare a Legii nr.22/2018 privind exercitarea unor activități necalificate cu caracter ocazional. (...) Astfel, a devenit necesară îmbunătățirea și ajustarea politicilor în domeniul reglementării muncii prestate de zilieri în agricultură”. Prin proiect se propune introducerea „voucher-ului” - un formular special, ce confirmă dreptul beneficiarului de lucrări necalificate de a procura forță de muncă necalificată și efectuarea plății pentru numărul de zile notificate în el. În acest sens, normele proiectului reglementează munca bazată pe voucher, forma și prețul voucherului, modul de utilizare a voucher-ului, precum și alte aspecte legate de utilizarea acestuia.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	<p>În nota informativă se menționează că „necesitatea elaborării și promovării proiectului de act normativ a fost identificată în procesul de implementare a Legii nr.22/2018 privind exercitarea unor activități necalificate cu caracter ocazional. (...) Astfel, a devenit necesară îmbunătățirea și ajustarea politicilor în domeniul reglementării muncii prestate de zilieri în agricultură”. Prin proiect se propune introducerea „voucher-ului” - un formular special, ce confirmă dreptul beneficiarului de lucrări necalificate de a procura forță de muncă necalificată și efectuarea plății pentru numărul de zile notificate în el.</p> <p>În acest sens, normele proiectului reglementează munca bazată pe voucher, forma și prețul voucherului, modul de utilizare a voucher-ului, precum și alte aspecte legate de utilizarea acestuia. În proiect au fost atestate norme care induc confuzie în stabilirea procedurii de stabilire și acordare a ajutorului de șomaj, a modalității de stabilire și calculare a cuantumului remunerației, precum și de acordarea facilităților privind achitarea impozitului pe venit.</p> <p>În textul proiectului au fost identificate norme contradictorii în partea ce ține de reglementarea modului de acordare a ajutorului de șomaj (normele din proiect sunt necorelate cu instituția „șomajului” și în special cu condițiile de acordare a acestuia), precum și a modului de achitare a impozitului pe venit (sunt propuse norme care facilitează activitatea beneficiarilor în cazul angajării unui număr mai mare de 50 de zilieri). În altă ordine de idei, cu toate că în mod direct proiectul nu intră în conflict de norme cu alte prevederi ale cadrului legal național din domeniul fiscalului, totuși, se impune ca acesta să fie corelat cu politicile din domeniu și cele bugetar-fiscale promovate și aprobate de către Guvern la nivelul statului. Cu toate că în notă se menționează aspectul financiar al proiectului, nota nu face referință dacă promovarea proiectului este corelată cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal. Considerăm că nota informativă urmează să fie completată prin analiza impactului normelor în asigurarea unui cadru bugetar-fiscal previzibil și transparent.</p>
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Costuri exagerate de implementare a normei în raport cu beneficiul public • Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor • Prevederi discriminatorii • Norme irealizabile <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acesteia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

*Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 15: Proiect de proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la radierea unor întreprinderi de stat

Autorul proiectului:	Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului:	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la radierea unor întreprinderi de stat are drept scop eficientizarea procesului de administrare a proprietății publice. Astfel, potrivit punctului 2 din proiectul hotărârii de Guvern - instituția publică Agenția Servicii Publice va iniția din oficiu procedura de radiere din Registrul de stat al persoanelor juridice a întreprinderilor de stat, în condițiile art. 26 din Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, conform anexei.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la radierea unor întreprinderi de stat reglementează activitatea instituției publice Agenția Servicii Publice care va iniția din oficiu procedura de radiere din Registrul de stat al persoanelor juridice a întreprinderilor de stat. Prevederile proiectului nu aduc atingere drepturilor fundamentale ale omului consacrate de Constituția Republicii Moldova, Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Autorul proiectului menționează în nota informativă condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile lui, precum și principalele prevederi. Propunem autorului a completa nota informativă cu informații privind existența eventualelor litigii și/sau datorii ale unor întreprinderi incluse în listă cu alte persoane fizice/juridice (fără a include datorii la bugetul public național) și impactul acestor datorii/litigii asupra modalității de radiere a întreprinderilor.
Riscuri identificate:	Nu au fost identificate
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează că „realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice”.

Exemplul 16: Proiect de hotărâre a Guvernului cu privire la acordul trecerii unor bunuri din domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți (terenul cu suprafața de 0,0848 ha, nr. cadastral 0300305211, str. M. Sadoveanu 30 și a construcției amplasate pe acesta cu suprafața de 372 m/2, nr. cadastral 0300305211.01)

Autorul proiectului:	Agenția Proprietății Publice
Scopul proiectului: domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți a fost elaborat de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în baza deciziei pozitive a Comisiei de avizare a raportului de expertiză care a examinat demersul Primăriei mun. Bălți”. Analizând normele elaborate, se constată că prin proiect se propune trecerea din domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți a terenului cu numărul cadastral 0300305211, din municipiul Bălți, str. M. Sadoveanu 30 și a construcției amplasate pe acesta cu numărul cadastral 0300305211.01, în scopul administrării eficiente a proprietății publice. Totodată, se menționează în nota informativă că ulterior trecerii bunurilor imobile din domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți, aceste bunuri „se propun a fi vândute la licitație, iar banii obținuți să fie utilizați pentru reparația și reconstrucția blocului nr:1 de studii a Școlii de Muzică „George Enescu” din mun.Bălți, str. Hotinului 4”.	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea acceptului de trecere din domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți a unui teren și a construcției amplasate pe acesta. În nota informativă se menționează despre lipsa necesității de întrebuițare în domeniul educațional a terenului și a construcției amplasate pe acesta, motiv pentru care se propune excluderea din circuitul public a bunurilor respective cu trecerea în domeniul privat al autorității publice locale. Fără a nega principiul autonomiei locale, menționăm că nota informativă nu conține informații exhaustive care ar argumenta inoportunitatea uzului public în interes general al bunurilor imobile respective. Or, autorul proiectului menționează doar că „s-a constatat că bunurile expertizate nu mai sunt utilizate conform destinației inițiale și nu este necesară menținerea lor în educație”. În opinia noastră, proiectul se referă la constatarea încetării necesității de a menține în domeniul public a unor bunuri imobile destinate domeniului educației amplasate în mun.Bălți.	
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> Promovarea intereselor contrar interesului public Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> Generale
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din argumentele limitate prezentate în nota informativă, putem spune că pierderile pentru domeniul public ar putea constitui cel puțin 240 mii lei (0,8 ha*300000 mii preț nominal).

N.3. Prejudicierea mediului ambiant

Exemplul 1: Proiectul de lege privind calitatea aerului atmosferic

Autorul proiectului:	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării regionale și Mediului
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, proiectul este elaborat în scopul "[...] consolidării capacităților instituționale în identificarea și punerea în aplicare a celor mai eficiente măsuri de reducere a emisiilor la niveluri care să minimizeze efectele nocive asupra sănătății umane și a mediului ca întreg, în scopul de a îmbunătăți monitorizarea și evaluarea calității aerului și de a garanta furnizarea informațiilor cu privire la calitatea aerului atmosferic publicului, în corespundere cu prevederile Directivelor Europene."</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	<p>Proiectul de lege a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării regionale și Mediului în scopul consolidării capacităților instituționale în identificarea și punerea în aplicare a celor mai eficiente măsuri de reducere a emisiilor la niveluri care să minimizeze efectele nocive asupra sănătății umane și a mediului ca întreg, în scopul de a îmbunătăți monitorizarea și evaluarea calității aerului și de a garanta furnizarea informațiilor cu privire la calitatea aerului atmosferic publicului, în corespundere cu prevederile Directivelor Europene. Cu toate acestea, în cadrul proiectului expertizat au fost identificați factori de risc, precum sunt:</p> <p>- atribuții care admit derogări și interpretări abuzive; lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor - referitor la termenul de examinare a condițiilor în care se pot desfășura activități sau lucrări cu caracter temporar în zona de protecție, precum și termenul în care solicitantul este informat despre aceste condiții;</p>
Riscuri identificate:	<p>În conținutul normei pre citate nu este prevăzut un termen concret de examinare a condițiilor în care se pot desfășura activități sau lucrări cu caracter temporar în zona de protecție, precum și termenul în care solicitantul este informat despre aceste condiții. Astfel, lipsa unor termene concrete în acest sens poate admite situații în care acești termeni vor fi stabiliți la propria discreție de către autoritatea publică locală în comun cu autoritatea teritorială pentru protecția mediului. Or, autoritățile cu competențe în domeniul mediului sunt acelea care trebuie să întreprindă toate măsurile întru neadmiterea executării oricăror lucrări sau desfășurarea oricăror activități care ar putea influența reprezentativitatea datelor de calitate a aerului atmosferic în zona de protecție.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor • Lipsa/insuficiența transparenței funcționării entităților publice <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - dare de mită - corupere pasivă - conflict de interese și/sau favoritism • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat cu rezerve

Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Potrivit notei informative: "Pentru atingerea obiectivelor legii privind calitatea aerului atmosferic, aplicarea acesteia trebuie sprijinită adecvat. Cele mai mari cheltuieli pentru aplicarea legii se referă la crearea Rețelei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului. Conform estimărilor efectuate de către experții GIZ, pentru aplicarea integrală și uniformă a legii urmează a fi procurate și instalate 18 stații de monitoring automate și 1 stație mobilă, ceea ce implică cheltuieli în sumă de 915000 EURO. Costul analizatorilor, care vor asigura funcționarea stațiilor și efectuarea măsurărilor, este de 1940000 EURO. Cheltuielile pentru laboratorul de referință sunt în jur de 195000 EURO, iar pentru mentenanță și deservirea echipamentului - 250000 EURO. Centrul de monitoring cu echipament TIC (hard și soft) va costa 300000 € (± 50%). Astfel, în total, construcția sistemului de monitoring al calității aerului pentru întreg teritoriul țării, conform standardelor internaționale/europene va costa aproximativ 3400000 EURO. Faptul că acest proiect nu a fost aprobat în întregime are efecte imposibilitate de identificare a costurilor. Valoarea pierderilor de mediu putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun măsurări suplimentare dar și efecte nocive asupra sănătății cetățenilor etc.
--------------------------	--

Exemplul 2: Proiectul de lege pentru completarea art. 12 din Codul Subsolului nr. 3/2009

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, proiectul a fost elaborat în scopul "[...] aplicării și promovării principiului descentralizării administrative, prin extinderea unor competențe administrației publice locale de nivelul I." Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune completarea art. 12 lit.d) alin. (1) din Codul subsolului cu norme care stabilesc competența autorităților administrației publice locale de nivelul întâi de a exprima acordul privind atribuirea în folosință întreprinderilor miniere, sectoarele de subsol pentru extragerea zăcămintelor de substanțe minerale utile prin adoptarea deciziei consiliului local. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului.	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de un deputat în Parlamentul Republicii Moldova în scopul aplicării și promovării principiului descentralizării administrative, prin extinderea unor competențe administrației publice locale de nivelul I. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Potrivit normelor propuse, se instituie noi competențe autorităților administrației publice locale de nivelul întâi de a exprima acordul privind atribuirea în folosință întreprinderilor miniere, sectoarele de subsol pentru extragerea zăcămintelor de substanțe minerale utile, iar adoptarea deciziei în acest sens se atribuie consiliului local. Acest fapt va crea astfel premise pentru alegerea subiectivă și abuzivă a normei "convenabile" care se va aplica într-o situație concretă privind atribuirea în folosință întreprinderilor miniere, sectoarele de subsol pentru extragerea zăcămintelor de substanțe minerale utile.	
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității publice Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - abuz de serviciu
Statutul proiectului:	Retras

Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din prevederile proiectului, implementarea acestora nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național, însă nota informativă nu cuprinde argumente referitor la fundamentarea economico-financiară, condiție prevăzută de art.30 lit.) al Legii nr. 100/2017. În același timp, având în vedere că doar prejudiciile cuantificabile în urma gestiunii iregulare a subsolului este de 80 de milioane lei anual, riscăm să presupunem că acesta va crește odată cu relaxarea regulilor de gestiune ale resurselor minerale.
--------------------------	--

Exemplul 3: Proiectul de lege pentru completarea art. 57 din Codul subsolului

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, proiectul a fost elaborat în scopul "[...] reglementării distanțelor minime dintre întreprinderile miniere unde se pot efectua lucrări de extragere a zăcămintelor naturale cu construcțiile locative ale cetățenilor."
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de un grup de deputați în Parlamentul Republicii Moldova în scopul reglementării distanțelor minime dintre întreprinderile miniere unde se pot efectua lucrări de extragere a zăcămintelor naturale cu construcțiile locative ale cetățenilor. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. De asemenea, nota informativă nu cuprinde date/informații privind efectuarea unei analize complexe care să identifice problema, obiectivul, eventualele opțiuni de soluționare a problemei sau de atingere a obiectivului și analiza efectelor sau consecințelor acestor opțiuni, din care rezultă că distanță de 2 km este una optimă și nu implică riscuri atât directe, cât și indirecte asupra mediului și/sau sănătății și siguranței cetățeanului. Or, neelucidarea aspectelor respective creează deficiențe la aprecierea faptului dacă interesul promovat prin proiect prejudiciază sau nu interesul public privind protecția mediului și a sănătății umane. Respectiv, pentru ca proiectul să nu aibă un caracter declarativ, iar scopul propus să fie atins, urmează să fie efectuată o expertiză ecologică pentru a contribui la adoptarea unui act normativ argumentat în scopul prevenirii sau minimizării eventualului impact negativ atât direct, cât și indirect asupra sănătății umane și mediului, și din care rezultă că distanța stabilită prin proiect este una optimă. Totodată, este necesar punctul de vedere al organelor administrației publice centrale care asigură administrarea de stat în domeniul folosirii și protecției subsolului și altor părți interesate.
Riscuri identificate:	Nu sunt
Statutul proiectului:	Retras
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din prevederile proiectului, implementarea acestora nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. În acest sens, în nota informativă lipsește fundamentarea economico-financiară, condiție prevăzută de art. 30 lit. e) al Legii nr. 100/2017.

Exemplul 4: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Metodologiilor de identificare și desemnare a zonelor vulnerabile la nitrați și zonelor sensibile la nutrienți

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „necesitatea elaborării anexei nr. 1 a prezentului proiect de hotărâre de Guvern [Metodologia de identificare și desemnare a zonelor vulnerabile la nitrați reiese din importanța protecției resurselor acvatice prin identificarea zonelor deja expuse poluării cu nitrați și aplicarea restricțiilor la utilizarea compușilor de azot în agricultură”. De asemenea, se mai menționează că „necesitatea elaborării anexei nr. 2 din prezentul proiect de hotărâre de Guvern [Metodologia de identificare și desemnare a zonelor sensibile la nutrienți] reiese din importanța protecției resurselor de apă prin identificarea zonelor sensibile la nutrienți și prin aplicarea unor restricții speciale pentru deversarea apelor uzate în aceste zone”. „Urmare a aprobării proiectului hotărârii de Guvern, MADRM, prin intermediul autorităților din subordine va identifica și desemna zonele vulnerabile la nitrați și zonele sensibile la nutrienți aplicând restricții la utilizarea nitraților și nutrienților (azot și fosfor) în aceste zone, cu monitorizarea tendinței în timp a acestora și înlăturarea efectelor negative produse”.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea a două metodologii: (1) Metodologia de identificare și desemnare a zonelor vulnerabile la nitrați, care stabilește abordările și criteriile de desemnare a zonelor vulnerabile la nitrați, în vederea asigurării protecției mediului ambiant de efectele negative ale nitraților utilizați în sectorul agricol, reducerii poluării apelor cu nitrați proveniți din surse agricole, raționalizării și optimizării utilizării îngrășămintelor chimice și organice ce conțin compuși ai azotului; și (2) Metodologia de identificare și desemnare a zonelor sensibile la nutrienți, care stabilește abordările și criteriile de delimitare a corpurilor de apă supuse eutrofizării, în vederea asigurării unei tratări adecvate a apelor uzate și protecției apelor în receptorii naturali, astfel încât conținutul anumitor forme ale azotului și fosforului să nu capete tendințe de creștere, situație care trebuie să conducă la eliminarea sau cel puțin reducerea potențialului de eutrofizare a apelor de suprafață. În proiect au fost identificați factori de risc în ceea ce privește reglementarea ambiguă a termenelor de procedură în care urmează să acționeze entitățile publice (publicarea listelor, revizuirea listelor, prezentarea rapoartelor), utilizarea neuniformă a unor termeni și crearea premiselor pentru apariția unor conflicte de competență referitoare la revizuirea listei zonelor sensibile la nutrienți. În concluzie, autorul urmează să redacteze proiectul prin prisma aspectelor și recomandărilor expuse în prezentul Raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor • Utilizarea neuniformă a termenilor • Atribuții paralele <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.</p>

Exemplul 5: Proiectul de lege pentru modificarea art. 74 din Codul funciar nr. 828/1991

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>În nota informativă autorul a menționat că proiectul are drept scop retragerea temporară, din circuitul agricol, a terenurilor destinate amplasării gropilor de împrumut, pentru facilitarea construcției drumurilor publice prin extragerea gratuită a rocilor sedimentare.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiiță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul legii pentru modificarea art.74 din Codul funciar nr.828/1991 este promovat de către un deputat în Parlament, în scopul facilitării construcției drumurilor publice prin retragerea temporară, din circuitul agricol, a terenurilor destinate amplasării gropilor de împrumut, necesare pentru extragerea gratuită a rocilor sedimentare. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la construcția și modernizarea rețelei de drumuri publice.
Riscuri identificate:	În normele proiectului supus expertizei anticorupție n-au fost identificați careva factori sau riscuri de corupție.
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Inspectoratul de Mediu a calculat că valoarea prejudiciului de mediu a depășit 240 milioane de lei ca urmare a pierderii irecuperabile a terenurilor agricole, a peste 1 milion de tone de teren arabil care nu a fost utilizat la copertarea acestor gropi de împrumut.

Exemplul 6: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
<p>Scopul proiectului: În nota informativă autorul a menționat că proiectul este elaborat în temeiul prevederilor art. 64 al Legii nr. 209/2016 privind deșeurile, precum și întru executarea Hotărârii Parlamentului nr.1599/1998 de aderare la Convenția de la Basel din 22 martie 1989 privind controlul circulației transfrontaliere a deșeurilor periculoase și al eliminării acestora și în conformitate cu prevederile Capitolul IX. Protecția mediului și resursele naturale și a poziției 9.9.2 din Anexa Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 636/2019.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiuță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind transferurile de deșeuri a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, întru realizarea prevederilor actelor normative în vigoare în domeniul gestionării deșeurilor. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la protecția mediului și a sănătății populației, prin asigurarea unui management integrat și durabil al deșeurilor. În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; • norme de trimitere defectuoase; • concurența normelor de drept; • lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative. <p>În scopul preîntâmpinării apariției manifestărilor de corupție la aplicarea în practică a prevederilor proiectului, considerăm oportună redactarea acestuia în contextul obiecțiilor și recomandărilor din prezentul raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Norme de trimitere defectuoase • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - îmbogățire ilicită - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală - escrocherie
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*</p> <p>În nota informativă autorul a menționat că implementarea prevederilor proiectului presupune următoarele cheltuieli:</p> <ul style="list-style-type: none"> -de administrare a notificărilor; - de punere în aplicare (printre acestea, cheltuieli de control vamal). <p>Totodată, autorul menționează că cheltuielile prenotate urmează a fi finanțate din contul și în limita alocațiilor aprobate anual în bugetele autorităților responsabile de implementarea prevederilor actului normativ (incluse în cheltuielile de funcționare a autorității publice în domeniul mediului).</p>

*Acele evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 7: Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative (Legea nr. 116/2012 privind securitatea industrială a obiectelor industrial periculoase și art. 159 din Codul contravențional)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Din nota informativă poate fi dedus că proiectul are drept scop minimizarea impactului financiar nefast asupra industriilor din sectorul real al economiei naționale prin revenirea la normele Legii nr. 116/2012 privind securitatea industrială a obiectelor industrial periculoase de până la modificarea acestora prin Legea nr. 273/2018 pentru modificarea unor acte legislative.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghită, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative (Legea nr. 116/2012, Codul contravențional), este promovat de către un deputat în Parlament, în scopul minimizării impactului financiar nefast asupra industriilor din sectorul real al economiei naționale. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul promovează interesele micșorarea cuantumului sumei asigurării obligatorii de răspundere pentru prejudiciile cauzate în procesul de exploatare a obiectului industrial periculos. De asemenea, proiectul promovează interesele întreprinderilor care dețin obiecte industriale periculoase, în ceea ce privește micșorarea cuantumului sumei asigurării obligatorii de răspundere pentru prejudiciile cauzate în procesul de exploatare a obiectului industrial periculos, precum și interesele unor asigurători cu privire la posibilitatea participării la raporturile contractuale de asigurare obligatorie de răspundere pentru prejudiciile cauzate în procesul de exploatare a obiectelor industrial periculoase.
Riscuri identificate:	În normele proiectului supus expertizei anticorupție n-au fost identificați careva factori sau riscuri de corupție.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

*Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anume sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 8: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea bateriilor și acumulatorilor și deșeurilor de baterii și acumulatori

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului: În nota informativă autorul a menționat că proiectul are drept scop prevenirea producerii deșeurilor de baterii și acumulatori, precum și reutilizarea, reciclarea și alte forme de valorificare a acestora, astfel încât să fie redus volumul de deșeuri eliminate	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiuță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea bateriilor și acumulatorilor și deșeurilor de baterii și acumulatori a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, în scopul prevenirii producerii deșeurilor de baterii și acumulatori, precum și reutilizării, reciclării și altor forme de valorificare a acestora, astfel încât să fie redus volumul de deșeuri eliminate. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la protecția mediului și a sănătății populației, prin prevenirea sau reducerea efectelor negative ale generării și gestionării deșeurilor de baterii și acumulatori, precum și prin reducerea efectelor globale ale utilizării resurselor și îmbunătățirea eficienței utilizării acestora. În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; - concurența normelor de drept; - lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative. <p>În scopul preîntâmpinării apariției cărorva neclarități la aplicarea în practică a normelor proiectului, considerăm oportună redactarea acestuia în contextul obiectivelor și recomandărilor din prezentul raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări <p>Abuzive</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism. • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - abuz de serviciu - conflict de interese și/sau favoritism - îmbogățire ilicită - influențare necorespunzătoare - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor:
	Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestuia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 9: Proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului privind crearea, menținerea, dezvoltarea, gestionarea și finanțarea fondului genetic de culturi agricole

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului: Din nota informativă poate fi dedus că proiectul are drept scop executarea prevederilor art. 3 al Legii nr. 68/2013 despre semințe, precum și transpunerea prevederilor Tratatului internațional privind resursele genetice vegetale pentru alimentație și agricultură, la care Republica Moldova a aderat prin Legea nr.94/2015.	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiiță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului privind crearea, menținerea, dezvoltarea, gestionarea și finanțarea fondului genetic de culturi agricole, a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, în scopul executării prevederilor art. 3 al Legii nr. 68/2013 despre semințe, precum și transpunerea prevederilor Tratatului internațional privind resursele genetice vegetale pentru alimentație și agricultură, la care Republica Moldova a aderat prin Legea nr. 94/2015. În cadrul procesului de elaborare autorul a respectat parțial prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional, însă proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la protejarea fondului genetic, care constituie patrimoniul național, iar componentele acestuia făcând parte din bunurile domeniului public al statului. În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; - norme de trimitere defectuoase; - lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative; - lipsa responsabilității clare pentru încălcări; - lipsa sancțiunilor clare. <p>În scopul preîntâmpinării apariției cărorva neclarități la aplicarea în practică a normelor proiectului, considerăm oportună redactarea acestuia în contextul obiecțiilor și recomandărilor din prezentul raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Norme de trimitere defectuoase • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Lipsa sancțiunilor clare • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - influențare necorespunzătoare - corupere activă - corupere pasivă - trafic de influență - abuz de serviciu - conflict de interese și/sau favoritism - îmbogățire ilicită - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului - nerespectare a regimului cadourilor - escrocherie - fals în acte publice
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Nota informativă conține informație vagă cu privire la fundamentarea economico-financiară a proiectului. Astfel, crearea, menținerea și dezvoltarea fondului genetic necesită cheltuieli financiare care, potrivit autorului, vor fi suportate din contul bugetului de stat, însă fără o specificare a cuantumului acestora.

Exemplul 10: Proiectul de cu privire la producerea, comercializarea și utilizarea materialului forestier de reproducere

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: „Proiectul legii stabilește condițiile de calitate în vederea producției și/sau comercializării materialului de reproducere, destinate producției din sectorul forestier, referindu-se la întreprinderile silvice, persoanele fizice și juridice care își manifestă intenția de producere, comercializare și utilizare al materialului forestier de producere în scopuri silvice.”	
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector Superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și are drept obiectiv aprobarea proiectului de hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege cu privire la producerea, comercializarea și utilizarea materialului forestier de reproducere, întru alinierea la prevederile Directivei 1999/105/CE privind comercializarea materialului forestier de reproducere și alte Regulamente/Decizii/Recomandări ale Consiliului și Comisiei, fapt ce va determina adoptarea unor reglementări coerente, consecvente și predictibile pentru conservarea și sporirea biodiversității pădurilor, inclusiv diversitatea genetică a arborilor, fiind esențiale pentru o gestionare durabilă a pădurilor. În procesul de promovare a proiectului nu au fost respectate regulile de asigurare a transparenței decizionale stabilite de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, iar părțile interesate nu au avut acces la proiectul în cauză, pentru a-și exprima opiniile, comentariile și recomandările asupra acestuia. În nota informativă se conțin argumente pertinente și valabile care justifică reglementările la proiect. Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod confuz, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, ceea ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă norme care pot genera comportament coruptibil din partea entității publice responsabile de aplicare în procesul de înregistrare a solicitanților în Registrul producătorilor, în procesul deciderii înregistrării sau refuzului de înregistrare a solicitantului. Aceste curențe creează un deficit de reglementare care va afecta aplicarea uniformă a prevederilor propuse, precum și precondiții pentru persoanele responsabile de aplicare, de a comite manifestări de corupție, ceea ce este contrar interesului public.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Lacună de drept • Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității publice <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere pasivă - trafic de influență - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare - corupere activă • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

N.4. Scutiri de taxe

Exemplul 1: Proiectul de lege privind importul unui mijloc de transport (mijlocul de transport de model SHENLONG BS4. n.c.LFZBJCD39AS09466, N/F 10/2009, acordat cu titlu gratuit de către SABCO International Co., Ltd, orașul Sofia, Bulgaria, Instituției Religioase Centrul Medico-Social Multifuncțional „EMANUEL”)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, proiectul a fost elaborat în scopul "[...] de a asigura procesul de acordarea asistenței medicale prin intermediul și cu utilizarea clinicii spitalicești mobile, inclusiv prin suportul acordat de către instituțiile medico-sociale private, la caz Instituția Religioasă Centrul Medico-Social Multifuncțional „EMANUEL” (IDNO: 1013620003642) din raionul Ștefan Vodă, satul Cioburciu.”
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă nu cuprinde careva date/informații din care rezultă în mod clar și fără echivoc regulile de care s-a condus autorul la clasificarea mijlocului de transport enunțat în proiect, la poziția tarifară 8705. Pentru a asigura punerea în aplicare a deciziei care are un impact bugetar, se atestă necesitatea completării notei informative cu fundamentarea economico-financiară pertinentă în conformitate cu art.30 lit.e) al Legii nr. 100/2017. Totodată, pentru adoptarea proiectului de lege este necesar de solicitat punctul de vedere al Guvernului asupra soluțiilor promovate de lege, în conformitate cu art. 131 alin.(4) și (6) din Constituție.
Riscuri identificate:	Proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, iar pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție. Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din prevederile proiectului de lege expertizat, implementarea acestora nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. Potrivit autorului:” Proiectul prevede importul unui mijloc de transport, acordat cu titlu gratuit (donație), motiv din care la introducerea în țară a mijlocului de transport respectiv, instituția urmează a fi scutită de la plata drepturilor de import, iar pentru realizarea proiectului nu este necesară implicarea cheltuielilor financiare din bugetul public”. Din analiza efectuată sa constatat că pentru a asigura punerea în aplicare a deciziei care are un impact bugetar, se atestă necesitatea completării notei informative cu fundamentarea economico-financiară în conformitate cu art. 30 lit.e) al Legii nr. 100/2017. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect.

Exemplul 2: Proiectul de lege pentru instituirea unui regim special și preferențial de impozitare pentru plățile efectuate la testarea angajaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, proiectul are drept scop "[...] de a susține atât angajatorii, cât și salariații, odată ce va exclude achitarea de către salariați a impozitului pe venit și a contribuțiilor de asigurări sociale și medicale. Ambele facilități, astfel (deducerea cheltuielilor pentru angajator și scutirea de impozit și plăți sociale pentru salariat), vor contribui și în lupta cu pandemia, prin efectuarea testelor pentru un număr cât mai mare de persoane (testare în masă)".</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul promovează interesul public privind încurajarea și testarea în masă a populației, prin instituirea unui regim special și preferențial de impozitare pentru plățile efectuate la testarea angajaților pentru identificarea virusului SARS-CoV-2. angajatorii, cât și salariații, odată ce va exclude achitarea de către salariați a impozitului pe venit și a contribuțiilor de asigurări sociale și medicale. Ambele facilități, astfel (deducerea cheltuielilor pentru angajator și scutirea de impozit și plăți sociale pentru salariat), vor contribui și în lupta cu pandemia, prin efectuarea testelor pentru un număr cât mai mare de persoane (testare în masă). Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect. Totodată, pentru adoptarea proiectului de lege este necesar de solicitat punctul de vedere al Guvernului asupra soluțiilor promovate de lege, în conformitate cu art. 131 alin. (4) și (6) din Constituție.
Riscuri identificate:	Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art.30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 3: Proiectul de lege pentru modificarea Codului fiscal nr.1163/1997 (anexa nr. 3 la Titlul IX Taxele rutiere, ș.a.)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „prezentul proiect de lege propune modificarea Anexei nr. 3 „Taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate și neînmatriculate în Republica Moldova a căror masă totală, sarcină masică sau ale căror dimensiuni depășesc limitele admise” din titlul IX „Taxele rutiere” din Codul fiscal nr. 1163/1997”. Autorul menționează în notă că „modificările propuse au la bază consecințele parvenite în rezultatul aprobării modificărilor prin Legea nr. 146 din 14.07.2017 la titlul IX Anexa nr.3 din Codul fiscal, când taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele ale căror dimensiuni depășesc limitele admise s-a majorat de cinci ori”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Nota informativă nu conține nici o motivare privind modificările ce se propun la Anexa nr. 6 și la Capitolul VII din Titlul IX din Codul fiscal. Nu sunt date nici un comentariu echidistant și obiectiv privind oportunitatea și impactul acestor norme. Deși proiectul este în interes public, acesta urmează să fie analizat minuțios de toți subiecții din domeniul reglementat direct responsabili de implementarea prevederilor, precum și să fie corelat cu politicile din domeniu și cele bugetar-fiscale promovate și aprobate de către Guvern la nivelul statului. Totodată, în proiect au fost atestate unele norme cu conținut confuz, ceea ce poate duce la interpretări discreționare și apariția riscurilor de corupție. Astfel, în proiect este confuz reglementată procedura de stabilire a condițiilor de beneficiere a reducerii taxei fiscale, precum și procedura privind modalitatea de calcul a parcursului lunar mediu al autovehiculelor.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea neuniformă a termenilor • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari. ⁷

⁷Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 4: Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 1435/2002 pentru compensarea diferenței de tarife la energia electrică și la gazele naturale utilizate de locuitorii unor localități din raioanele Dubăsari și Căușeni și ai satului Varnița din raionul Anenii Noi (art. 1)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<p>În nota informativă se menționează că „proiectul legii a fost elaborat cu scopul de a îmbunătăți sistemul de securitate socială, prin compensarea diferenței de tarife la energia electrică și la gazele naturale cetățenilor Republicii Moldova, locuitori ai satului Hîrbovăț din raionul Anenii Noi din zona de securitate”.</p> <p>Astfel, „prin prevederile proiectului se propune includerea localității Hîrbovăț din raionul Anenii Noi în calitate de beneficiari pentru compensarea diferenței de tarife la energia electrică și la gazele naturale utilizate, de rând cu locuitorii din raioanele Dubăsari (satele Cocieri, Coșnița, Doroțcaia, Molovata Nouă și Pîrîta), Căușeni (satul Copanca) și ai satului Varnița din raionul Anenii Noi, care se află în condiții similare cu cei din satul Hîrbovăț din zona de conflict”.</p>
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	<p>Astfel, „prin prevederile proiectului se propune includerea localității Hîrbovăț din raionul Anenii Noi în calitate de beneficiari pentru compensarea diferenței de tarife la energia electrică și la gazele naturale utilizate, de rând cu locuitorii din raioanele Dubăsari (satele Cocieri, Coșnița, Doroțcaia, Molovata Nouă și Pîrîta), Căușeni (satul Copanca) și ai satului Varnița din raionul Anenii Noi, care se află în condiții similare cu cei din satul Hîrbovăț din zona de conflict”. Autorul în nota informativă menționează că pentru realizarea noilor reglementări se propune prevederea mijloacelor financiare în bugetul de stat pentru anul 2021”. Astfel, autorul nu menționează expres dacă aceste surse vor fi sau nu disponibile pentru a putea fi incluse în bugetul de stat pentru anul 2021. Propunem examinarea minuțioasă a existenței și posibilității alocării mijloacelor financiare pentru implementarea proiectului.</p>
Riscuri identificate:	În redacția propusă, proiectul nu conține factori de risc care să genereze apariția riscurilor de corupție.
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Autorul proiectului în nota informativă nu menționează în mod expres acoperirea financiară a proiectului și dacă mijloacele financiare sunt identificate și vor putea fi alocate în acest sens.</p> <p>În nota informativă autorul menționează doar faptul că „prin această modificare cei circa 5400 locuitori din satul Hîrbovăț vor simți susținerea și grija statului față de ei”, iar pentru realizarea noilor reglementări „se propune prevederea mijloacelor financiare în bugetul de stat pentru anul 2021”.</p>

Exemplul 5: Proiectul de lege privind acordarea unor facilități la achitarea taxei pentru folosirea drumurilor Republicii Moldova de către autovehiculele neînmatriculate în Republica Moldova (vinieta)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Prin proiect se propune acordarea unor facilități la achitarea taxei pentru folosirea drumurilor Republicii Moldova de către autovehiculele neînmatriculate în Republica Moldova. Astfel, se propune scutirea de la plata vinietai a posesorilor, persoane fizice, cetățeni ai Republicii Moldova, care intră în Republica Moldova cu autovehicule neînmatriculate în Republica Moldova care sunt clasificate la poziția tarifară 8703.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Deși proiectul la o primă vedere promovează interesul public manifestat prin acordarea unor înlesniri cetățenilor Republicii Moldova de neachitare a vinietai în cazul intrării în Republica Moldova cu autovehicule înmatriculate în alte state poziționate la categoria 8703 în perioada stabilită expres de textul legii, totuși, o analiză minuțioasă a impactului unor asemenea norme denotă că acestea sunt instituite doar pentru o categorie de persoane - cetățeni ai Republicii Moldova care intră pe teritoriul Republicii Moldova cu autovehicule clasificate la poziția tarifară 8703. Nu negăm necesitatea instituirii unor măsuri ce ar încuraja cetățenii Republicii Moldova de a veni în țară și de a aduce aportul său profesional și financiar în dezvoltarea economiei Republicii Moldova, însă, acordarea unor facilități doar pentru o categorie de cetățeni, posesori ai mijloacelor de transport clasificate la poziția tarifară 8703 riscă să determine o inechitate în raport cu alți cetățeni ai Republicii Moldova care intră pe teritoriul Republicii Moldova cu mijloace de transport clasificate la o altă categorie (spre exemplu poziția tarifară 8702, potrivit Nomenclurii combinate a mărfurilor, aprobată prin Legea nr.172/2014 incluzând aici vehiculele cu o capacitate mai mare de 10 persoane). Totodată, analizând subiectul scutirii propuse - cetățeni ai Republicii Moldova, reiese că cetățenii străini, posesori ai vehiculelor neînmatriculate în Republica Moldova la poziția 8703 vor fi în continuare impuși să achite vinieta, deși în unele cazuri aceștia sunt membri de familie cu cetățenii Republicii Moldova, instituidu-se o inechitate față de alte persoane utilizând același obiect al impunerii.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Lipsa sancțiunilor clare • Dezechilibru dintre încălcare și sancțiune • Prevederi discriminatorii <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Autorul proiectului menționează în nota informativă că „implementarea proiectului de lege va avea impact asupra încasărilor la bugetul de stat, însă acesta fiind nesemnificativ”. În nota informativă autorul aduce unele calcule privind mijloacele financiare vărsate în bugetul de stat din taxa pentru folosirea drumurilor Republicii Moldova de către autovehiculele neînmatriculate în Republica Moldova (vinieta) pentru perioadele propuse prin proiect.</p>

Exemplul 6: Proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea Legii nr. 397 din 16 octombrie 2003 privind finanțele publice locale (art. 5 și art. 11)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: În nota informativă se menționează că „prezentul proiect de lege are ca scop fortificarea autonomiei financiare a autorităților publice locale prin majorarea veniturilor disponibile ale acestora”.</p> <p>Totodată, se menționează că „făcând referință la datele execuției bugetare pentru anul 2019 se estimează că prezentul proiect va contribui la majorarea veniturilor autorităților publice locale cu estimativ 0,9 mld. lei prin redistribuirea acestora din cadrul bugetului de stat”.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune:</p> <ul style="list-style-type: none"> - atribuirea unei surse suplimentare de venituri pentru autoritățile publice locale de nivelul 1 formată din defalcările din impozitul pe venitul persoanelor juridice din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective; - atribuirea unei surse suplimentare de formare a Fondului de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale din contul defalcărilor din impozitul pe venitul persoanelor juridice din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective; - divizarea în cele două fonduri de echilibrare a bugetelor unităților administrativ-teritoriale de nivel 1 și 2 se va face prin aplicarea unui coeficient unic de 50 procente. <p>Fără a leza principiul autonomiei financiare și decizionale a autorităților publice locale, ținând cont că bugetele autorităților publice locale fac parte din bugetul public național, iar în acesta se regăsește și bugetul de stat, se impune o analiză vastă privind impactul normelor asupra formării și gestionării bugetului de stat. Or, în caz contrar există riscul unor constrângeri ce pot apărea la repartizarea mijloacelor financiare din bugetul de stat. În final, menționăm că proiectul urmează să fie corelat cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal, iar Parlamentul poate să supună votului proiectul prenotat doar după avizarea corespunzătoare a acestuia de către Guvern și manifestarea acceptului expres de asumare a executării bugetului public național și a politicii bugetar-fiscale aprobate.</p>	
Riscuri identificate:	Nu sunt
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prevederilor acestui proiect presupune modificarea modului de redistribuire a resurselor financiare-bugetare și nu necesită alocarea de resurse financiar-bugetare suplimentare”. Totodată, constatăm că nota informativă nu face nici o referință asupra faptului dacă prevederile proiectului vor afecta acumularea suficientă a mijloacelor financiare în bugetul de stat.</p>

Exemplul 7: *Proiect de lege pentru modificarea unor acte legislative (Codul fiscal nr. 1163/1997 - art. 103, art. 124, art. 345, Legea nr. 1380/1997 cu privire la tariful vamal - art. 28 și nota la anexa nr. 2, Codul vamal nr. 1149/2000 - art. 138)*

Autorul proiectului:	Ministerul Afacerilor Interne
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „proiectul de lege stabilește scutirea de taxe și plăți legate de intrarea/ieșirea din Republica Moldova a echipelor/modulelor internaționale, din cadrul Mecanismului protecției civile a Uniunii Europene sau altor state, pentru participare la exercițiile internaționale de management al situațiilor excepționale sau intervenții la lichidarea consecințelor situațiilor excepționale majore”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul promovează interesul public manifestat prin implementarea practicii internaționale de scutire de taxe de stat legate de intrarea și ieșirea din țară a tuturor participanților la exercițiile internaționale de management al consecințelor situațiilor excepționale, cât și la lichidarea consecințelor situațiilor excepționale majore. În acest sens sunt propuse modificări la Codul fiscal în partea ce ține de reglementarea scutirilor a taxei pe valoarea adăugată și a accizelor. La fel, sunt propuse modificări la Legea nr. 1380/1997 cu privire la tariful vamal și la Codul vamal. În ceea ce privește fundamentarea economico-financiară a proiectului, autorul menționează în nota informativă că „implementarea prezentului proiect nu va suporta cheltuieli financiare suplimentare din bugetul de stat”. Propunerea de completare a Codului vamal cu un caz concret în care se va efectua vămuirea simplificată urmează să fie reanalizată din considerentul că art. 138 conține norme juridice generale și impersonale pentru a putea fi aplicate tuturor subiecților de drept.
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității publice • Utilizarea neuniformă a termenilor Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează că „implementarea prezentului proiect nu va suporta cheltuieli financiare suplimentare din bugetul de stat”.

Exemplul 8: Proiect de lege privind modificarea unor acte normative (nr. 845/1992, Codul fiscal, nr. 93/1998, 221/2007, Codul contravențional, nr. 231/2010, nr. 160/2011, nr. 149/2012, nr. 179/2016, nr. 287/2017)

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului:	În nota informativă se menționează că „obiectivul general al proiectului legii este facilitarea dezvoltării antreprenorului independent prin îmbunătățirea cadrului de reglementare, transparentizarea și disciplinarea activității de întreprinzător, susținerea, în cadrul programelor de stat, a dezvoltării afacerii, cu migrarea ulterioară a acestora către forme tradiționale de antreprenoriat – întreprinderi (societăți comerciale, în sensul Codului civil)”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	<p>Proiectul promovează, pe de o parte, interesul public manifestat prin „facilitarea dezvoltării antreprenorului independent prin îmbunătățirea cadrului de reglementare”, iar pe de altă parte, proiectul poate fi calificat ca o acțiune de tergiversare în continuare de trecere către o formă tradițională de antreprenoriat, cu toate că autorul însuși menționează în nota informativă că obiectivul general al proiectului constă în „migrarea către forme tradiționale de antreprenoriat”. În acest sens, nu se pot constata care ar fi acele avantaje acordate de stat care ar facilita și ar încuraja antreprenorii independenți de a trece (ulterior aprobării proiectului legii) la o formă tradițională de antreprenoriat. La fel, se menționează că „un aspect important în cadrul acestui proiect este modernizarea legislației pe patentă, pentru a oferi micilor antreprenori avantajele reformelor regulatorii implementate prin alte acte normative, față de care legislația pe patentă a rămas mult în urmă”.</p> <p>Principalele prevederi din proiect se referă la:</p> <ul style="list-style-type: none"> - excluderea obligației privind ținerea contabilității; - diminuarea sancțiunilor fiscale și contravenționale pentru patentari și activitatea independentă; - includerea suportului din partea statului la dezvoltarea afacerilor pentru patentari și activitatea independentă; - moratoriu pe 2 ani la controalele fiscale în cazul trecerii de la patentă la activitate independentă; <p>Considerăm că domeniul desfășurării activității de întreprinzător necesită reforme foarte clare, transparente și ce e mai important, ca acestea să fie hotărâte. Reformele urmează să se desfășoare printr-un proces participativ, transparent, cu implicarea tuturor autorităților statului cu atribuții în domeniu și societății civile.</p> <p>Reieșind din cele expuse în acest compartiment, ne vom limita a reține atenția autorului în special asupra faptului că normele nu dispun de o acoperire justificativă prin prisma unei viziuni strategice a statului în domeniul activității de întreprinzător.</p>
Riscuri identificate:	Centrul Național Anticorupție nu se expune asupra oportunității politicilor economice în domeniu, însă, atrage atenția asupra unor aspecte din punct de vedere al eficienței acțiunilor și al proporționalității impactului real în societate, reieșind și din faptul că, în special, activitatea sub formă de patentă, în unele cazuri, constituie o „pârghie legală” de evaziune fiscală cu riscul comiterii manifestărilor de corupție.
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „proiectul nu comportă cheltuieli suplimentare. Beneficiile potențiale cuprind economiile datorate implementării ghișeului unic, asistența și non-financiară în cadrul programelor viitoare de stat privind susținerea dezvoltării, depășirea riscurilor legate de interzicerea comerțului pe patentă din ianuarie 2023 și migrarea antreprenorilor independenți către întreprinderi ca formă de antreprenoriat”. Cel mai important aspect este însă este ca pentru acest act normativ costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acesteia putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun intervierea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.</p>

Exemplul 9: Proiect de lege de hotărâre a Guvernului cu privire la modificarea Listei agenților economici cu drept de prelungire a termenului de plată a TVA și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate pentru fabricarea în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 359/2014 (SRL Bas STEEL Profile și Î.M. „Vinia Traian” SRL)

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului:	<i>Proiectul prevede modificarea Listei agenților economici care au dreptul de prelungire a termenului de plată a TVA și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate pentru fabricarea în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 359/2014, și anume, completarea Listei cu două companii SRL „BAS STEEL PROFILE” și ÎM „Vinia Traian” SA.</i>
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	În nota informativă se menționează că „potrivit procesului-verbal nr. 21 din 27.07.2020 al Comisiei interministeriale, agenții economici au prezentat documentele în conformitate cu pct. 15 al Regulamentului cu privire la modul de prelungire a termenului de plată a taxei pe valoare adăugată și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 146/2014 și înțunesc în totalitate condițiile expuse în pct. 14 al acestuia (sunt producători de mărfuri destinate exportului și dispun de capacități de producție necesare fabricării acestora, ciclul de producere a mărfurilor nu depășește 180 de zile și nu au datorii față de bugetul public național)”. Astfel, mecanismul de monitorizare și control urmează să fie bine determinat pentru a considera că scopul proiectului este în interes public. În caz contrar, există riscul producerii de mărfuri și servicii care nu vor fi predestinate exportului.
Riscuri identificate:	Deși în proiect nu au fost identificați factori de risc care să genereze apariția riscurilor de corupție, interesul public va fi asigurat în cazul monitorizării eficiente de către autoritățile statului a procesului tehnologic de producere de către aceste întreprinderi și dacă, într-adevăr, cerința de fabricare în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului este respectată.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează că „realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli bugetare și nebugetare”.

Exemplul 10: Proiect de lege privind importul unui bun (Comunității Religioase Mănăstirea „Nașterea Domnului” din s. Zăbriceni, r. Edineț, - un clopot, procurat de la OOO „ITALMAS”, companie cu sediul înregistrat la adresa: Federația Rusă, reg. Iaroslavl, or. Tutaev, str. Osipenko, nr. 4-A)

Autorul proiectului:	Parlamentul RM
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, proiectul de lege înaintat urmare adresării Comunității Religioase Mănăstirea cu Hramul „Nașterea Domnului” din s. Zăbriceni, r-nul Edineț, este destinat introducerii și plasării sub regim vamal de import a unui clopot procurat din Federația Rusă, de la OOO „ITALMAS”, cu scutirea de la plata taxei vamale, taxei pentru efectuarea procedurilor vamale și taxei pe valoare adăugată, fără drept de deducere.	
REA și expertul CNA:	Daniela Carbuni, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul promovează interesele Comunității Religioase Mănăstirea cu Hramul „Nașterea Domnului” din s. Zăbriceni, r-nul Edineț, prin achiziționarea și plasarea sub regim vamal de import a unui clopot pentru realizarea procesiunilor religioase și scutirea de la plata taxei vamale, taxei pentru efectuarea procedurilor vamale și taxei pe valoare adăugată, fără drept de deducere. Urmare examinării proiectului considerăm că promovarea intereselor menționate supra nu sunt în detrimentul interesului public. Astfel, urmare expertizei s-a stabilit că relațiile sociale pe care urmărește să le reglementeze proiectul sunt deja reglementate prin Hotărârea Guvernului nr. 977/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de acordare a facilităților fiscale și vamale la importul obiectelor de cult și a Listei beneficiarilor de facilități fiscale și vamale la importul obiectelor de cult, iar aprobarea proiectului înaintat va genera concurența normelor de drept și aplicarea ineficientă a actelor normative. În concluzie, considerăm oportună retragerea proiectului de lege și conformarea Comunității Religioase la prevederile actelor normative în vigoare ce reglementează acordarea facilităților fiscale și vamale la importul obiectelor de cult.	
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Prevederi discriminatorii Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Implementarea prevederilor proiectului nu necesită cheltuieli financiare suplimentare.

Exemplul 11: Proiect de lege pentru modificarea art. 74 din Codul funciar nr. 828/1991

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, proiectul are drept scop modificarea art. 74 din Codul funciar nr. 828 din 25.12.1991, prin completarea listei tipurilor de lucrări (instalarea centralelor electrice care produc energie din surse regenerabile de energie și obiectelor energetice) pentru executarea cărora autoritățile administrației publice locale, cu acordul deținătorilor de terenuri, aprobă retragerea temporară a unor terenuri din circuitul agricol sau silvic.	
REA și expertul CNA:	Daniela Carbuni, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul promovează interesele beneficiarului instalării centralei electrice care produce energie din surse regenerabile de energie prin scutirea acestuia de plata prețului normativ și compensării pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, precum și din circuitul agricol, și de atribuire a lor la alte categorii de terenuri. Interesul promovat nu contravine interesului public în măsura în care vor fi înlăturate riscurile identificate în raport. Autorul proiectului argumentează promovarea modificărilor art. 74 din Codul funciar prin necesitatea implementării Planului Național de acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile pentru anii 2013 - 2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1073/2013, și Strategiei energetice aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 102/2013, a cărui obiectiv este majorarea capacităților de generare a energiei electrice din surse regenerabile. Totuși, argumentarea cu privire la necesitatea utilizării sintagmei „obiecte electrice” lipsește, iar având în vedere spectrul larg al noțiunii definite în art. 3 al Legii nr. 174/2017 poate oferi premisa interpretării abuzive a normei.	
Riscuri identificate:	<p>În cadrul proiectului expertizat au fost identificați factori de risc, precum: utilizarea neuniformă a termenilor, formularea ambiguă care admite interpretări abuzive, concurența normelor de drept.</p> <p>Prin urmare, pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, inclusiv în scopul diminuării nivelului de coruptibilitate, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none">• Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive• Utilizarea neuniformă a termenilor• Concurența normelor de drept• Promovarea intereselor contrar interesului public <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none">• Generale• Încurajarea sau facilitarea actelor de:<ul style="list-style-type: none">- conflict de interese și/sau favoritism- utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Implementarea prevederilor proiectului nu necesită cheltuieli financiare suplimentare.

Exemplul 12: Proiect de lege privind importul unor autovehicule (6 autovehicule acordate cu titlu gratuit (donație) Ministerului Apărării de către Ambasada SUA în Republica Moldova)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Ambasada Statelor Unite al Americii în Republica Moldova a propus Ministerului Apărării cu titlu gratuit (donație) 6 unități de tehnică auto cu destinație civilă (aflate pe teritoriul ambasadei în regimul vamal de admitere temporară), care depășesc vârsta legal admisă pentru introducere în țară. În acest sens a fost elaborat prezentul proiect de lege în vederea permiterii Ministerului Apărării de a introduce în țară, prin derogare de la prevederile Codului vamal, Codului fiscal și a Legii cu privire la tariful vamal, a autovehiculelor în cauză, cu scutire de plata drepturilor de import și fără drept de înstrăinare”.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se urmărește susținerea Ministerului Apărării prin facilitarea importului a 6 autovehicule care sunt donate de către Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova. Într-o altă ordine de idei, menționăm că o astfel de practică, a scutirilor de plata drepturilor de import și de exceptare a prohibiției importului vehiculelor cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani, poate genera o discriminare a altor subiecți aflați într-o situație juridică similară, dar care se conformează legislației naționale. În acest sens, se poate menționa că proiectul promovează o excepție de la regula generală de achitare a taxelor legal instituite conform procedurilor în vigoare și interzicerea importului mijloacelor de transport auto cu termenul de exploatare de peste 10 ani. Acest fapt instituie un precedent judiciar periculos, determinând o inechitate în privința contribuabililor, fapt ce va impulsiona înaintarea solicitărilor de acest gen. Proiectul va crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți de drept. Astfel, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.</p>	
Riscuri identificate:	Nu au fost identificate
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În mod direct, implementarea proiectului nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul</p> <p>de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru 6 mijloace de transport va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.</p>

Exemplul 13: Proiect de lege privind importul unor mijloace de transport (Primăria mun. Chișinău, Î.M. „Regia Transport Electric Chișinău” - importul a 25 troleibuze)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Prezentul proiect de lege a fost elaborat ca urmare a solicitării parvenite din partea Primăriei municipiului Chișinău în vederea elaborării unei legi speciale, privind împuternicirea Î.M. „Regia transport electric Chișinău” de a introduce și plasa sub regim vamal de import a 25 de troleibuze (potrivit anexei), clasificate la poziția tarifară 8702, cu scutirea de la plata drepturilor de import”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: 2008, de către Primăria municipiului Chișinău cu scutirea de plata drepturilor de import, beneficiar final fiind Întreprinderea Municipală „Regia transport electric Chișinău”. În pofida promovării interesului public de susținere a Întreprinderii Municipale „Regia transport electric Chișinău” prin facilitarea Primăriei Chișinău de a importa 25 de troleibuze procurate în cadrul unei licitații organizate de Primăria orașului Riga, Republica Letonia, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import și prohibiția importului autovehiculelor cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani. Se accentuează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul poate crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți de drept. Astfel, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.	
Riscuri identificate:	La moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese și reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În mod direct, implementarea proiectului nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru 25 de troleibuze va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat. În mod direct, implementarea proiectului nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru 25 mijloace de transport va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.

Exemplul 14: Proiect de privind importul unui vehicul (Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne, vehicul de intervenție tip 4B, marca AUDI nr. șasiu WAUZZZ4BX5N021443)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Scopul proiectului nu este menționat în nota informativă, însă poate fi dedus faptul că scopul acestuia este de a scuti Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne de impozitele referitoare la importul unui autovehicul.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune, cu titlu de excepție, importul unui vehicul de intervenție, anul primei înmatriculări 2005, cu scutirea de plata drepturilor de import în beneficiul. Vehiculul de intervenție este acordat cu titlu gratuit de către Consiliul Județean Bistrița-Năsăud, România și nu va putea fi înstrăinat de beneficiar. În pofida promovării interesului public de susținere a administrației publice, prin facilitarea importului mijlocului de transport, care este expediat gratuit din România, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import și prohibiția importului autovehiculelor cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani. Se accentuează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul va crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți de drept. În acest context, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.	
Riscuri identificate:	Totodată, atragem atenția legiuitorului asupra faptului că la moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese care să prevadă reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse.
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru un mijloc de transport va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.

Exemplul 15: Proiect de privind importul unui autovehicul (Primăria Slobozia Mare, raionul Cahul - mijloc de transport Ford Transit cu numărul șasiului WFOPXXBDFP3Y06843)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Scopul proiectului nu este menționat în nota informativă, însă poate fi dedus că scopul acestuia este de a scuti administrația publică locală a satului Slobozia Mare din raionul Cahul de impozitele referitoare la importul unui autovehicul.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune, cu titlu de excepție, importul unui mijloc de transport, anul fabricării 2003, cu scutirea de plata drepturilor de import în beneficiul Primăriei Slobozia Mare, raionul Cahul. Autovehiculul este acordat cu titlu gratuit de către Comunitatea Comunelor Terres de Saone din Franța și nu va putea fi înstrăinat de beneficiar. În pofida promovării interesului public de susținere a administrației publice locale a satului Slobozia Mare din raionul Cahul, prin facilitarea importului mijlocului de transport, care este expediat gratuit din Franța, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import și prohibiția importului autovehiculelor cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani. Se accentuează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul va crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți. Totodată, atragem atenția legiuitorului asupra faptului că la moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese care să prevadă reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse de drept.	
Riscuri identificate:	
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Conform art. 30 lit.e) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, nota informativă trebuie să conțină „e) fundamentarea economico-financiară”. În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat.

Exemplul 16: Proiect de privind cu privire la importul unor autovehicule (Instituția Publică Centrul de Excelență în Transporturi din orașul Chișinău)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Scopul proiectului nu este menționat în nota informativă, însă poate fi dedus că scopul acestuia este de a scuti Centrul de excelență în transporturi de impozitele referitoare la importul a 6 autovehicule.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune, cu titlu de excepție, importul a 6 mijloace de transport, anul fabricării acestora fiind cuprins în perioada 1994 - 2011, cu scutirea de plata drepturilor de import în beneficiul Centrului de excelență în transporturi din mun. Chișinău, precum și fără înmatricularea în baza de date a Agenției Servicii Publice. În pofida promovării interesului public de susținere a activității Centrului de excelență în transporturi, prin facilitarea importului mijloacelor de transport, care sunt donate de o instituție de învățământ din Franța, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import și prohibiția importului autovehiculelor cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani. Se reliefează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul va crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți de drept. În acest context, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru 6 mijloace de transport va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.

Exemplul 17: Proiect de privind scutirea de taxa vamală, taxa pentru efectuarea procedurilor vamale și de taxa pe valoarea adăugată, fără drept de deducere, a mărfurilor și serviciilor importate și/sau livrate pentru construcția Complexului Sportiv „V. Mumjiev” în mun. Comrat, UTA Găgăuzia

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune, cu titlu de excepție, importul și/sau livrarea a 487 categorii de mărfuri și a 18 categorii de servicii, cu scutirea de plata drepturilor de import în beneficiul filialei întreprinderii nerezidente „Demars İnşaat Turizm Ticaraet Limited Şirketi”, Ankara, sucursala Comrat. Mărfurile și serviciile menționate în proiect urmează a fi utilizate pentru construcția Complexului Sportiv „V. Mumjiev” în mun. Comrat, UTA Găgăuzia, având în vedere faptul că acest proiect este finanțat în întregime de către autoritățile publice din Turcia.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Categoriile de servicii, cu scutirea de plata drepturilor de import în beneficiul filialei întreprinderii nerezidente „Demars İnşaat Turizm Ticaraet Limited Şirketi”, Ankara, sucursala Comrat. Mărfurile și serviciile menționate în proiect urmează a fi utilizate pentru construcția Complexului Sportiv „V. Mumjiev” în mun. Comrat, UTA Găgăuzia, având în vedere faptul că acest proiect este finanțat în întregime de către autoritățile publice din Turcia. În pofida promovării interesului public de dezvoltare a culturii în regiune, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import. Se accentuează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul va crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți de drept. În acest context, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.</p>	
Riscuri identificate:	Atragem atenția legiuitorului asupra faptului că la moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese care să prevadă reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru o multitudine de mărfuri și servicii va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.</p>

Exemplul 18: Proiect cu privire la importul unor bunuri (import material lemnos de către Asociația Obștească „Lărgenii de Pretutindeni” pentru Comunitatea Religioasă Biserica cu Hramul Sf.Treime, s.Larga r-nul Briceni)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Acest proiect de lege este înaintat ca urmare a adresării comune a Primăriei comunei Larga, r-nul Briceni, Asociației Obșteti „Lărgenii de Pretutindeni” și a Preotului Paroh Dumitru Eșanu Comunitatea Religioasă Biserica cu Hramul Sf. Treime din localitatea nominalizată, în vederea scutirii de drepturi de import a materiei lemnoase ce va fi utilizată la repararea și restaurarea Bisericii de lemn „Sfânta Treime” din comuna Larga, r-nul Briceni, obiectiv aflat în proprietatea statului, dar în posesia Mitropoliei Moldovei, Comunitatea Religioasă Biserica cu Hramul Sf. Treime din localitatea Larga, r-nul Briceni, c.f. 31434326. Biserica de lemn „Sfânta Treime” din comuna Larga este înregistrată în Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de Stat sub nr. 127”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune, cu titlu de excepție, Asociației Obșteti „Lărgenii de Pretutindeni”, importul a mai multor materiale lemnoase procurate din Ucraina cu scopul donării acestora Comunității religioase Biserica cu hramul Sfânta Treime din satul Larga, raionul Briceni. În proiect au fost identificați factori de risc cum sunt: formulare ambiguă care admite interpretări abuzive, lacună de drept și ambiguitatea procedurilor administrative. Acești factori vizează stabilirea în proiect a unei derogări de la Codul fiscal, Codul vamal și Legea cu privire la tariful vamal expusă într-o formulare generală, lipsită de claritate și previzibilitate. Nota informativă are un conținut sumar, iar parțial nu corespunde prevederilor proiectului. Referitor la scutirea de plata drepturilor de import, comunicăm că în pofida promovării interesului public de dezvoltare a culturii în regiune, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import. Se accentuează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul va crea bază legală de solicitare a scutiților de acest fel și de către alți subiecți de drept. În acest context, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - depășire a atribuțiilor de serviciu - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare - abuz de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru o multitudine de mărfuri și servicii va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.

Exemplul 19: Proiect privind importul unui mijloc de transport (model BMC, marca Probus/215SCB, număr de identificare NMC215RKDL700186, anul fabricării 2006)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Proiectul de lege privind importul unui mijloc de transport este elaborat în scopul susținerii proiectelor de asistență socială și de pretestare a serviciilor de interes public local în mod continuu, fiind organizate de administrația publică pentru a satisface necesitățile cetățenilor”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul de lege examinat prevede excepții de la prevederile Codului Fiscal, Codului Vamal și Legii cu privire la tariful vamal pentru a importa un mijloc de transport auto cu scutirea de plata drepturilor de import și exceptarea de la prohibiția importului mijloacelor de transport cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani. Pe această cale atragem atenția legiuitorului asupra faptului că la moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese care să prevadă reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse. În acest context, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.	
Riscuri identificate:	Totodată, atragem atenția legiuitorului asupra faptului că la moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese care să prevadă reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru o multitudine de mărfuri și servicii va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.

Exemplul 20: Proiect privind importul unui vehicul (vehicul marca FIAT DUCATO, nr. de identificare ZFA25000001476412, culoare Galben, anul fabricării 2008, acordat cu titlul gratuit de către consiliul Horia, jud. Constanța, România)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Scopul proiectului nu este menționat în nota informativă, însă poate fi dedus faptul că scopul acestuia este de a scuti Primăria comunei Ucrainca, raionul Căușeni, de impozitele referitoare la importul unui autovehicul.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune, cu titlu de excepție, importul unui mijloc de transport, anul fabricării 2008, cu scutirea de plata drepturilor de import în beneficiul Primăriei comunei Ucrainca, raionul Căușeni. Autovehiculul este acordat cu titlu gratuit de către Consiliul local Horia, România, și nu va putea fi înstrăinat de beneficiar. În pofida promovării interesului public de susținere a administrației publice locale a comunei Ucrainca din raionul Căușeni, prin facilitarea importului mijlocului de transport, care este expediat gratuit din România, totuși proiectele de acest gen tind să impulsioneze subiecții de drept în nerespectarea cadrului legal în ceea ce privește achitarea drepturilor de import și prohibiția importului autovehiculelor cu termenul de exploatare mai mare de 10 ani. Se accentuează intenția ca, prin căi legale, să se eludeze aplicarea cadrului legal general. În acest sens, proiectul va crea bază legală de solicitare a scutirilor de acest fel și de către alți subiecți de drept. În acest context, legiuitorul urmează să examineze minuțios și să trateze în condiții de egalitate și obiectivitate fiecare subiect de drept aflat în aceeași situație juridică, iar promovarea proiectului să fie analizată din perspectiva asigurării interesului public general.	
Riscuri identificate:	Totodată, atragem atenția legiuitorului asupra faptului că la moment cadrul legal național este lacunar și nu conține norme exprese care să prevadă reguli clare, transparente care să reglementeze modalitatea de solicitare a unor astfel de facilități, precum și asigurarea verificării post-introducere în țară a condițiilor de utilizare a bunurilor introduse.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat. Proiectul, însă, are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat. Scutirea de la plata drepturilor de import pentru o multitudine de mărfuri și servicii va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat.

Exemplu 21: Proiect privind modificarea unor acte legislative (Codul fiscal, art. 24 din Legea nr. 1164/1997, Legea nr. 1380/1997, Legea nr. 1417/1997, etc - politica fiscală și vamală pe anul 2020)

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Scopul proiectului de lege este asigurarea unor condiții clare, echitabile și competitive de dezvoltare a mediului de afaceri, edificarea veniturilor proprii prin asigurarea nivelului de finanțare, asigurarea redistribuirii corecte a veniturilor și solidaritatea socială, îmbunătățirea și simplificarea mecanismelor fiscale naționale, precum și asigurarea echității și stabilității fiscale”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciu, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune modificarea a 13 legi, care reflectă politica fiscală și vamală. Astfel, prin proiect se identifică noi surse de venit la bugetul de stat, cum ar fi: activitatea persoanelor fizice care colectează produse agricole și obiecte ale regnului vegetal; activitatea nerezidenților ce desfășoară activitate de întreprinzător fără deținerea formei organizatorico-juridice în Republica Moldova ce prestează servicii prin intermediul rețelelor electronice și obțin venituri de la persoanele fizice rezidente ale Republicii Moldova; se extinde baza impozabilă a accizei aplicată autoturismelor de lux importate etc. Totodată, unele activități sunt scutite de la impozitare cum ar fi: scutirea de impozit pe venit a asociațiilor de coproprietari în condominiu; scutirea de impozit a dobânzilor persoanelor fizice de la depozitele bancare, până la 01.01.2021; scutirea de TVA la importul mărfurilor destinate pentru producerea tractoarelor și tehnicii agricole etc. În textul proiectului au fost identificate unele inadvertențe care diminuează calitatea actului normativ și creează neclaritate la implementarea proiectului, fapt ce determină apariția situațiilor de lezare a interesului public prin comportamente abuzive, discreționare. Prin proiect se propune o derogare, în adresa secretarilor de stat, de la regula potrivit căreia demnitarul nu este în drept să desfășoare orice altă activitate remunerată, cu excepția activităților didactice și științifice. Această prevedere constituie un factor de risc, generând riscuri de conflict de interese, influențe necorespunzătoare etc. În acest context, nota informativă nu descrie condițiile care au impus excluderea unei asemenea incompatibilități pentru secretarii de stat.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Norme de trimitere defectuoase <p>Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții excesive, improprii sau contrare statutului entității/persoanei private • Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor • Promovarea intereselor contrar interesului public <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - trafic de influență - conflict de interese și/sau favoritism - îmbogățire ilicită - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Potrivit datelor din nota informativă „Implementarea proiectului nu necesită alocarea unor mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat. În același timp, se preconizează ca în urma implementării normelor menționate vor pierde venituri adiționale în sumă de 180 mln. lei”.

Exemplul 22: Proiect cu privire la modificarea unor acte normative (Codul fiscal nr. 1163/1997 – art. 103; Legea nr. 1380/1997 cu privire la tariful vamal – art.28)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, „Prezentul proiect de lege prevede modificarea articolului 103 alin. (1) din Codul Fiscal nr. 1163/1997 și Legii nr. 1380/1997 cu privire la tariful vamal în vederea susținerii și asigurării activităților Comitetului Național Olimpic și Sportiv și a federațiilor sportive din Republica Moldova, în special în partea elaborării și realizării programelor de pregătire și de participare a loturilor naționale la competițiile internaționale”. De asemenea, autorii mai notează următoarele: „Luând în considerare că federațiile sportive naționale și Comitetul Național Olimpic și Sportiv sunt asociații obștești non-profit obiectivul lor de bază fiind reprezentarea Republicii Moldova pe arena sportivă internațională, considerăm imperios necesar scutirea de taxa vamală pentru import și taxa de valoare adăugată (TVA) pentru utilajul, echipamentul și inventarul sportiv procurat fără drept de comercializare, doar în vederea realizării scopurilor și obiectivelor legale și statutare, inclusiv de pregătire și participare a sportivilor la competiții naționale și internaționale”.</i>
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se propune modificarea Codului fiscal și a Legii cu privire la tariful vamal. Astfel, spre deosebire de reglementările în vigoare care scutesc de taxă vamală și de TVA fără drept de deducere doar bunurile primite ca donații de Comitetul Național Olimpic și de federațiile sportive naționale de profil de la Comitetul Internațional Olimpic, de la federațiile sportive europene și internaționale de profil pentru pregătirea sportivilor de performanță și promovarea mișcării olimpice, fără drept de comercializare, prin proiect se propune ca aceste scutiri să se extindă asupra tuturor bunurilor Comitetului Național Olimpic și federațiilor sportive naționale, care sunt destinate nemijlocit realizării atribuțiilor stabilite de lege și a obiectivelor statutare, fără drept de comercializare. În concluzie, pentru susținerea mai argumentată a proiectului, se recomandă completarea notei informative cu date privind fundamentarea economico-financiară și obținerea avizelor de la entitățile publice de resort.
Riscuri identificate:	Deși nu au fost identificați factori de risc, s-a constatat caracterul lacunar al notei informative la compartimentul dedicat fundamentării economico-financiare. De asemenea, urmare a efectuării expertizei s-a remarcat necesitatea avizării proiectului de către Consiliul Concurenței și obținerea acceptului Guvernului pentru promovarea în continuare a proiectului.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În conformitate cu datele de la compartimentul 4 al notei informative „Realizarea proiectului dat nu implică alocarea cheltuielilor financiare publice suplimentare”. Limitându-se la această mențiune, în notă nu este nominalizat și nici analizat alt efect al proiectului, și anume scăderea veniturilor la bugetul public. Scutirea Comitetului Național Olimpic și Sportiv și a federațiilor sportive naționale de taxele vamale și de TVA pentru anumite bunuri va avea drept efect diminuarea încasărilor la bugetul de stat. În acest sens, menționăm că nota informativă este lacunară la aspectul privind suma mijloacelor financiare de care bugetul de stat va fi lipsit ca urmare a implementării proiectului și eventualul impact asupra bugetului.

Exemplul 23: Proiect cu privire la modificarea și completarea Codului fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997 (art. 283)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, „Prin prezentul proiect de lege se propune ca persoanele de vârstă pensionară, beneficiare de pensie minimă, să fie scutite de impozitul pe bunuri imobiliare de toate tipurile”. De asemenea, în notă se mai menționează că „Finalitățile proiectului sunt canalizate și centrate pe asigurarea unui trai decent puținelor persoane ajunse la vârsta de pensionare, aflate la limita existenței. Autorii proiectului consideră imperios necesar să se intervină cu aceste scutiri, în special în privința persoanelor beneficiare de pensie minimă, din rațiuni de respect și echitate față de aceste persoane, care și-au asigurat din timp condiția avută la bătrânețe, cu îndeplinirea stagiului de cotizare complet și cărora li se cuvine să le fie asigurată perioada de pensionare așa încât să nu se afle în pragul sărăciei”.</i>
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune ca persoanele de vârstă pensionară, beneficiare de pensie minimă, să fie scutite de impozitul pe toate bunurile imobiliare. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Nota informativă expune analiza realizată, într-un mod îngust, doar cu privire la categoriile de persoane care sunt vizate expres de proiect. Astfel, în notă nu se descriu toate implicațiile prevederilor proiectului, cum ar fi spre exemplu: efectele proiectului asupra bugetelor locale; efectele proiectului în privința persoanelor pensionate care au mărimea pensiei mai mică decât pensia minimă ș.a. Prin urmare, nota este lacunară, deoarece informațiile prezentate nu reflectă prevederile proiectului din punct de vedere multiaspectual și nu distinge eventualele efecte secundare, drept pentru care se recomandă complinirea notei cu informații mai ample.
Riscuri identificate:	Deși nu au fost identificați factori de risc, s-a constatat caracterul lacunar al notei informative. Respectiv, se recomandă completarea notei cu informații despre efectele proiectului asupra bugetelor locale, efectele proiectului în privința persoanelor pensionate care au mărimea pensiei mai mică decât pensia minimă etc., precum și despre corespunderea prevederilor proiectului cu politicile bugetar-fiscale.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Având în vedere natura relațiilor sociale reglementate de proiect, implementarea acestuia nu presupune alocarea mijloacelor financiare de la bugetul de stat, însă presupune că anumite sume de bani din impozitul pentru bunurile imobile nu vor fi vărsate în bugetele locale. Potrivit art. 5 alin. (1) pct. lit. a) din Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale, impozitul pe bunurile imobiliare constituie venit la bugetele satelor, comunelor, orașelor și municipiilor. În acest context, în nota informativă nu este expusă analiza privind sumele estimate de care vor fi lipsite begetele locale și impactul economico-financiar asupra acestor bugete. De asemenea, reglementând un beneficiu în adresa unei categorii de persoane pensionate beneficiare de pensie minimă pentru limită de vârstă, în notă nu se regăsește cuantificarea estimativă a acestui beneficiu și numărul de persoane care ar beneficia de el. Totodată, nota nu face referință dacă promovarea proiectului este corelată cu politicile statului în domeniul bugetar-fiscal. Astfel, potrivit art.131 alin.(4) din Constituție „Orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern”. În acest sens, Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 6 din 13.03.2014 a stabilit că „legiuitorul constituant a urmărit necesitatea obținerii acceptului obligatoriu al Guvernului în privința oricăror propuneri legislative sau amendamente care implică majorarea sau reducerea veniturilor, cheltuielilor sau împrumuturilor”.

Exemplul 24: Proiect pentru modificarea Codului fiscal nr. 1163/1997 (se completează cu art. 101/6 Restituirea TVA pentru livrările prevăzute în Capitolul 10. Taxarea inversă cu TVA)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Proiectul de lege are ca obiect de reglementare completarea titlului III al Codului fiscal cu art. 1066 prin extinderea mecanismului existent de restituire a TVA cu procedura restituirii TVA pentru subiecții impozabili, care sunt înregistrați în calitate de plătitori de TVA și au efectuat livrări de produse conform „Capitolului 10. TAXAREA INVERSĂ CU TVA”, vizat în inițiativa legislativă nr. 277 din 26.06.2020, inițiativă care presupune completarea Titlului III din Codul fiscal cu acest capitol”. De asemenea, în notă se mai menționează că „Obiectivul modificării propuse în acest proiect de lege este susținerea producătorilor agricoli, pentru care un avantaj va fi suplینirea fluxului de mijloace financiare din contul restituirii TVA-ului acumulat din procurări”.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune completarea Codului fiscal cu un nou articol care prevede dreptul și procedura de restituire a TVA pentru produsele supuse regimului taxării inverse. Potrivit proiectului, restituirea TVA se efectuează în modul stabilit de Guvern, iar suma pasibilă restituirii nu poate fi mai mare decât suma TVA achitată pentru produsele ce țin de livrările efectuate conform regimului taxării inverse cu TVA. Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și este în conformitate cu interesul public.</p>	
Riscuri identificate:	Proiectul în redacția parvenită la efectuarea expertizei anticorupție nu conține factori de risc care să genereze riscuri de corupție.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Conform art. 30 lit.e) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, nota informativă trebuie să conțină „e) fundamentarea economico-financiară”. Potrivit datelor din compartimentul 5 al notei informative, „Ministerul Finanțelor va estima cheltuielile bugetare necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ”.</p>

Exemplul 25: Proiect cu privire la completarea Legii nr.1163-XIII din 24.04.1997, Codul fiscal al Republicii Moldova (art.96 lit.b)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „În urma modificărilor propuse, competitivitatea produselor autohtone, precum ar fi: semințele de in, tutunuri brute sau neprelucrate, deșeuri de tutun, migdale, alunele, muștarul, va crește semnificativ, fiind posibilă diminuarea prețului de vânzare a acestora cu minim 10%”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune, începând cu data de 01.01.2020, stabilirea cotei reduse a TVA de 8% pentru un șir de mărfuri. Condiția pentru aplicarea cotei reduse a TVA pentru mărfurile menționate în proiect, este ca acestea să fie de producere autohtonă. Nota informativă este lacunară în privința argumentării necesității reducerii cotei TVA pentru produsele care fac parte din categoria „tutunuri brute sau neprelucrate; deșeuri de tutun”. De asemenea, nota nu conține date referitoare impactul financiar al proiectului asupra bugetului de stat. Prin urmare, pentru promovarea argumentată a proiectului este necesară completarea notei informative prin prisma aspectelor menționate în prezentul Raport de expertiză anticorupție.	
Riscuri identificate:	
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Având în vedere specificul relațiilor sociale reglementate de proiect, implementarea acestuia nu presupune alocarea mijloacelor financiare suplimentare de la bugetul de stat. Dimpotrivă, implementarea proiectului presupune reducerea unor venituri la bugetul de stat ca urmare a reducerii cotei TVA pentru unele mărfuri de producere autohtonă. În acest sens, nota informativă nu conține date referitoare impactul financiar al proiectului asupra bugetului de stat.

Exemplul 26: Proiect pentru modificarea unor acte legislative (Legea nr. 1216/1992, nr. 271/2003)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Din nota informativă poate fi dedus că proiectul are drept scop instituirea anumitor reduceri de la plățile pentru serviciile notariale.	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiuță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune instituirea, nejustificată, a reducerii de la plata pentru eliberarea certificatelor de moștenire pentru moștenitorii de clasa I și pentru soțul supraviețuitor. Proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative (Legea nr. 1216/1992; Legea nr. 271/2003) este promovat de către un grup de deputați în Parlament, în scopul instituirii reducerii de la plata pentru eliberarea certificatelor de moștenire pentru moștenitorii de clasa I și pentru soțul supraviețuitor. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Aparent, prevederile proiectului promovează interesele anumitor categorii de persoane: pensionari, persoane cu dizabilități, moștenitori de clasa I, soțul supraviețuitor, care urmează să se bucure de scutirea de taxa de stat pentru îndeplinirea actelor notariale sau reducerea plăților pentru eliberarea certificatului de moștenitor. Totodată, normele proiectului vin în detrimentul intereselor notarilor, subminând activitatea acestora, prin reducerea veniturilor încasate pentru serviciile prestate și, respectiv, acordând activității notariale un caracter impracticabil. În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - conflicte ale normelor; - cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/obligații excesive; - derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor; - norme irealizabile. 	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/Obligații excesive • Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Prin urmare, menționăm că nota informativă nu conține informații concludente și pertinente, care să argumenteze posibilitatea prestării, de către notar, a serviciilor notariale, plata cărora se propune a fi redusă cu 50% pentru anumite categorii de beneficiari. Aceasta presupune faptul că, toate cheltuielile aferente executării serviciilor notariale prenotate, urmează a fi acoperite din contul notarului. Subsidiar, specificăm norma de la art.8 alin.(2) lit.b) din Legea nr.246/2018, potrivit căreia: „Notarul poate refuza întocmirea unui act notarial sau îndeplinirea unei acțiuni solicitate de parte dacă nu sunt achitate taxele și plățile stabilite, precum și nu sunt suportate toate cheltuielile necesare pentru întocmirea actului notarial sau îndeplinirea acțiunii notariale”.</p>

Exemplul 27: Proiect cu privire la importul unui bun conform necesităților IP Institutul de Cercetări pentru Culturile de Cîmp „Selecția”

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: „Acest proiect de lege prevede scutirea de taxa vamală, de taxa pentru efectuarea procedurilor vamale și de taxa pe valoare adăugată a bunului invocat, importat pentru necesitățile IP Institutul de Cercetări pentru Culturile de Cîmp „Selecția”, valoarea acestor scutiri constituie aproximativ 100 mii lei, conform calculelor Serviciului Vamal al Republicii Moldova”.	
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Analizând normele elaborate, se constată că prin proiect se propune scutirea de taxa vamală, de taxa pentru efectuarea procedurilor vamale și de taxa pe valoare adăugată, fără drept de înstrăinare, a unui motor clasificat la poziția tarifară 8408 din Legea nr. 172/2014 privind aprobarea Nomenclaturii combinate a mărfurilor, în scopul dotării și modernizării bazei tehnico-materiale a Instituției Publice „Institutul de Cercetări pentru Culturile de Cîmp „Selecția”. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Proiectul de lege supus expertizei anticorupție este elaborat în vederea importării și plasării sub regim vamal de import a unui motor clasificat la poziția tarifară 8408, cu scutirea de taxa vamală, taxa pentru efectuarea procedurilor vamale și de taxa pe valoare adăugată, fără drept de înstrăinare, destinat pentru dotarea bazei tehnico-materiale a Instituției Publice „Institutul de Cercetări pentru Culturile de Cîmp „Selecția”. Totodată, menționăm că proiectul respectă rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. Nota informativă corespunde parțial exigențelor stabilite la art.30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. Deși prin proiect se promovează interesul public de a dota și moderniza baza tehnico-materială a IP „Institutul de Cercetări pentru Culturile de Cîmp „Selecția”, se atestă omisiunea/ambiguitatea reglementării în privința obiectului propus scutirii de taxa vamală, de taxa pentru efectuarea procedurilor vamale și de taxa pe valoare adăugată, fapt ce constituie un risc de corupție manifestat prin crearea unor condiții prielnice admiterii abuzurilor persoanelor responsabile de aplicarea facilității fiscale propuse.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lacună de drept • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Norme irealizabile • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Stimularea concurenței neloiale • Prevederi discriminatorii <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere pasivă - corupere activă • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - depășire a atribuțiilor de serviciu - abuz de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Deși în nota informativă aferentă proiectului propus se menționează că, valoarea scutirii a obiectului impunerii va constitui aproximativ 100 mii lei, în notă nu se conține argumentarea economico-financiară pentru determinarea necesității cheltuielilor financiare și de altă natură pentru realizarea noilor reglementări.

Exemplul 28: Proiect cu privire privind importul unui autovehicul (autovehicul de marca OTOYOL-IVECO, model 2000, n/i NMS0596000T024792, fabricat în anul 2000, clasificat la poziția tarifară 8702)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: „Proiectul de lege privind importul unui autovehicul a fost elaborat cu scopul permiterii, cu titlu de excepție, Primăriei satului Copceac din Găgăuzia introducerea în țară și plasarea sub regim vamal de import a autovehiculului de marca OTOYOL-IVECO, model 2000”.	
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Analizând normele elaborate, se constată că prin proiect se propune scutirea de taxa vamală, de taxa pentru efectuarea procedurilor vamale și de taxa pe valoare adăugată, fără drept de înstrăinare, a unui autovehicul de marca OTOYOL-IVECO, model 2000, în vederea exploatării mijlocului de transport pentru necesitățile autorităților administrației publice locale (s.Copceac, UTA Găgăuzia), în special la implementarea proiectelor din domeniile social-culturale care necesită livrarea unor variate servicii cu utilizarea mijlocului de transport. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. De asemenea, menționăm că proiectul are un impact bugetar, în sensul micșorării veniturilor la bugetul de stat (scutirea de la plata drepturilor de import), iar aprobarea acestuia în redacția propusă urmează să fie corelată cu politicile bugetar-fiscale conform exigențelor alin.(4) art.131 din Constituție, potrivit cărora: „Orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern”. În consecință, se consideră că proiectul urmează să fie completat cu indicarea expresă a sumei scutirilor acordate în vederea respectării transparenței procesului de import a unui autovehicul de marca OTOYOL-IVECO, model 2000 în Republica Moldova.	
Riscuri identificate:	
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În notă nu se conține argumentarea economico-financiară pentru determinarea necesității cheltuielilor financiare și de altă natură pentru realizarea noilor reglementări. Deși în mod direct, implementarea proiectului prenotat nu presupune alocarea de mijloace financiare din bugetul de stat, totuși valoarea scutirii a obiectului impunerii va constitui temei de ne-vărsare a taxelor legale la bugetul de stat.

Exemplul 29: Proiect de hotărâre a Guvernului cu privire la modificarea Listei agenților economici cu drept de prelungire a termenului de plată a TVA și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate pentru fabricarea în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului, aprobată prin hotărârea Guvernului nr. 359/2014

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative proiectul prenotat are drept scop: „modificarea Listei agenților economici care au dreptul de prelungire a termenului de plată a TVA și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate pentru fabricarea în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 359 din 26 mai 2014, și anume, completarea listei cu două companii SA „Floarea Soarelui” și ÎM „Trans Oil Refinery” SRL.
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul este elaborat de către Ministerul Economiei și Infrastructurii și are drept scop modificarea Listei agenților economici care au dreptul de prelungire a termenului de plată a TVA și a taxei vamale, pentru perioada ciclului de producere, dar nu mai mult de 180 de zile, la materia primă, materialele, accesoriile, ambalajul primar și articolele de completare importate pentru fabricarea în exclusivitate a mărfurilor destinate exportului, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 359 din 26 mai 2014, în vederea completării acesteia cu doi agenți economici SA „Floarea Soarelui” și ÎM „Trans Oil Refinery” SRL. În ceea ce privește transparența în procesul decizional, menționăm că proiectul întrunește rigorile de transparență decizională conform cerințelor legale stabilite de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. Nota informativă corespunde exigențelor stabilite la art. 30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, prezentând argumente de rigoare referitoare la reglementările propuse. Deși proiectul reglementează aspecte conforme interesului public, se remarcă o incoerență cu cadrul normativ pertinent cu privire la neîntrunirea uneia dintre condițiile cumulative de către agenții economici enunțați în proiect, pentru a putea beneficia de prelungirea termenului de plată a TVA și a taxei vamale, (prezența datoriilor față de bugetul public național), fapt ce poate crea impedimente la aplicarea coerentă și uniformă a prevederilor propuse, cu riscul prejudicierii interesului public. Adiacent, indicarea eronată a codului fiscal al agentului economic ÎM „Trans Oil Refinery” SRL, va face dificilă identificarea corespunzătoare a beneficiarului facilității date, fapt ce va duce la irealizarea scopului scontat prin proiect.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere pasivă - corupere activă • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din argumentele prezentate în nota informativă, cât și din prevederile proiectului, se constată că implementarea acestuia nu presupune cheltuieli financiare din bugetul de stat. În acest sens, în nota informativă se menționează că: „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli bugetare și nebugetare.”

N.5.Caracter electoral

Exemplu 1: Proiectul de lege pentru modificarea articolelor 8 și 133 din Codul electoral

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Potrivit notei informative, proiectul are drept scop “[...] să elimine lacunele existente în prezent legate de interpretările și neclaritățile privind stabilirea datei alegerilor locale generale.”. Autorul a mai precizat că, “[...] proiectul de lege privind modificarea articolelor 8 și 133 din Codul electoral are drept scop excluderea pe viitor a posibilității amânării desfășurării alegerilor locale generale, stabilindu-se prin lege o dată unică a alegerilor locale generale, care va asigura buna funcționare a autorităților administrației publice locale și va duce la deblocarea situațiilor de criză generate de funcționalitatea Parlamentului Republicii Moldova, care în prezent este abilitat să stabilească data alegerilor locale generale”.</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de un deputat în Parlament și are drept scop să elimine lacunele existente în prezent legate de interpretările și neclaritățile privind stabilirea datei alegerilor locale generale. În acest sens, proiectul de lege expertizat are drept scop excluderea pe viitor a posibilității amânării desfășurării alegerilor locale generale, stabilindu-se prin lege o dată unică a alegerilor locale generale, care va asigura buna funcționare a autorităților administrației publice locale și va duce la deblocarea situațiilor de criză generate de funcționalitatea Parlamentului Republicii Moldova, care în prezent este abilitat să stabilească data alegerilor locale generale. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și acesta este în conformitate cu interesul public.
Riscuri identificate:	În cadrul expertizei anticorupție au fost identificați factori de risc, precum lacună de drept, privitor la excluderea alegerilor locale generale anticipate. Prin urmare, proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, iar pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție. Factori de risc: <ul style="list-style-type: none">• Lacună de drept• Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none">• Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din prevederile proiectului, implementarea acestora nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. În acest sens, în nota informativă lipsește fundamentarea economico-financiară, condiție prevăzută de art. 30 lit.e) al Legii nr. 100/2017.

Exemplul 2: Proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative (Cod penal; Cod electoral - nerealizarea programului electoral în exercitarea mandatului)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, scopul proiectului este “[...] de a responsabiliza politicienii în raport cu cetățenii la capitolul promisiunilor electorale, de a apăra interesele cetățenilor și de a nu admite să fie înșelați în cadrul campaniilor electorale”.	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de un grup de deputați și are drept scop de a responsabiliza politicienii în raport cu cetățenii la capitolul promisiunilor electorale, de a apăra interesele cetățenilor și de a nu admite să fie înșelați în cadrul campaniilor electorale. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Prevederile proiectului nu asigură interesul public, deoarece nu au la bază careva analize sociologice sau de altă natură, având astfel un caracter declarativ și apriori care nu este aplicabil prin prisma legislației penale și practicii judiciare. Argumentele autorului nu justifică suficient necesitatea elaborării proiectului, nefiind întrunite cerințele art. 30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. În acest sens, nota informativă necesită a fi completată cu argumente bazate pe standarde internaționale care reglementează domeniul electoral și practica internațională, argumente din care rezultă ca unicul mod de a responsabiliza actorii politici, care nu își onorează promisiunile electorale, este atragerea acestora la răspundere penală.	
Riscuri identificate:	Proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, iar pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție. Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Norme irealizabile • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Concurența normelor de drept Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din textul notei informative, implementarea prevederilor proiectului expertizat nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. În acest sens, potrivit autorului: “Implementarea proiectului de lege nu presupune alocări financiare din contul mijloacelor bugetare.” În același timp, natura proiectului, fără o evaluare mai complexă și cu factorii de corupție enumerați, ne face să încadrăm acest raport în categoria Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 3: Proiectul de hotărâre pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat la funcție electivă sau în vederea inițierii referendumului

Autorul proiectului:	Comisia Electorală Centrală
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, proiectul are drept scop “[...] aprobarea unui nou regulament urmare a modificării art. 41 din Codul electoral, prin care să se asigure perfecționarea procedurilor electorale pentru o mai bună activitate a grupurilor de inițiativă, inclusiv în cadrul alegerilor prezidențiale, care au fost fixate pentru data de 1 noiembrie 2020 prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 65/2020.”
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune aprobarea Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în susținerea unui candidat la funcție electivă sau în vederea inițierii referendumului. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Proiectul a fost elaborat de către Comisia Electorală Centrală și are drept scop aprobarea unui nou regulament urmare a modificării art. 41 din Codul electoral, prin care să se asigure perfecționarea procedurilor electorale pentru o mai bună activitate a grupurilor de inițiativă, inclusiv în cadrul alegerilor prezidențiale, care au fost fixate pentru data de 1 noiembrie 2020 prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 65/2020.
Riscuri identificate:	Proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, cum ar fi: norme de trimitere defectuoase, lacună de drept, atribuții care admit derogări și interpretări abuzive, lipsa/ ambiguitatea procedurilor administrative, privind modul de determinare a plafonului general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Destinat grupului de inițiativă”. Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu
Statutul proiectului:	Retras
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.*

*Acele evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 4: Proiectul de lege pentru interpretarea art. 1 din Codul electoral nr. 1381 din 21.11.1997

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Nota informativă nu stabilește un scop bine definit, însă acesta poate fi dedus din textul proiectului, prin care se propune interpretarea art. 1 din Codul Electoral cu referire la noțiunea de "concurenții electorali" în partea ce ține de candidații pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de un deputat în Parlament și are drept scop interpretarea art. 1 din Codul Electoral cu referire la noțiunea de "concurenții electorali" în partea ce ține de candidații pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova. În acest sens, autorul a indicat că "formularea existentă este suficientă pentru ca partidele politice să fie recunoscute drept concurenți electorali în cadrul alegerilor locale, parlamentare sau prezidențiale." Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Argumentele autorului nu justifică suficient necesitatea elaborării proiectului, nefiind întrunite cerințele art. 30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. În acest sens, nota informativă nu cuprinde o analiză corespunzătoare și complexă care să cuprindă evaluarea tuturor deficiențelor și identificarea obiectivelor / soluțiilor clare și raționale sub toate aspectele în ce privește sensul normei de interpretare, iar norma propusă prin proiect nu întrunește trăsăturile unui act normativ de interpretare. Astfel, conchidem că lipsește cazuistica necesară și clarificarea propriu-zisă, fapt ce denotă că scopul final nu este atins.
Riscuri identificate:	
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Lipsește Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 5: Proiectul de lege pentru modificarea și completarea art. 13 din Codul electoral nr. 1381/1997

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: "În acest scop, se propune ca pentru perioada electorală, din momentul înregistrării Președintelui în calitate de concurent electoral, acesta să-și suspende activitatea în funcția pe care o deține".	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de un grup de deputați în Parlament, prin care se propune ca pentru perioada electorală, din momentul înregistrării Președintelui în calitate de concurent electoral, acesta să-și suspende activitatea în funcția pe care o deține. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Cu toate acestea, în procesul de promovare a proiectului este necesară consultarea Curții Constituționale a Republicii Moldova. Or, conform art. 63 lit.c) din Codul jurisdicției constituționale, "Prin avize Curtea Constituțională se pronunță asupra circumstanțelor care justifică suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova."	
Riscuri identificate:	Proiectul în redacția parvenită la efectuarea expertizei anticorupție nu conține factori și riscuri de corupție.
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din prevederile proiectului de lege expertizat, implementarea acestora nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. Potrivit autorului: "Prezentul proiect nu presupune cheltuieli de la bugetul de stat."

Exemplul 6: Proiectul de lege cu privire la modificarea articolului 123 din Codul electoral (excluderea interdicției de a fi membru de partid pentru candidatul ales la funcția de Președinte al Republicii Moldova)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: "Prin prezentul proiect de lege se propune abrogarea unui alineat din art. 123 din Codul electoral care prevede că pînă la validarea mandatului, candidatul ales la funcția de Președinte al Republicii Moldova prezintă Curții Constituționale confirmarea faptului că nu este membru al vreunui partid politic și nu îndeplinește nicio altă funcție publică sau privată.	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Proiectul a fost elaborat de către un deputat în Parlament, al cărui finalitate scontată este de a exclude interdicția cu privire la calitatea de membru de partid pentru șeful statului. În acest sens, prin proiect se propune abrogarea alin. (2) din art. 123 din Codul electoral care prevede că pînă la validarea mandatului, candidatul ales la funcția de Președinte al Republicii Moldova prezintă Curții Constituționale confirmarea faptului că nu este membru al vreunui partid politic și nu îndeplinește nicio altă funcție publică sau privată. Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Argumentele autorului nu justifică suficient necesitatea elaborării proiectului, nefiind întrunite cerințele art. 30 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. În acest sens, nota informativă nu cuprinde argumente plauzibile referitor la oportunitatea excluderii interdicției de a fi membru de partid și de a deține o altă funcție publică sau privată pentru candidatul ales la funcția de Președinte al Republicii Moldova, argumente din care rezultă că acestea nu încalcă normele constituționale referitor la calitatea Președintelui Republicii Moldova.	
Riscuri identificate:	În textul proiectului nu au fost identificate norme contradictorii sau conflicte dintre prevederile acestuia cu reglementările altor acte legislative sau normative în vigoare.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din prevederile proiectului, implementarea acestora nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul public național. În acest sens, în nota informativă lipsește fundamentarea economico-financiară, condiție prevăzută de art. 30 lit.e) al Legii nr. 100/2017.

Exemplul 7: Proiectul de lege privind modificarea Codului electoral al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1381/1997 (art. 1, 8, 55, 56)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	Nota informativă nu stabilește un scop bine definit, însă acesta poate fi dedus din prevederile proiectului, prin care se propune modificarea Codului electoral, fiind stabilită votarea la secțiile de votare, constituite peste hotarele Republicii Moldova, în zilele de sâmbătă și duminică.
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Potrivit autorului: "Se propune modificarea legislației pentru a stabili votul pe parcursul a 2 zile (sâmbătă și duminică), pentru secțiile de votare organizate peste hotarele Republicii Moldova, cu obligarea reprezentanților Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene să asigure securitatea buletinelor de vot și a altor materiale care se află la secțiile de votare în zilele de vot." Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect. Totodată, pentru adoptarea proiectului de lege este necesar de solicitat punctul de vedere al Guvernului asupra soluțiilor promovate de lege, în conformitate cu art. 131 alin.(4) și (6) din Constituție. De asemenea, nota informativă nu cuprinde o analiză corespunzătoare și complexă care să cuprindă evaluarea tuturor deficiențelor și identificarea obiectivelor/soluțiilor clare și raționale sub toate aspectele în ce privește condițiile și modalitatea de desfășurare a alegerilor în secțiile de votare din străinătate în zilele de sâmbătă și duminică, proiectul fiind lacunar în reglementarea acestor aspecte.
Riscuri identificate:	În cadrul proiectului expertizat au fost identificați factori de risc, precum: - lacună de drept - referitor la modul în care autoritățile competente ar putea evita votarea de către o singură persoană în mai multe secții de votare din străinătate - votul multiplu; - lacună de drept, lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative - referitor la stabilirea a două zile de desfășurare a alegerilor în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova, prin derogare de la regula generală de desfășurare a alegerilor într-o singură zi, de duminică, pe întreg teritoriul țării sau al localității respective. Prin urmare, proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, iar pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.

* Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anume sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 8: Proiectul de lege cu privire la modificarea Codului electoral nr. 1381/1997 (art. 1, 8, 31, 54, 58 etc.)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului:	<i>Nota informativă nu stabilește un scop bine definit al elaborării și promovării proiectului propus. Însă, textul notei informative și analiza prevederilor proiectului denotă că se propune modificarea Codului electoral, în scopul reglementării unor prevederi pentru a asigura respectarea dreptului la vot a cetățenilor (din țară și de peste hotare).</i>
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de un deputat în Parlament în scopul reglementării unor prevederi pentru a asigura respectarea dreptului la vot a cetățenilor (din țară și de peste hotare). Potrivit autorului: " [...] pentru a asigura egalitatea în drepturi a cetățenilor (din țară și de peste hotare), considerăm întemeiată inițiativa de a reglementa legislativ pentru ca procesul de votare să se desfășoare două zile consecutiv. [...] Dreptu la vot, precum și principiul egalității, sunt drepturi constituționale fundamentale, respectarea cărora trebuie să fie garantată de stat." Proiectul respectă parțial rigorile de transparență impuse de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, autorul nu a asigurat informarea publicului referitor la inițierea elaborării acestuia. Nota informativă la proiect contravine rigorilor stabilite la art. 30 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta necesită a fi completată cu informații/date privind fundamentarea economico-financiară. Or, în lipsa unei argumentări economico-financiare pertinente, reglementările propuse nu vor avea finalitatea scontată a scopului propus de proiect. Totodată, pentru adoptarea proiectului de lege este necesar de solicitat punctul de vedere al Guvernului asupra soluțiilor promovate de lege, în conformitate cu art. 131 alin. (4) și (6) din Constituție.
Riscuri identificate:	De asemenea, în cadrul proiectului expertizat au fost identificați factori de risc, precum: - lacună de drept - referitor la modul în care autoritățile competente ar putea evita votarea de către o singură persoană în mai multe secții de votare din străinătate - votul multiplu; - derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor - vizează exercitarea dreptului de vot în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova cu pașaportul pentru intrare-ieșire din țară și buletinul de identitate al cetățeanului cu termen de valabilitate expirate, fapt ce poate duce la fraudarea votului. Prin urmare, proiectul conține factori și riscuri de corupție generați de caracterul lacunar al prevederilor, iar pentru aplicarea eficientă a normelor propuse prin proiect, este necesară revizuirea și excluderea unor norme potențial coruptibile reflectate în raportul de expertiză anticorupție.
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 9: *Proiectul de lege pentru modificarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr.7 97/1996*

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: În cadrul notei informative autorul stabilește că: „La 19 noiembrie 2020 Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr. 28 a interpretat Constituția în partea ce ține de unele proceduri legislative. În dispozițivul Hotărârii, Curtea a reținut următoarele: 1. În sensul articolelor 64 alin. (1) teza I și 72 alin. (3) lit. c) din Constituție, este interzis Parlamentului să stabilească un regulament temporar pentru examinarea proiectelor de legi și a amendamentelor, fără modificarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin lege organică. 2. În sensul articolului 73 din Constituție, deputații pot depune amendamente la proiecte de legi în baza dreptului lor la inițiativă legislativă. [...] 3. În sensul articolului 131 alin. (4) din Constituție, Parlamentul este obligat să solicite avizul Guvernului privind amendamentele depuse în procedura prevăzută de articolul 131 alin. (4) din Constituție [...] Întru ajustarea prevederilor procedurale legislative cu tezele enunțate mai sus, a fost elaborat prezentul proiect de modificare a Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996. [...] Proiectul stabilește regimurile de examinare a proiectelor de acte normative înregistrate în Parlament, divizându-le în mod ordinar, în mod prioritar, în procedură de urgență și în procedură simplificată. [...]” Analizând prevederile propuse se constată că acesta are drept scop reglementarea procedurii de examinare a actelor normative de către Parlament, oferind mai multe metode de examinare, în dependență de caracteristicile actului, fie de necesitatea urgentării procesului legislativ. Prin urmare, normele elaborate servesc scopul declarat de către autor în nota informativă.</p>	
REA și expertul CNA:	Xenia VAMEȘ, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul este o inițiativă legislativă a unui grup de deputați din Parlamentul Republicii Moldova în scopul reglementării regimurilor de examinare a proiectelor de acte normative de către Parlament, oferind mai multe metode de examinare. Autorul nu a respectat în totalitate cerințele legale privind asigurarea transparenței în procesul decizional, statuate în Legea nr.239/2008. Implementarea prevederilor proiectului nu necesită cheltuieli suplimentare din bugetul de stat. Normele elaborate vizează direct activitatea Parlamentului în ceea ce privește procesul de legiferare, în speță regimurile de examinare a proiectelor de acte normative. Totodată, prin proiectul se stabilesc cerințe suplimentare-excesive pentru Guvern, privind termenul de avizare, care în opinia noastră este unul general, fără a se garanta un minim de timp pentru examinarea și întocmirea avizului în cauză. Aspectul dat urmează a fi analizate detaliat în conținutul compartimentului III al prezentului raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>În proiect au fost identificați mai mulți factori de corupție, manifestați prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utilizarea unor termeni neconsacrați de legislația națională din domeniu, precum: mod protocolar, hotărâri ce nu conțin norme de drept; - lipsa unui termen minim garantat pentru prezentarea avizelor/rapoartelor de către Guvern / comisiilor permanente; - limitarea neîntemeiată a dezbaterilor în cadrul plenului Parlamentului etc.
Statutul proiectului:	retras
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari.</p>

↳ Aceste evaluări presupun interviuarea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personală a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.

Exemplul 10: Proiectul de lege pentru modificarea unor acte legislative (Codul electoral nr. 1381/1997, art. 2 din Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament, art. 26 din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, art. 52 din Codul contravențional - anularea sistemului electoral mixt și revenirea la sistemul electoral proporțional pe liste de partid)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
Scopul proiectului: Autorii proiectului menționează în nota informativă că „proiectul legii pentru modificarea unor acte legislative are ca scop principal anularea sistemului electoral mixt și revenirea la sistemul electoral proporțional pe liste de partid”.	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: În nota informativă se menționează, la fel, că proiectul „conține mai multe soluții de ajustare a legislației care derivă din concluziile critice ale observatorilor scrutinului din 24 februarie 2019”, precum și „conține norme care au menirea de a îmbunătăți sistemul electoral proporțional care a existat până în 2017”. Prezentul raport de expertiză anticorupție nu face referință asupra oportunității modificării sistemului electoral din Republica Moldova, competența expresă în acest sens fiind atribuită Parlamentului Republicii Moldova, care este unica autoritate legislativă a statului și care are atribuții de aprobare a direcțiilor principale ale politicii interne. În acest sens menționăm că proiectul este lacunar în privința:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilirii unor norme generale la nivel de lege privind reglementarea implementării unui sistem eficient și transparent de realizare a dreptului la vot în secțiile de votare din străinătate; - justificării excluderii obligației candidatului electoral de a depune la Comisia Electorală Centrală a certificatului de integritate, eliberat, în condițiile legii, de către Autoritatea Națională de Integritate, fiind exclusă în acest sens o pârghie legală de verificare a integrității candidatului electoral; - stabilirii unor norme care ar reglementa aplicabilitatea normelor electorale în cazul procedurii votului repetat. 	
Riscuri identificate:	<p>Reieșind din scopul expertizei anticorupție, analizând proiectul, în opinia noastră, acesta este lacunar în privința reglementării unor aspecte, ceea ce poate prejudicia interesul public și favoriza comiterea manifestărilor de corupție.</p> <p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Introducerea termenilor noi care nu au o definiție în legislație sau în proiect <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Nota informativă nu face referință expresă dacă implementarea prevederilor proiectului necesită alocarea de mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat.

Exemplul 11: Proiectul de hotărâre pentru modificarea Instrucțiunii de sistematizare împachetare, sigilare și transmitere a documentelor și materialelor electorale după închiderea secțiilor de votare la alegerile prezidențiale și referendumul republican, aprobată prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 322/2016

Autorul proiectului:	Comisia Electorală Centrală
Scopul proiectului: În nota informativă autorul a menționat că proiectul are drept scop perfecționarea procedurilor electorale și aplicarea uniformă a acestora de către organele electorale.	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghită, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune aprobarea modificărilor privind sistematizarea și transmiterea documentelor electorale de către birourile electorale ale secțiilor de votare după consemnarea rezultatelor votării, iar de către consiliile electorale de circumscripție după totalizarea și consemnarea rezultatelor votării, verificarea și recepționarea documentelor electorale de la birourile electorale.</p> <p>Prin urmare, conchidem că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. În cadrul procesului de elaborare autorul n-a respectat prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional, însă proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul nu contravine interesului public general, deoarece va contribui la optimizarea procesului de sistematizare, verificare și transmitere/recepționare a documentelor electorale de către organele electorale.</p>	
Riscuri identificate:	În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • concurența normelor de drept.
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Implementarea în practică a normelor proiectului nu necesită alocarea mijloacelor financiare suplimentare din bugetul de stat, fapt confirmat și de către autor în nota informativă.

Exemplul 12: Proiectul de hotărâre pentru modificarea Regulamentului privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 113/2016

Autorul proiectului:	Comisia Electorală Centrală
Scopul proiectului: Potrivit notei informative: „[...] în scopul bunei organizări și desfășurări a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, Comisia a identificat unele neconcordanțe cuprinse în dispozițiile Regulamentului privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 113/2016, și ca urmare a operat modificări în actul normativ respectiv în scopul ajustării acestuia la normele Codului electoral și al perfecționării prevederilor existente.”	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghîță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Analizând normele elaborate, se constată că prin proiect se propun amendamente la Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.113/2016, în scopul perfecționării și alinierii la stipulările Codului electoral. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod neunivoc, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, ceea ce va condiționa apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă o reglementare defectuoasă în privința exceptării solicitanților individuali, cât și a celor colectivi de la obligația de a nu adopta decizii privind demararea procesului de înaintare a candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova înainte de începerea perioadei de desemnare, în cazul în care candidatul a prezentat declarația privind consimțământul de a candida la funcția pentru care au fost desemnați, conținând și declarația pe propria răspundere despre lipsa interdicțiilor legale/judecătorești de a candida, fapt ce prezintă un risc de corupție. Astfel, reglementarea propusă excede cadrul normativ aferent domeniului electoral care stabilește expres că desemnarea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova se face începând cu 60 de zile înainte de data alegerilor pentru funcția respectivă și terminând cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor, iar desemnarea candidaților în afara termenului prevăzut de lege riscă să admită desemnarea unor candidați la funcția de Președinte al Republicii Moldova în privința cărora sunt stabilite interdicții legale/judecătorești.	
Riscuri identificate:	Pentru a evita confuziile și diferențele de tratare a normelor care conduc la apariția riscurilor de corupție, se impune o redactare a acestora prin prisma recomandărilor înaintate în prezentul Raport de expertiză anticorupție.
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Reieșind din argumentele prezentate în nota informativă, cât și din prevederile proiectului, se constată că implementarea acestuia nu presupune cheltuieli financiare din bugetul de stat.

N.6. Parteneriate public-private

Exemplul 1: Proiect de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea obiectivelor, condițiilor parteneriatului public-privat privind implementarea Sistemului Automatizat de Supraveghere a Circulației Rutiere în Republica Moldova și cerințelor generale privind selectarea partenerului privat

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Afacerilor Interne
Scopul proiectului:	Proiectul hotărârii de Guvern are drept scop aprobarea obiectivelor, condițiilor parteneriatului public-privat privind implementarea Sistemului Automatizat de Supraveghere a Circulației Rutiere în Republica Moldova și cerințelor generale privind selectarea partenerului privat. Potrivit autorului „proiectul actului normativ (...) a fost elaborat în scopul implementării proiectului de parteneriat public-privat aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.419/2012 anexa nr.2 privind implementarea Sistemului Național Automatizat de Supraveghere a Siguranței Publice și Rutiere în Republica Moldova (...)”.
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Cu toate acestea, deși scopul este unul în interes public, proiectul este lacunar în privința unor aspecte, care riscă să denatureze credibilitatea asigurării realizării beneficiilor partenerului public și a realizării scopului scontat. Astfel, în proiect au fost atestate, în opinia noastră, unele lacune în privința nereglementării exprese a termenului de realizare a contractului de parteneriat public-privat, nereglementarea unor drepturi și obligații generale ale părților contractului de parteneriat public-privat, nereglementarea riscurilor atribuite părților contractului, nereglementarea unor condiții generale de reziliere a contractului, nestipularea expresă a valorii investiției minime ce urmează să fie efectuată de partenerul privat (conform studiului de fezabilitate elaborat și aprobat), nestipularea unor condiții/criteriu de bază de selectare a partenerului privat în ceea ce privește capacitatea financiară (sustenabilitatea financiară a acestuia). Nu negăm ca unele condiții ale parteneriatului public-privat, precum și unele drepturi și obligații ale partenerilor urmează să fie negociate, însă autorul urmează să prevadă anumite condiții prestabilite care vor proteja interesul public al statului, care vor proteja patrimoniul public al statului, care va spori credibilitatea asigurării realizării beneficiilor partenerului public urmare a derulării parteneriatului public-privat.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Costuri exagerate de implementare a normei în raport cu beneficiul public • Promovarea intereselor contrar interesului public • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - delapidarea fondurilor și/sau a patrimoniului - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Autorul proiectului menționează în nota informativă că „implementarea prezentului proiect de act normativ nu implică cheltuieli financiare bugetare”.</p> <p>Cu toate acestea, autorul nu menționează expres dacă pe parcursul implementării proiectului de parteneriat public-privat vor fi necesare mijloace financiare din bugetul public național, or, potrivit punctului 16 din proiect - contractul de parteneriat public-privat va conține clauze privind partajarea riscurilor, ceea ce presupune că este posibil ca unele riscuri de implementare defectuoasă a proiectului de parteneriat public-privat să fie atribuite și în sarcina partenerului public, ceea ce poate presupune necesitatea alocării, la o anumită etapă, a mijloacelor financiare suplimentare.</p>

Exemplu 2: Proiect de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea obiectivelor, condițiilor parteneriatului public-privat privind reconstrucția, modernizarea și dezvoltarea activităților școlii sportive specializate de tenis și cerințelor generale privind selectarea partenerului privat

Autorul proiectului:	Agenția Proprietății Publice
<p>Scopul proiectului: Proiectul hotărârii de Guvern are drept scop aprobarea obiectivelor, condițiilor parteneriatului public privat privind reconstrucția, modernizarea și dezvoltarea activităților școlii sportive specializate de tenis și cerințelor generale privind selectarea partenerului privat.</p> <p>Potrivit punctului 2 din proiect „Scopul parteneriatului public-privat este sporirea eficienței de utilizare a patrimoniului public prin consolidarea bazei tehnico-materiale și crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea în Republica Moldova a tenisului de performanță prin atragerea investițiilor private în infrastructură sportivă națională și a tehnologiilor moderne de instruire în baza instituirii unui parteneriat public-privat, prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, în condițiile legislației”. Obiect al parteneriatului public-privat se propune a fi activele școlii sportive specializate de tenis, terenul și serviciile prestate de școală.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim CURMEI, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea acceptului de trecere din domeniul public în domeniul privat al municipiului Bălți a unui teren și a construcției amplasate pe acesta. În nota informativă se menționează despre lipsa necesității de întrebuițare în domeniul educațional a terenului și a construcției amplasate pe acesta, motiv pentru care se propune excluderea din circuitul public a bunurilor respective cu trecerea în domeniul privat al autorității publice locale. Fără a nega principiul autonomiei locale, menționăm că nota informativă nu conține informații exhaustive care ar argumenta oportunitatea uzului public în interes general al bunurilor imobile respective. Or, autorul proiectului menționează doar că „s-a constatat că bunurile expertizate nu mai sunt utilizate conform destinației inițiale și nu este necesară menținerea lor în educație”. În opinia noastră, proiectul se referă la constatarea încetării necesității de a menține în domeniul public a unor bunuri imobile destinate domeniului educației amplasate în mun.Bălți.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări • Promovarea intereselor contrar interesului public • Lipsa sancțiunilor clare <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>În nota informativă se menționează că „implementarea prezentului proiect de act normativ nu implică cheltuieli financiare”.</p> <p>Totodată, potrivit punctului 7 din proiect - Investițiile efectuate pentru modernizarea școlii sportive specializate de tenis sunt asigurate de partenerul privat, care la încetarea contractului de parteneriat public-privat, se transmit în proprietatea statului, gestiunea partenerului public, libere de orice sarcini și grevări. În același timp, termenul parteneriatului public privat (25 ani), transferă de facto gestiunea și utilitatea acestui obiectiv privat, fără ca partenerul public să obțină beneficii. Riscul în acest caz nu este doar de pierderea veniturilor actuale, dar și viitoare, și a capacității de utilizare a acestui obiectiv sportiv pe acest termen.</p>

Exemplul 3: Proiect de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative (legea de offshore)

Autorul proiectului:	Parlamentul Republicii Moldova
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Reglementările propuse au drept scop stabilirea restricțiilor de participare la proceduri de privatizare, parteneriat public-privat, achiziții publice și concesiuni pentru persoanele juridice fondate de subiecți din jurisdicții care nu respectă standarde internaționale de transparență, persoanele juridice în componența cărora figurează, direct sau indirect, una sau mai multe persoane (fondatori, asociați, acționari, administratori, beneficiari efectivi) înregistrate sau cu reședință în astfel de jurisdicții, persoanele juridice înregistrate în Republica Moldova în cazul în care cotele de participare în capitalul social aparțin persoanelor juridice înregistrate în jurisdicții ce nu implementează standarde internaționale de transparență, fie persoanelor juridice în componența cărora figurează, direct sau indirect, una sau mai multe persoane (fondatori, asociați, acționari, administratori, beneficiari efectivi) înregistrate sau cu reședință în astfel de jurisdicții. Proiectul oferă un cadru adițional pentru a consolida colectarea de impozite și evitarea transferului acestora în jurisdicții ce nu respectă standarde internaționale de transparență, cu utilizarea mecanismelor de evaziune fiscală”.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciu, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Procedurile de privatizare, parteneriat public-privat, achiziții publice și concesiuni pentru subiecții cu proveniență din jurisdicțiile care nu respectă standardele internaționale de transparență. În acest sens, se propune modificarea a 4 acte normative, iar Guvernul urmează să aprobe Metodologia de stabilire a jurisdicțiilor ce nu implementează standarde internaționale de transparență și lista acestor jurisdicții. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Proiectul nu reflectă o abordare unică referitor la posibilitatea sau imposibilitatea participării la procedurile de privatizare, parteneriat public-privat, achiziții publice și concesiuni a persoanelor fizice din jurisdicțiile ce nu implementează standarde internaționale de transparență. Totodată, nota informativă nu relevă clarificări în acest sens, fiind necesară complinirea cu argumente. Prin urmare, autorul urmează să completeze nota informativă și să redacteze proiectul prin prisma aspectelor și recomandărilor expuse în prezentul Raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Concurența normelor de drept • Promovarea intereselor contrar interesului public <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Potrivit notei informative, „Implementarea proiectului nu implică cheltuieli suplimentare de la buget”. Anual, valoarea achizițiilor publice depășește 13 miliarde de lei. Trebuie să înțelegem că lipsa unui cadru funcțional al achizițiilor publice pune pericolul ca această sumă să fie utilizată ineficient, fie, dacă este să luăm datele Băncii Mondiale în domeniu, 20% din suma totală ale acestora să fie furate prin diferite acte de corupție, ceea ce ar face ca riscul materializat să fie de cel puțin 2.6 miliarde lei anual.</p>

Exemplul 4: Proiect de hotărâre a Guvernului privind modificarea Hotărârii de Guvern nr. 574/2013 cu privire la parteneriatul public-privat pentru serviciile de dializă (pct. 3, ș.a.)

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, „Proiectul Hotărârii de Guvern privind modificarea Hotărârii de Guvern nr. 574/2013 „Cu privire la parteneriatul public-privat pentru serviciile de dializă” își propune eliminarea situației de monopol instituit de facto în prestarea serviciilor de hemodializă în ambulatoriu, precum și revenirea la termenul inițial stabilit al proiectului de parteneriat public-privat de 12 (doisprezece) ani”.
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune modificarea Hotărârii de Guvern nr. 574/2013 cu privire la parteneriatul public-privat pentru serviciile de dializă. În acest sens, se intervine cu modificarea termenului maxim al parteneriatului public-privat, de la 25 de ani la 12 ani. Totodată, se propune excluderea restricției Guvernului de a iniția alte parteneriate în domeniul serviciilor de dializă, precum și excluderea limitării Companiei Naționale de Asigurări în Medicină de a achita costul serviciilor de dializă, în sistemul de asigurări medicale, doar unui singur partener privat. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. În proiect se conține o normă a cărei implementare poate genera confuzie, dar și un aspect incoerent al actului normativ care va rezulta după intrarea în vigoare a proiectului. Norma respectivă vizează înlăturarea restricției Guvernului de a nu iniția și alte proiecte de parteneriat public-privat în domeniul serviciilor de dializă.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Potrivit notei informative, „Implementarea proiectului nu implică cheltuieli suplimentare de la buget”.</p>

N.7. Achizițiile publice

Exemplul 1: Proiectul de ordin cu privire la abrogarea Ordinului Ministrului Finanțelor nr. 160/2017 cu privire la aprobarea Documentației standard pentru realizarea achizițiilor publice de servicii de pază

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului:	În nota informativă nu este indicat expres scopul proiectului, însă poate fi dedus faptul că scopul acestuia este ca procedurile de achiziții publice de servicii de pază să se desfășoare conform Documentației standard pentru realizarea achizițiilor publice de servicii.
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Prin proiect se propune abrogarea Ordinului nr. 160/2017 cu privire la aprobarea Documentației standard pentru realizarea achizițiilor publice de servicii de pază, iar în continuare procedurile de achiziții publice de servicii de pază se vor desfășura conform Documentațiilor standard pentru realizarea achizițiilor publice de servicii. Transparența decizională în procesul de elaborare a proiectului nu a fost asigurată, deoarece publicul nu a fost informat referitor la inițierea elaborării prezentului proiect și pe pagina web a autorului nu se regăsesc proiectul și nota informativă aferentă acestuia. Prevederile proiectului corespund scopului declarat de către autor în nota informativă și este în conformitate cu interesul public. Proiectul în redacția parvenită la efectuarea expertizei anticorupție nu conține factori de risc care să genereze riscuri de corupție. Pentru promovarea proiectului se impune respectarea rigorilor transparenței în procesul decizional.
Riscuri identificate:	
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Potrivit notei informative, „Implementarea proiectului respectiv nu necesită alocarea unor mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat”. În același timp acesta este un exemplu clar de riscuri care nu pot fi cuantificate pentru că valoarea lor nu este imediat monetară, dar mai mult ține de bunele practici, iar lipsa de transparență în promovarea acestor măsuri este una care duce la lipsa încrederii în instituțiile statului.

Exemplul 2: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind achizițiile publice de lucrări

Autorul proiectului:	Ministrului Finanțelor
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind achizițiile publice de lucrări a fost elaborat în vederea asigurării unei gestionări eficiente a banilor publici de către beneficiari, investitori, proiectanți, antreprenori și alte părți implicate în lucrările publice [...]”. „Prezentul Regulament stabilește condiții generale și specifice pentru achiziționarea lucrărilor și/sau proiectarea acestora, execuția lucrărilor de construcții de orice categorie și instalațiile aferente acestora, precum și pentru lucrările de intervenție în timp la construcțiile existente (modernizări, restaurări, modificări, transformări, consolidări, extinderi și reparații capitale), pentru necesitățile uneia sau câtorva autorități contractante”. Se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul Regulamentului reglementează mecanismul de inițiere și desfășurare a procedurii de atribuire a contractelor de achiziție publică de lucrări și de proiectare a lucrărilor. Totodată, se abrogă Hotărârea Guvernului nr. 669/2016 privind achizițiile publice de lucrări. Deși se urmărește eficientizarea achizițiilor publice de lucrări, totuși se constată anumiți factori de risc în textul proiectului, cum sunt: concurența normelor de drept din proiect cu cele din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice; ambiguitatea procedurilor administrative referitor la inițierea procedurii de achiziție publică în cazurile în care există un studiu de fezabilitate/fezabilitate aprobat de investitor/beneficiar; stabilirea unui drept al entităților contractante în loc de o obligație în ceea ce privește anularea procedurii de atribuire a contractului de achiziție publică de lucrări etc. Nota informativă conține informații sumare la toate compartimentele. Având în vedere importanța pentru interesul public, precum și specificul relațiilor sociale reglementate, nota informativă urmează a fi completată .</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept • Stabilirea unui drept al entității publice în loc de o obligație <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - trafic de influență - influențare necorespunzătoare - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	Aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Potrivit notei informative, „Implementarea proiectului respectiv nu necesită alocarea unor mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat”. Reiterăm că aceste practici de aprobare grăbită ale actelor legislative, fără asigurarea unui proces de consultare veritabil, poate aduce nu doar prejudicii de imagine, dar și materializarea riscurilor de corupție într-un domeniu care anual girează mai mult de 13 miliarde de lei.</p>

Exemplul 3: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor în cadrul întreprinderii de stat

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Proiectul dat are ca scop asigurarea unui proces eficient de achiziții de bunuri, lucrări și servicii, asigurarea necesităților întreprinderii cu bunuri, lucrări și servicii, participării operatorilor economici în cadrul procedurilor de achiziție și dezvoltării concurenței între aceștia creând o concurență între solicitanți, promovarea imparțialității procedurilor de achiziții”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciu, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea unui Regulament care va reglementa procesul de achiziționare a bunurilor, lucrărilor și serviciilor în cadrul întreprinderii de stat. Atribuirea contractelor de achiziție se va efectua ca urmare a unei din următoarele proceduri: licitație deschisă, proceduri negociate și cerere a ofertelor de prețuri. Totodată, se reglementează faptul că achizițiile de valoare mică (mai mici de 200000 lei) se vor realiza fără a fi obligatorie respectarea Regulamentului respectiv. Proiectul conține o serie de factori de risc care generează riscuri de corupție. Respectiv, au fost identificate o contradicție între normele proiectului referitor la procedura de negociere, au fost identificate o serie de trimeri defectuoase, dar și utilizarea ambiguă a termenilor „anunț”, „anunț de participare” și „anunț de intenție”. Nota informativă conține informații sumare la toate compartimentele. Având în vedere importanța pentru interesul public, precum și complexitatea relațiilor sociale reglementate, nota informativă nu întrunește cerințele legale. Prin urmare, autorul urmează să completeze nota informativă și să redacteze proiectul prin prisma aspectelor și recomandărilor expuse în prezentul Raport de expertiză anticorupție.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulare ambiguă care admite interpretări abuzive • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept • Norme de trimeri defectuoase • Utilizarea neuniformă a termenilor <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - trafic de influență - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu - conflict de interese și/sau favoritism
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Potrivit notei informative, „Implementarea proiectului respectiv nu necesită alocarea unor mijloace financiare suplimentare din bugetul de stat”, dar evident comportă riscuri majore de materializare a riscurilor de corupție nu doar cele ce țin de utilizarea ineficientă a resurselor (valoarea achizițiilor în ultimii trei ani a IS, ÎM) depășind 12 miliarde de lei) ține de cel puțin, materializarea riscurilor minime de pierdere a banilor publici de 1,6 miliarde de lei, ca urmare a riscurilor identificate mai sus.

Exemplu 4: Proiectul de hotărâre a Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică pentru aprobarea Caietului de sarcini-cadru al serviciului de alimentare cu apă și de canalizare

Autorul proiectului:	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, „Prin elaborarea Caietului va fi posibilă creșterea eficienței și a randamentului sistemelor în scopul reducerii tarifelor, prin eliminarea pierderilor în sistem, reducerea costurilor de producție, a consumurilor specifice de materii prime, combustibili și energie electrică și prin reechiparea, reutilizarea și re tehnologizarea acestora.”
REA și expertul CNA:	Ilie Creciu, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Analizând normele elaborate s-a constatat că prin proiect se propune aprobarea unor cerințe minime de organizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, precum și stabilirea modului de întocmire a caietelor de sarcini ale serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare de către autoritățile administrației publice locale care înființează, organizează, coordonează, monitorizează și verifică funcționarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Prin urmare, se constată că scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului. Prin proiect se propune aprobarea unor cerințe minime de organizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, precum și stabilirea modului de întocmire a caietelor de sarcini ale serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare de către autoritățile administrației publice locale care înființează, organizează, coordonează, monitorizează și verifică funcționarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Autorul a respectat parțial prevederile legale privind transparența în procesul decizional, deoarece anunțul cu privire la inițierea elaborării proiectului de decizie nu se regăsește pe pagina web a autorității și nu sunt făcute publice datele de contact ale persoanei responsabile de recepționarea recomandărilor și termenul-limită în care părțile interesate pot prezenta recomandări ca urmare a înaintării proiectului pentru consultări publice. În textul proiectului au fost identificate inadvertențe în ceea ce privește trimerile la alte prevederi din proiect, fiind înaintate propuneri de înlăturare ale acestora. Prin urmare, autorul urmează să redacteze proiectul prisma aspectelor și recomandărilor expuse în prezentul Raport de expertiză anticorupție și să asigure respectarea rigorilor legale privind transparența decizională.
Riscuri identificate:	Nu au fost identificate riscuri
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: Potrivit datelor din compartimentul nr. 5 al notei informative, „Costuri aferente implementării de către operatorii care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nu sunt estimate. Caietul fiind doar un document care ordonează și comasează informația existentă și cerințele tehnice necesare pentru ca serviciul să funcționeze eficient. Impunerea Caietului de sarcini cadru ar fi un supliment activității operatorului și nu ar trebui să atragă careva cheltuieli financiare”.

Exemplu 5: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr.986/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de ținere a Registrului de stat al achizițiilor publice format de Sistemul informațional automatizat “Registrul de stat al achizițiilor publice” (MTender)

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative, „Prezentul proiect de Hotărâre de Guvern este elaborat cu scopul de creare a condițiilor pentru utilizarea serviciilor publice electronice MPass și MSign în cadrul Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice” (MTender)”. „Pentru o percepere mai clară a sistemului electronic de achiziții publice, precum și pentru facilitarea implementării acestuia, se propune: - scutirea deținătorilor platformelor electronice de achiziții de achitarea taxelor pentru utilizarea serviciilor Mpass și MSign în cadrul SIA RSAP MTender; - anularea datoriilor înregistrate față de Instituția publică „Agenția de Guvernare Electronică” de către deținătorii platformelor electronice de achiziții publice, pentru utilizarea serviciilor electronice guvernamentale MPass și MSign”.
REA și expertul CNA:	Ilie Creciu, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Regulamentului privind modul de ținere a Registrului de stat al achizițiilor publice format de Sistemul informațional automatizat „Registrul de stat al achizițiilor publice” (MTender). Proiectul stabilește scutirea platformelor electronice de achiziții de achitarea taxelor pentru utilizarea serviciilor guvernamentale MPass și MSign pentru viitor și anularea datoriilor formate din neachitarea acestor taxe pentru trecut. Proiectul conține norme generatoare de manifestări de corupție prin promovarea intereselor entităților private contrar interesului public, stimularea concurenței neloiale, favoritismul în avantajul unei persoane sau grup de persoane etc. Astfel, dacă scutirea de taxe pentru viitor se aplică deopotrivă tuturor agenților economici deținători de platforme electronice de achiziții, atunci anularea datoriilor vizează doar acele persoane care au datorii. Nota informativă este lacunară și nu relevă informații complete despre situația din domeniul de intervenție. Transparența decizională în procesul de elaborare a proiectului nu a fost asigurată, deoarece publicul nu a fost informat referitor la inițierea elaborării prezentului proiect, organizarea consultărilor publice și pe pagina web a autorului nu se regăsesc proiectul și nota informativă aferentă acestuia. În concluzie, autorul urmează să completeze nota informativă, să redacteze proiectul prin prisma aspectelor și recomandărilor expuse în prezentul Raport de expertiză anticorupție, precum și să asigure respectarea reglementărilor privind transparența decizională.
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prejudicierea intereselor contrar interesului public <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: 5 • Derogări neîntemeiate de la exercitarea drepturilor/obligațiilor • Stimularea concurenței neloiale • Promovarea intereselor contrar interesului public • Prevederi discriminatorii <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - corupere pasivă - trafic de influență - corupere activă
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează următoarele: „Implementarea proiectului nu implică cheltuieli financiare suplimentare. Scutirea de achitare a taxelor și respectiv stingerea datoriilor înregistrate nu va afecta funcționalitatea serviciilor electronice guvernamentale MPass și MSign, sustenabilitatea acestor servicii în condițiile integrării cu serviciile publice electronice și sistemele informaționale aferente acestora, este asigurată din conținutul și limita bugetului aprobat pentru IP „Agenția de Guvernare Electronică”.

Exemplul 6: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat și societatea pe acțiuni cu capital integral sau majoritar de stat

Autorul proiectului:	Guvernul, Ministerul Economiei și Infrastructurii
Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Proiectul hotărârii de Guvern pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat a fost elaborat în temeiul art. 8 alin. (7) lit.r) din Legea nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală și are ca scop acordarea suportului întreprinderilor de stat/municipale la etapa elaborării Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat”.	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea unui regulament care reglementează procesul de achiziționare a bunurilor, lucrărilor și serviciilor de către întreprinderile de stat, municipale și societățile pe acțiuni cu capital majoritar sau integral de stat. Regulamentul prevede 5 modalități de achiziții, iar principiile conform cărora se realizează aceste proceduri sunt: egalitatea, echitatea, nediscriminarea etc. Nota informativă conține informații sumare la toate compartimentele. Având în vedere importanța pentru interesul public, precum și complexitatea relațiilor sociale reglementate, nota informativă nu întrunește cerințele legale. Proiectul conține o serie de factori de risc care generează riscuri de corupție. Respectiv, au fost identificate lacune în drept, formulări ambigue, lipse și ambiguități ale procedurilor administrative, prevederi discriminatorii și care stimulează concurența neloială etc. Fiind inspirat din diferite acte normative care reglementează achizițiile publice, proiectul nu reprezintă o reglementare uniformă și coerentă. În procesul de elaborare a proiectului Regulamentului au fost admise omisiuni de reglementare a tuturor procedurilor consacrate în însăși acest proiect. Suplimentar necesității înlăturării factorilor de risc, proiectul necesită a fi revizuit conceptual prin: eliminarea prevederilor care contravin reciproc, reglementarea vidurilor normative și regruparea elementelor structurale ale actului normativ.	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Stimularea concurenței neloiale • Concurența normelor de drept • Lipsa unor termene concrete/termene nejustificate/prelungirea nejustificată a termenilor <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a Patrimoniului
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează faptul că „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice”.

Exemplul 7: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea Grupului de lucru în domeniul achizițiilor publice

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
<p>Scopul proiectului: Potrivit notei informative, „Prezentul Regulament stabilește condiții generale și specifice privind crearea grupului de lucru în domeniul achizițiilor publice, care inițiază și desfășoară proceduri de atribuire a contractului de achiziție publică pentru satisfacerea necesităților autorității contractante sau asociației de autorități contractante”. Totodată, în notă se mai menționează că „Prevederile noi introduse oferă o claritate privind activitatea grupului de lucru în procesul de inițiere și desfășurare a procedurilor de achiziții publice, examinare și evaluare a ofertelor”.</p>	
REA și expertul CNA:	Ilie Creciun, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Prin proiect se propune aprobarea unui regulament cu privire la activitatea grupului de lucru în domeniul achizițiilor publice. Proiectul stabilește condițiile creării grupului de lucru în domeniul achizițiilor publice, în situațiile în care nu se apelează la un furnizor de servicii de achiziții sau la o autoritate centrală de achiziții. În cazul în care autoritatea contractantă apelează la un furnizor de servicii de achiziție sau la o autoritate centrală de achiziție în scopul pregătirii și administrării procedurilor de achiziție publică în numele și în beneficiul autorității contractante, atât furnizorul de servicii de achiziții cât și autoritatea centrală de achiziție urmează să respecte prevederile proiectului în numele autorității contractante. În același timp, se propune abrogarea Hotărârii Guvernului nr. 667/2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea grupului de lucru pentru achiziții. În proiect au fost identificați factori de risc în ceea ce privește reglementarea ambiguă a modalității de acordare a dreptului de vot consultantilor, specialiștilor și experților care au calitatea de membri ai grupului de lucru, precum și lipsa reglementării cvorumului grupului de lucru în domeniul achizițiilor publice. Nota informativă conține informații ce depășesc obiectul de reglementare al proiectului, iar referitor la prevederile proiectului nota conține date superficiale. În concluzie, autorul urmează să ajusteze nota informativă la prevederile proiectului și să redacteze proiectul prin prisma aspectelor și recomandărilor expuse în prezentul Raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Temeiuri neexhaustive/ambigui/subiective pentru refuzul sau inacțiunea entității publice • Atribuții extensive de reglementare • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare - trafic de influență • Legalizarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează faptul că „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice”.

Exemplul 8: Proiectul de lege privind achizițiile în sectorul energetic, al apei, al transporturilor și al serviciilor poștale

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
<p>Scopul proiectului: În nota informativă autorul menționează că proiectul are drept scop alinierea cadrului normativ național la cadrul juridic al Acquis-ului Uniunii Europene, precum și transpunerea elementelor de bază ale directivei Uniunii Europene 2014/25/UE privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE, publicată în Jurnalul Oficial al UE nr. 94/243 din 28 martie 2014.</p>	
REA și expertul CNA:	Vadim Gheorghiuță, Inspector principal, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
<p>Extrase din REA: Proiectul legii privind achizițiile în sectoarele energiei, al apei, al transporturilor și al serviciilor poștale a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor, în scopul alinierii cadrului normativ național la cadrul juridic al Acquis-ului Uniunii Europene. În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la:</p> <ul style="list-style-type: none"> - instituirea unui mecanism transparent și eficient a achiziționării de bunuri, lucrări și servicii în domeniile energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale; - instituirea mecanismului de soluționare a contestațiilor pe marginea deciziilor entităților contractante, precum și asigurarea unui tratamentului egal, imparțial și nediscriminatoriu din partea acestor entități. <p>În normele proiectului supus expertizei anticorupție au fost identificați următorii factori de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - concurența normelor de drept; - stabilirea unui drept al entității publice în loc de obligație; - lipsa responsabilității clare pentru încălcări. <p>În scopul preîntâmpinării apariției cărorva neclarități la aplicarea în practică a normelor proiectului, considerăm oportună redactarea acestuia în contextul obiecțiilor și recomandărilor din prezentul raport de expertiză anticorupție.</p>	
Riscuri identificate:	<p>Factori de risc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concurența normelor de drept • Stabilirea unui drept al entității publice în loc de o Obligație • Lipsa responsabilității clare pentru încălcări <p>Riscuri de corupție:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - trafic de influență - conflict de interese și/sau favoritism - îmbogățire ilicită - influențare necorespunzătoare - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală - escrocherie - corupere activă - corupere pasivă • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - influențare necorespunzătoare - nerespectare a regimului cadourilor - evaziune fiscală

	<ul style="list-style-type: none"> - escrocherie - dare de mită - luare de mită - trafic de influență - îmbogățire ilicită
Statutul proiectului:	
Evaluare costuri:	Costul acțiunilor: În nota informativă se menționează faptul că „Realizarea proiectului dat nu implică cheltuieli financiare publice”.

Exemplu 9: Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020

Autorul proiectului:	Ministerul Finanțelor
Scopul proiectului:	Potrivit notei informative: „Prezentul proiect de hotărâre de Guvern este elaborat cu scopul instituirii unui mecanism de transparență sporită privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020”
REA și expertul CNA:	Maia GONTA, Inspector superior, Expert al Direcției legislație și expertiză anticorupție
Extrase din REA:	Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor și are drept obiectiv aprobarea unor măsuri suplimentare de transparență privind achizițiile publice efectuate în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, în scopul instituirii unui mecanism eficient de raportare și informare de către autoritățile contractante a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020. Deși prevederile proiectului reglementează aspecte de interes public, unele dintre acestea sunt expuse într-un mod confuz, cu riscul interpretării și aplicării discreționare a acestora, fapt ce va favoriza apariția manifestărilor de corupție. În special, se atestă o lacună de reglementare și o formulare ambiguă astfel încât proiectul propus nu corelează cu dispozițiile actelor normative pertinente care stabilesc exigențe referitoare la necesitatea aprobării hotărârilor de Guvern în temeiul legii, precum și excluderea normelor coruptibile care vor permite eludarea de la raportarea achizițiilor publice efectuate conform procedurii simplificate, în contextul pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020, fapt ce riscă să compromită realizarea interesului public, de a asigura transparența deplină și integritatea reală a achizițiilor publice efectuate în acord cu măsurile privind prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor pandemiei de coronavirus (COVID-19) pentru anul 2020.
Riscuri identificate:	Factori de risc: <ul style="list-style-type: none"> • Lacună de drept • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Norme irealizabile • Formulare ambiguă care admite interpretări Abuzive • Prejudicierea intereselor contrar interesului public • Atribuții care admit derogări și interpretări abuzive • Lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative • Concurența normelor de drept Riscuri de corupție: <ul style="list-style-type: none"> • Generale • Încurajarea sau facilitarea actelor de: <ul style="list-style-type: none"> - conflict de interese și/sau favoritism - utilizare neconformă a fondurilor și/sau a patrimoniului - influențare necorespunzătoare

	<ul style="list-style-type: none"> - corupere pasivă - corupere activă • Legalizarea actelor de: - abuz de serviciu - depășire a atribuțiilor de serviciu
Statutul proiectului:	aprobat
Evaluare costuri:	<p>Costul acțiunilor:</p> <p>Acte normative cu imposibilitate de identificare a costurilor. Aceste acte normative sau nu conțin elemente de cost în esența activităților sau costul activităților nu poate fi dedus din conținutul acestora, valoarea acestora putând fi evaluată în cadrul unor exerciții mai mari și care presupun intervierea principalilor beneficiari: încrederea în instituții, competitivitatea și evoluția ei pe anumite sectoare, atentat la demnitatea personal a persoanei, atentat la dreptul de proprietate, pierderi de imagine etc.</p>

